

Đurđa Vukelić Rožić

I ONDA, KAK SAD TO?

Đurđa Vukelić Rožić: I onda, kak sad to?

Vlastita naklada, Ivanić Grad, 2017.

Lektura: *Maja Bregović*

Korice i ilustracije: *Nevenka Vlašić*

Grafička priprema: *Antun Mikleš*

Tisak: Grafomark d.o.o., Zagreb

ISBN 978-953-57651-8-9

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebupod brojem 000982328.

© Đurđa Vukelić Rožić

Tiskanje ove zbirke pomogao je Grad Ivanić-Grad

Đurđa Vukelić Rožić

I onda, kak sad to?

Kratke priče, igrokazi i drame jednočinke na kajkavskom narječju
Govor sela Vidrenjaka, Općina Velika Ludina

Ivanić-Grad, 2017.

Uspomeni na moje tete

Ankicu Široki

Danicu Šlehuber

Mariju Široki

Nostalgija je svojevrсна igra s vremenom.

Anu Kannike

PITKI HUMOR KROZ DRUŠTVENE POJAVNOSTI I SOCIOLOŠKE MOMENTE S DODATKOM NOSTALGIJE

Đurđa Vukelić-Rožić: *I, kak sad to?* 2017.

Već godinama pratim rad i iščitavam osebujno spisateljsko oslikavanje svijeta šarmantne gospođe iz grada Ivanić-Grada. Poštovana autorica Đurđa Vukelić-Rožić prisutna je snagom svojih riječi i bogatim djelovanjem na književnoj sceni, kako hrvatskoj, tako i međunarodnoj, vrlo uspješno, niz godina. Ona je afirmirana pjesnikinja, renomirana „arhitektica“ haiku uradaka, glavna i odgovorna urednica mnogih zbornika, časopisa i zbirki haiku izdanja. Veliki je obol dala organizaciji međunarodnih natječaja za haiku, senrju, tanke i haige. Uredila je antologiju hrvatskog haiku pjesništva na hrvatskom i engleskom jeziku (*Nepokošeno nebo / An Unmown Sky*, 2011. godine) i za taj trud dobila priznanje *The Haiku Foundation* iz SAD-a. Zagrebačka županija dodjeljuje joj 2012. godine *Nagradu za doprinos ugledu i promociji Zagrebačke županije* u zemlji i svijetu. Oprobala se u pisanju misli i aforizama. Ali Đurđi to nije dovoljno, ona je i vrlo prozaistica, autorica kratkih priča, igrokaza i drama pa smatram da će i ova zbirka proznih tekstova *I onad, kak sad to?* doprinijeti promociji kajkavijane u Hrvata. Eto, sve je to i još mnogo toga naša svestrana spisateljica, Đurđa Vukelić-Rožić.

Ova knjiga, koju pažljivo držite u rukama samo je jedan od pokušaja drage autorice Đurđe da svoj obol očuvanju snage kajkavskog jezika, ovaj put na idiomu južnomoslavačkog govora sela Vidrenjaka. Tekst je tečan, a umotan u dosljednost talenta Đurđinog osebujnog i samo njoj „prispodoblenog spelavanja“ humora. S izvjesnom dozom ludizma ona nas veže uz ovaj naslov *I onda, kak sad to?* u pet cjelina, a kroz trideset uradaka, što priča, što igrokaza i drama jednočinki, prozaistica Đurđa ovom krasnom kajkavskom zbirkom uvelike pomaže Hrvatima da ne zapostavljaju ovaj živi, javno uporabni jezik. Zanimljiva zbirka kratkih kajkavskih tekstova jednostavno oduševljava pitkom kajkavijanom i promovira južno moslavački zakutak ovog „firtalja“ svijeta. Meni čini veliku radost da u korpusu hrvatske književnosti imamo ovu kajkavsku zbirku proze o aktualnim situacijama društvenih pojava i sociološkim fenomenima, koji su se zbivali i zbivaju se u našoj okolini. S pitkim humorom, ali i dozom povremene nostalgije. Falaćec nostalgije za cajtima kaj odhajaju. Barem za čitatelja koji drži do još veće afirmacije kajkavijane i s velikim veseljem iščitavaju kajkavsku *rieč*. U ovom slučaju prozni su „koraci“, svestrane autorice Đurđe, odlično koncipirane kratke

priče, igrokazi i drame jednočinke, s onim duhom zbilje, što se plete svuda oko nas, a pri tom začinjene prikladno doziranim humorom, koji (a ja to znam) autorica nosi u svojoj umjetničkoj nutrini. U mnogim odlomcima proze to je humor mudroslovlja. Recimo, u kratkoj priči *Torbica* ona poručuje, bolje reći savjetuje:

– Če gazda ima dost sena v jaslami, ne bu išel na susedov štagel.

Pa opet u priči *Torbica* promišlja o žensko-muškim odnosima:

– ... instinkti i hormoni na delu, bar kak veli ti autor svetskoga glasa: (*catch*) vlovi ženu, (*fuck*) to nečem prevoditi i (*kill*) ubi, a kaj zaprav znači osvoji (oplodi) i ostavi, a ja sem si to mam prispodobila k selskamu biku ili nerastu. Naše društvo već puno jezera let neguje obitelj, a ne krdo i pleme.

Ili u igrokazu, *Pri javnom biležniku*, mudro zaključuje naš realitet:

- Denes osamsatno radno vreme traje celi dan.

Pa opet u igrokazu, *Pri javnom biležniku*, malo moralnog opravdavanja:

...

- Još mi nije jasno što ste trebali?

- Trebala, niš dragi moj, bum išla, mislim da se opančar kaj mi popravle šlake vrnul z gableca. Malo sem se zgrijala i počinula, kaj bi poštena žena išla v birtiju sedeti, ste ponoreli?

U cjelini *Dobri ljudi mega sela*, a u priči *Dučani* uočava ono stereotipno ponašanje mladića:

...

- Jedino, tam paseju oči na konobarici, ko krave travu. A gazda s tim računa, kaj je je.

Promatrajući svijet oko sebe, bliže i dalje, uže i šire, Đurđa bez sputanosti, kritički i samokritički promišlja o situacijama, događanjima, „portretima“ ljudi koji je se dotiču u njezinoj kreativnoj duši. Ovo je recentna kajkavska proza koja nudi umjetničku presliku pojma stvarnosti. Maestralno oblikovanje priča raznih identiteta „umogućenih“ u situacije humora, satire, ironičnih ispada, a podijeljene uloge izazivaju u čitatelja predodžbu da je to već vidio, susreo i doživio u „dosuđenom“ mu društvu. Njezin je spektar „gruntanja“ o životnim pitanjima pun stvaralačke snage, a onda „ilustriran cukrastim humorim sekvencama“. Na ovaj način ona sjajno portretira osobe, pomalo secira psihe svojih junaka. Đurđa je u sebi arhivirala mnoge „kipce“ svijeta oko sebe, koje je svakodnevno „ubirala“ svojim pronicljivim okom. Potom ih potisnute, po spisateljskoj potrebi, vadi iz senzibilne nutrine i nudi nam ih na „književnom pladnju, aranžirane doziranom šaljivošću“. Različite životne epizode, pasionirano memoriranje pojavnosti autorica iz zjenice zainteresiranog oka prebacuje na papir, točnije rečeno kroz tipkovnicu na monitor i to manirom strastvene promatračice istine oko sebe. To i nije čudno, jer Đurđa je internacionalno poznata i priznata haiku pjesnikinja, autorica i urednica mnogih haiku izdanja u kojima su na sažet način zabilježeni momenti iz prirode (haiku),

ili crte ljudskih karaktera (senrju), koje mnogi teže uočavaju. Dakle, govorim o autorici izvježbanog, iskusnog i pronicljivog oka. Knjiga je, zasigurno, pisana dinamično i vrlo zanimljivo, ne daje puno mogućnosti da je čitatelj (kad je jednom počne iščitavati) ispušta iz ruku, od početnog slova do završne točke. Slike iz života jure neumorno i nepovratno pokraj nas, ali u ovoj knjizi autorica je mnoge „živiljske kipce“ svojom spisateljskom moći zaustavila, spremila i sačuvala za nas i nakanjenog čitatelja. Nek' se nađu na uvid novim generacijama. Đurđa je strastvena čuvarica kajkavske riječi i vrijedna svjedokinja korelacije ljudi iz njezine okoline i milog zavičajnog govora, a kvalitetom proznog izričaja autorica postaje relevantni svjedok recentne kajkavske kulture, na ponos sadašnjim i budućim generacijama čitatelja kajkavskog štiva i odanim štovateljima kajkavijane. Ne družiti se s Đurđom, ne slušati njezine visprene pošalice i ne čitajući njezina djela prava je i nepopravljiva šteta. Kad se pročita i samo jedan kratki prozni uradak iz ove zbirke tekstova, mogu garantirano tvrditi da će knjiga *I onda, kak sad to?* osvojiti srca čitateljske publike, a na moju iskrenu radost. Sve one koji ovaj naslov uzmu u svoje ruke, a naklonjeni su kajkavskom izričaju. Poslije prvog čitanja (uz moju svekoliku preporuku), mnogi će poželjeti da je iščitavaju i po drugi, treći... ini put. Ja ću to uskoro učiniti, a Vama nek' bude na veliko zadovoljstvo učinjenim.

Ova je zbirka proze pravi spomenik kajkavijani južno moslavačkog kraja, a na dobrobit svakom štovatelju kajkavske riječi. Uradci „preštimane“ autorice Đurđe Vukelić-Rožić, pisani filigranskim senzibilitetom u okvirima recentne kajkavske prozaistike jednostavno osvajuju. Zbirka proze *I onda, kak sad to?* osvojila je i mene te je iskreno, toplo i cifrasto preporučujem marnom čitatelju. Sa sigurnošću jednog zagorskog kajkavca mogu tvrditi da će „feedback“ čitatelja biti velika radost i zadovoljstvo pročitanim.

Vladimir Šuk, Oroslavje, 8. 3. 2017.

NANIZANKE NAPUTKOV

Kuharica

Več drugi dan pada kiša. Jožek i ja držimo se hiže, dâme blagu jesti i piti, podojim, naranim živad. Motam se kraj peći, televizor dela celi dan. Kuliko i gda stignem, prečitam nekaj z vrpe novin za ložiti, pospominam se prek telefona ze susedimi, pajdašicami, decum, vnukima.

Premišlam si, bi se moglo reći da sem ja prosečno informerana selska babica. Znam da nemrem veruvati da je vse kaj čujem i čitam istina. Na primera, danes pišeju i pripovedaju da je svinska mast zdrava i puno zdraveša za ljudsku ranu od ulja kaj se prodavle v dućanima. Negda, gda su počeli delati ulje, pripovedali su da je dragoceno i zdravo, niko ni štel masti topiti, a kam čvarke jesti. Opasno za zdravje! Danes, čvarki su četiri put skupleši od šunke bez kosti v dućanu, čak i na placu pri opegeofcima. Ulje je negda bilo gusto, žuto i lepo dišalo gda se zgrevajalo. Danes vele, otrovno je če se na njemu nekaj peće a maslinovo se opče nesme grejati. Pak su zmislili palmino ulje i danes je Indonezija v problemima, palme su posekli i delali ulje, zemla erodira i propada, ak sem dobro razmela. V trendu je svemoguće kokosovo ulje. Moj je zaključek, kak se ko sprдне, kak vidi da bu zarada curela kak kišnica z oluka, tak veter mora puhati. Na niš i na nikterega se nemreš ufati da veli i piše po istini, a kam ti službeni izvori, kaj su podređeni vrhu te takozvane društvene hijerarhije, ili kak bi se reklo, vse je profitu i bogaćenju podređeno. Oni kteri već imaju preveć, zemeju si nekažnene još, još i još. Bar ja to tak razmem. Ili kak je pokojni dedov pajdaš znal reći: „Sija, ija, ne bi radija!“ Danes je to bliže onomu: „Sija, ija, ja i moja depresija!“

Gda je reć o kuhanju, tu sem ja kak i vse babice na svom terenu, nema se kaj puno za povedati. No, od receptov i uputov o kuhanju se more i lepo živeti a bome i popuniti fajn praznoga hoda na televiziji. Zgledi kak da čist lepi broj građanov i građanki ne zna bogzna kaj o kuhači, rajnglicama i testu. Gda i zemem kakvu kuharicu ili novine v ruke, samo malo doteram svoje recepte i ono kaj mi žene, domačice, prave gazdarice, već dugo znamo. I mam vse peri i čisti. Inače te bu zmazano suđe zatušilo! To je postalo kak genetska poruka, rodiš se i još nesi ni z anjpidckla zišla, a već babici mešaš zafrík ili beliš krumpere. Trajbaš biskvit za mramorni kolač ili držiš zdelu dok mamica tuče digano testo. Da ne spominjem vlečeno testo, to je tek pravo vesele, onak okolo stola hoditi i vleći testo i spominati se. Pomagat se moralo. Tak su deca vučila, ne samo v školi. Ni bilo toga virtualnoga sveta i depresij. Figa! Ak nesi znala posaditi flanča, okopati paradaj-

za ili pak oprati svinska creva za češnjovke, nadevati bele kobase, bome si bila gladna, a i mam se po selu čulo da si lena, niš od udaje. Ostati doma je bila velka sramota. Jedino, mogla si otiti vu velki grad sama, ili pobeči z trbuhom za kakvim muškim. Ni to niš novo.

Gda je reč o kuhanju, jezera kuharic, kak imam za čuti i čitati, uspešno se prodaje, i dan danes. Puno njih po pravoj ceni a bome i puno na kojekakvim akcijami i snižejnu. I zoveju je, čujte sad, „nanizanke naputaka!“ Da, nanizanke naputaka. Z prve nis razmela kaj to je! Te slikovnice sekakve rane, kuharice, ima-ju takvo ime, a dal im ga je tič kaj nigda ze svega ureda v kakvoj zgradi metropole ni prhnul. Vrtel je po knjigami a moral se i virtualno nekaj privčiti. Kaj bi išel v penziju, lepo mu je, ni se zmučil. Sam je zmišlal novo ime za kuharicu, *nanizanku naputkov* i još kojekaj, tak da je narod stalno nepismeni i nikak vloviti korak z navukom. Pol sveta ne razme kaj druga polovica pripoveda ili piše v knjigami. A vse je to tak dalko od živlejna.

Gda kakva babica, kak sem i sama, v knižari otpre tu nanizanku naputkov iz znatižele, joj se slike dopadnu i ona ju kupi, pak se v svemu selu ima š čim faliti. Upute za kak skuhati nekaj kaj ja na žmirečki sfrknem taj čas, spakerane v šare, bleskajuće slikovnice, beru prašinu na stelaži v kuhini, a gazdarica se fali kak ih puno ima. Ja imam jenu kuharicu, skoro je bez slik, flekasta je i masna, diši po vaniliji i rumu. Ne bi ju dala za celi svet. Ak još nekaj ne znam, tam bum našla. Držim da te kuharice po izlogima prodavleju slike. Razmem ja da si zgubidani moraju negde nekaj zaraditi, sam bog da je i zanima da nekaj delaju. A če bedaki kupuju, naj im bu. Ko bi tulike donacije, sponzorstva, potpore i pomoći nastvaral za vse boeme i nezrele a stare bokce kaj bi šteli umetniki, pisci i kojekakve zvezde biti. Zemeju aparata za slikanje, malo blicaju po rani i lepo se to prodavle. Prav kak i dečici ilustrerane bajke. Gda kakvoj javnoj osobi nejde dobro, počne na televiziji kuhati, i tak lepo živi. Po meni, to je v redu. Dok ne krade i rata ne dela, vse v redu. Ak neko oče kupiti nanizanku naputkov o tome kak se seksati, obogateti ili kuhati, naj si kupi. Vsaki bedak ima svoje vesele, stelaže trpe vse.

Danes odeš na internet, glediš sajtove i blogove i mam znaš zakaj se vse više natežu kartoni z pizzama po našim hižami, baš kak v belosvetskoj krimi seriji (ni spravlanje pizze kriminalno delo, da me ne bi krivo razmeli) ili filmu. Ak film ima držanje za ruku glumca kaj rečimo, visi z tridesetoga kata, glumica dobro kriči i skine se do gola, ak je bar pet mrtvika po cesti, smetju i tepihima a krf curi kak gnojničina, če su ti mrtvi otrovani, zaklani, nastreleni, hičeni z helikoptera i zmrznuti v škriini, vuz bar jenu utrku z autima, jenu eksploziju i bar jenu pizzu, ti bu film pobral profita kak jednogodišni budžet naše lepe, prelepe Hrvatske zemle. Kak bu žena ktera zgubi tri vure na blogu o kuhanju nekaj stigla skuhati? Čita, rečimo, recepte za musaku. Pa onda ih je još, pa još lepše slike, pa još bolše musake, pak reklama za novi mider, ode videti kaj je to, onda vidi velki naslov, rastaje se holivudska diva, to još prečita. Na zaslon joj skoči najava za akcijski film, a deca

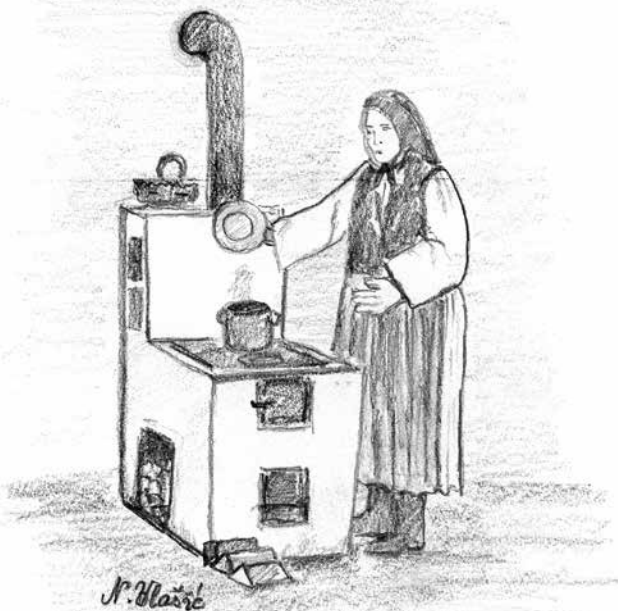
su se vrnula ze škole gladna. Muž treba dojt z osamsatnoga radnoga vremena po-
sle dvanajst sati službe, a ona ne stigne i ne stigne od tulikih nanizanki naputkov
na internetu narediti jelo. Seti se pizze z filma i naruči ju telefonom, ili još bolje,
čevape z kioska na čošku. Gazdi telefonera da je usput zeme gda ide doma. Vsi
se najedu kaj tukci i pozaspiju. Nema brige. Namesto da stoji pri sudoperu, lepo
si manikira nokte i gleda seriju. To volim, te oslobođene, nove žene dvadeset i
prvoga veka.

Gda smu pri musaki, moram reči kak ja počnem nanizavati sastojke. Odšte-
kam frižidera, zvadim vse van i najdem kojekaj kaj se moji družini ni dalo pehati
v to. Ni došlo na red. Na lepu velku desku narežem nekaj tih kobasic, sira edame-
ra, podravca, zemem parmezan da ga rešim, nekajvi kozji sir, skuta, to vse tam
stoji, a valda se mojima zdopala kutija v dučanu, privlekla kupca ambalaža ili ime.
A morti je štel doma zeti ti novi proizvod i pofaliti se kaj da ga je sam zmislil, a
stalno se reklamera na televiziji. Vele da se tak pobere lepi profit na novomu pro-
izvodu, čist za probu. Puno put moji kupe nekaj novoga misleči da bi jeli zdravu
ranu i zmršaveli, a bedaki ne znaju da budu zmršaveli ak zdrže malo gladi. No,
ni to tak velko zlo, samo pripovedamo kak smu sirotinja i nemamu dost penez.
Najdem i vsekakvo povrče po kuhini i frižideru, ne znam kak se zove, ko zna od
kud se to doteplo. Če očete zdravo, zdravo naj bu. Nanizane zdrave komadiće
povrča, a morti je nekaj od toga i voće, predinstam na luku i hitim na one sireke i
kobase, strajbam tri-četiri jajca, pol litre friško obranoga vrhna, dobro ocedeni sir
z cedilke i kuhane krpice kaj su ostale jučer od obeda. Vse zabadaf i za dvanajst
minut gotovo. Rol je vruća i za pol vure, kak pol stola velki protvun zdravoga jela.
Začini su važni, zbog začinov su se menjale karte sveta, zna to Ifkica! Naposlтку,
operem frižidera. Čisti, prazni i vse rešeno, vsi siti a bar nekaj tih hićenih penez
spašeno. Onda z početka.

Drugačke je gda po inspiraciju odem v škrinu. *Google* me je navčil vsega i
svačesa, a bome i *Facebook*. Vse v dobri nameri. Ja znam da me bu vsako proletje
primilo zeleno ludilo i da bum sijala i sadila vu svem vrtu, kaj je i kaj ne treba, jer
moji geni vele da to tak mora biti. Znanstveniki to tumače ko podsvesni strah od
rata i gladi. Zato je treba skrbiti, ne se samo v dučane i kompjutere ufati. Isto tak v
jesen, ti moji geni vele mi da moram puno, ali baš puno vsega spremi v podrum,
špajzu, i na tavan, za zimu pregurati. Jer su tak naši stari delali i tak je čovečan-
stvo uspelo preživeti. To ne moguće zbrisati z tim kompjuterima zadnjih dvadeset
i nekaj let, a ne! Geni znaju kaj treba delati. A če ne delaš kaj oni vele da je treba,
onda dojde do problema. V škrinu, ili kak ju zoveju ledenica, spremim poklane
pileke. Nekaj ih ostavim da beži po dvorišću, ak nestane struje, za vsaki slučaj.
Zamrznem odojka zrezanoga na komade tak oko tri kile, kupim fital junice v selu,
rastrančeram na komade za juhicu, za gulaš, kaj bum mešala ze svinetinom za
sarmu i mesnu štrucu, faširance i tak dale. Vse to lepo tam sedi onak mrzlo i čeka.
Moje kontrolerane zalihe. A gda mi treba, imam! Domače! Gda otprem škrinu z

mesom, v lovu sem na inspiracijo kaj bi kuhala, a negda zažmirim i samo zemem komad mesa, kaj bu, bu! Z druge škrine zvađim zmrznuto povrče ze svega vrta. Vuz malo brige i sreče, Svevišnji nagradi ruku kaj je držala motiku. I tak nastaju prefina zdrava jela. Si mislim, bi trebala biležiti kaj i kak kuham i sama narediti nanizanku naputkov. Kak se toga nes setila?

V uputstvima i kuharicama, receptima v novinami, čak i v mem omiljenom magazinu ze skrižalkama, lute me recepti za, primera radi, palačinke ili još bole, fritule! Prosim vas lepo! Još prije nek sem išla v školu znala sem narediti fritule. I zdinstati rižu, tak finu da ni bilo za verovati, kuliko su ju moji falili. Čak sem jeno vreme štela na dvorišču sijati rižu, tam v jami na slivaru, gde su se race i guske stalno brbučkale, jer je riži treba puno vode i mula. Tak smu je držali na oku doma, su štele na Česmu pobeći. Isto tak, na žmirečki naredim testo za fritule. Razmem da nesu vse mamice ili babice bile doma kak moje, nesu imele cajta decu navčiti puno toga. Terale su male frajlice na baleta, instrukcije z mate-matike, svirati klavira, vučiti strani jezik i nekakvi timski sport. Deca se moraju baviti sportom, če niš ne delaju po hiži ni po polu. Obrazovana i razgibana budu lepše i leže živela i, daj Bože, deklice se za advokata, doktora ili policičara uđale. I kupovale kuharice kaj bi se navčile kak delati fritule! A i sluškinja dobro dojde, če ju imaju š čim platiti.

I onda, kak sad to?

Još jena nanizanka naputkov, ovaj put z pedeset i šest receptov kak preživeti med svojim suvremenikima, a to, ti suvremeniki su kak sem ja razmela, ljudi v selu ktere vidim vsaki dan. Meni je moj pokojni deda pokazal kak z tim ziti na kraj, dok sem još mala bila. Lepo je spružil kažiprsta na desni šaki, onak velkoj, mučeničkoj i presilenoj punoj žula, kaj je z njum oraha razbijal kak da je keks. Dirnul se v desno vuvo i preletel z tim prstom pred nosom do drugoga vuva. I to je bilo to. Moja babica, v to je vreme već bila bogec skroz živčana, navek je klela i prigovarala, držim da ga je štela još i pod stare dane na svoje okrenuti, a on se ni dal. To je, kak dok si šofer i vredi pravilo desne strane, a na selu vredi pravilo najstarešega muškoga. I ni mislit drugačke, mam se dogodi nesreća v hiži. Gazda je gazda. Makar, sečam se jenega filma, gdje je lepa glumica rekla da morti muški i je glava hiže, ali je žena vrat! Če bi kaj moja babica jamrala, dedek bi se nasmejao, namignul mi i tak z desnom rukom pokazal, od vuva do vuva. Kaj da bi ju z vrućim širajzlom piknul! Mogla je ona vse oblake nad svoju zidanu peć zrušiti onak luta, niš ne bi pomoglo. Čez jeno vuvo nuter, čez drugo van. To je bil nauk kaj mi je dobrodošel vsaki dan. Jedino, čini se da babica ni gledela ti film, sirota stara.

Danes je pravi biznis vu vučenju bedakov kak živeti med ljudima. Ne znaju da je živlejne zaprav rešavanje (i stvaranje) problemov. Su pozabili na ljude okolo njih, koji rešavaju kojekakve muke i idu dale. I čkomiju. Kam bi ovi svet došel da su šume rušili trideset jezera let i pisali kak ovo ili ono. Već nas bome ne bi bilo ili bi dihali na škrge. Pak, ljudi znaju pripovedati. Stareši rečeju mladima kak svari zaprav jesu, z tuđega se iskustva puno navči, no niko neče poslušati. Danes je ti internet premenil svet. Sejedno, i po internetu je treba kopati, prekapati, iskati, čitati. Onda, moraš navčiti engleski, a to vele da je najbolše i najleže navčiti z igricami. Zreli ljudi igraju se, ko deca, i navče engleski. Prave škole danes v modernomu svetu, tam na severu Evrope, uče decu v školami čez zabavu i igru. Pak onda moramo vloviti zaostatke. Dober izgovor zlata vredi.

Gda imaš cajta, poiščeš na internetu kaj te zanima. Sad pak i ti mišeki i škrine od kompjutera kaj se rane z prašinum, već nesu bog zna kaj. Sad je vse bez tih žic, prenosivo kak gripa. Moreš biti gde god na svetu i celi svet imeti na dlanu, če imaš mrežu, a bome itekakve mreže su okolo nas. Negda se putovalo i vse se našlo, nesi v mreže pehal. Si pital ljude ak si se zgubil, bilo ih je po polu, na cesti, pred hižami, na livadi, v dućanu. Nekaj si videl i navčil, čul strani govor. Danes trebaš GPS za otiti v dućan!

Vnukinu sem knigu o tomu kak preživeti med ljudima našla pri televizoru, na fotelji, onak zabitu vuz naslon za ruke, ju je pozabila tam. I fala Bogu da sem to išla čitati, sem došla do zaključka da knigu morem i sama napisati. Ak je ti autor četrdeset let lečil ljude, ja sem šezdeset vodila gospodarstvo! I to kakvo! Digla na noge sedmero dece. Zdržala pol stoletja braka! Ak ko treba pisati knigu, to su žene

kak sem i sama! Daklem, ti doktor, znanstvenik, kaj je četrdeset let lečil nesigurne i depresivne ljude v svoji ordinaciji i predaval na znamenitomu fakultetu negde, kaj ja znam, valda v Ameriki, objasnili mi je da JA nis ja, da su čak tri mene v moji glavi. A moj mozek je moj najveći neprijatelj. Sem si premišljala o svinjskemu mozgu, jer me slika na toj stranici podsećala na njega. Vidla sem ga tuliko put, a pogotovo gda sem ga dinstala na luku, v palačinke zamatala i v rolu zapekala, zalite z vrhnem. Istina, za to je bolši teleći mozak.

Vsi ti mozgi zglediju skroz na skroz jednak. Oni mozek tam na slici v knigi, ko zna koji ga je bogec nosil po svetu, ranil, vodicu mu daval, trpel ga i slušal i ovaj ga je još i zajebaval celi život! E neš mene! Kak su v toj kili toga krtoga ni mesa, ni žil, ni kosti, te sive ladetine čak tri Ifkice? Jel to čudo, nagužvano kak dugački, široki, bleđi rezanci bez jajca, glasuje kak oni zgubidani v Saboru? A morti tih vijugah više pol i ne dela kak se spada, pa je onda tak kak je, v glavi. I v Saboru. Piše gospod znanstvenik da velki del mozga zapraf niš ne dela, samo se prevaža okolo z nami, kak rezervna guma v bunkeru auta. A za koje leto budu otkrili kaj zaprav dela, morti prima signale i nanizane naputke z drugoga planeta? Ili od kakvih domaćih urotnikov kaj su si naredili centralu na dnu oceana gde budu živeli hiladu let. Minimalne. Nigdar se ne zna gde zlo spi i odkud vreba.

Nekak sem se splašila ta svoja tri sveta; podsvesnoga, svesnoga i nesvesnoga i kaj ti ja znam kaj još. Ti bokca, kak sem i zdržala vse to tam, koja Ivkica je zaprav glavna glumica na bini? I koju naposljetku moj Jožek ima za spominanje, koju za delo na polu, i tak dale. Čula sem gda su deca spominjala gospoda Frojda tu i tam, pa Junga. A kak su oni z prošlosti, se nadam da budu z vučenjem i v sadašnjost dogurali. Kak god bilo, čini se da se vučeni ljudi slažu da imamu gužvu pod lasimi, kak v tramvaju!

Tak si mislim, ja sem od vsega zla na tom svetu, i ruku potrgala, nogu zmeknula i zalijala se z vrućom vodom, trbuha sem si z veš loncem spekla, pajcek me je grizel za laketa, sećkarna mi je vlovila komadić prsta, a kojn pri susedi, gde sem pomagala teliti kravu v tesnoj štali, tak me je ritnul, da sem si mam sela na štraju v čošku štale. Sedmero dece sem rodila, vsi su lepi, zrasli su kak crlene jabuke i prešli v svet. Jedino š čim sem se ponosila bila je ta moja pamet. Pamet da sem strpliva i da zdržim puno toga če je treba i ne treba, za dobrobit svoje dece i doma našega. Sad meni niš ni čisto od te gužve v glavi. Tak mi je treba, kaj iščem kruva nad pogačom.

Štela sem, po naputku z te knjige, te vse tri pameti gurnuti v jenu, kaj bu donesla dobre odluke i izbore koji su najbolši za me. Kaj bi vse skup pobedile moj egoistični tvrdoglavi mozak. I onda, onda mi se je presvetlile! Nigdar, baš nigdar ja nis te izbore i odluke vzimala kaj bi bili dobri za me. Če su bili dobri za moju decu, Jožeka, starce, blago i vrt, za našu hižicu i naše dobre susede, bili su najbolše za me. Oni su se kaj tōrice prijeli za me, i ja za nje. Bila sem sretna gda je vse bilo na svemu mestu i baš tak kak je treba biti, punih osamdeset let. I onda, kak sad to?

Strah od običnosti

Ti dan gda sem išla vu Vinogradsku na kontrolu, z menum je vu vagonu sedela fina gospa, onak dišeča, našminkana, nokti ko zmišleni, z narisanim cvetekima v raznim farbama, baš kak na babičinom stolnjaku, pečki vez. Dober izgovor da niš ne mora delati, zelo je puno cajta to farbanje. A i šteta je nekaj delati, da se umetničko delo ne pokvari. Štikle boje zrele črešne ko i kaputić, torbica kombinerani mošt od seksarde i malo nekakve smeđe, bliže među od agacije. Ma, lepa, lepa. Dišala je na velke senje. V Zagrebu ju niko ne bi ni primetil, a tu v tom vagonu, bome je bila dama i pol. I ni tu pripadala, to se mam vidlo. Nekaj se zgodilo da se morala tak nisko, na toga sirotinjskoga cuga spustiti. Ja sem gledela čez obluk na pola, šikare, gaj tu i tam. Selo, kak da bi kartonske škatule s crlenim krovčkima neko nahital na vrpu, ko rečimo ovce kaj se zbiju sred livade. Velke hiže i premala dvorišća, skupo prodana premala gradilišća. Vse prazno; ni dece, ni živadi, ni svincev, ni štaglov, ni babice pred hižom kaj bi si kosti na sunčecu grela. Čak ni dima z dimnjakov. Si mislim, kakve bi romane ti stari vlak mogel napisati, čega se vse nagledel tih pol veka kaj vozi sim-tam! Ili da je na lokomotivi bila kakva kamera, imeli bi videti kak se vse menjalo.

Lepa gospa ni gledela nikam, samo je sedela kak da je od betona, a oči zbelele ko pri kravi, ktera se deteline prenaajela. Gospi su se napuhnuli podočnjaki i bojala sem se da joj bu žbuka na licu popucala, gda joj je črna suzica pobegla. Delala sem se da niš ne vidim. Imela sem ja svega jada, niš joj ne bi pomogla če bi joj pripovedala kak mi je. I tak smu obadve študerale, vsaka svoje, a pred Zagrebom smu ostale same vu vagonu. Kad, ona je počela pripovedati, kak da si ventila otpl. A morti i komad te pripovetke nis ni čula, onak zamišlena.

Veli, to jutro nejna mlajša curica, drugi razred osnovne škole, ni štela iti v školu. No dobro, velim ja, morti ni naredila zadaču ili se potukla z nekakvim dečecom, vsaka frajlica ima svega Štefeka v školi, kaj ju za kečke vleče. Veli mi fina gospoda, to ni razlog, nejde ona v školu v tim tenisicam kaj je nove dobila. Da je lepo rekla koje boje i marke moraju biti. A to smeče ona neče, i točka. Ona ni selača. Ne dozvolava da cela škola dela bedaka z nje. Nigda več ne bu išla v školu. I tak, reč po reč, imela sem razmeti da joj decu odgaja Pelegrinova sneha, ona kaj je imela svoj flizerski salon pa ni išlo, a sad dela ko sluškinja.

Tak si mislim, dobro da sem vidla tu knigu z nanizanim strahima, mi se čini da su ta fina gospa i nejna čer imele strah od toga da budu kaj jesu, od običnosti! Onak kak smu pri Bogu i patologu vsi jenaki, to one nemreju preživeti. Ni prežaliti. Al nis niš rekla. Mi se činilo da je moj selski život kak lepa bajka naspram nejnoga i mam sem zdraveša bila i štela se z prvim vlakom doma vratiti s Glavnoga kolodvora, a ne v bolnicu na kontrolu otiti.

Torbica

Druga najbolše prodavana knjiga v izlogima ono malo knjižar kaj je ostalo na ovomu svetu, bar kuliko sem ja primetila v Zagrebu, je knjiga *Kak pripitomiti muškarca*. Makar knjiga ni večini nigda ni bila važna, kak rečimo, kila čvarkov, čokolada ili danes ti mobiteli, sigurno se nekaj i prodalo.

Moje mišlejne je da je istina da pripitomlavanje počne puno predi nek dekla svega muža odvlače pred oltar. Z trbuhom ili bez, baba se mora dobro navoružati, osim onoga kaj joj je priroda, štela ona ili ne štela, dala. Ljubav do oltara i posle oltara ni isto. Posle venčanja oltaru okreneš leđa, zideš z cirkve i moraš se snajti, iti čez živlejne, a vse one babice, strine, kume i mamekove pajdašice te glediju, puno toga bi ti štele reči, a nesmeju. Moraju te pustiti naj još malo letiš na oblaku srečice. Brzo bu prešel, buš odrasla i pala v stvarnost, baš kak i kiša na zemlicu. Zločeste se babe podsmehivaju, dobre plaču. Vjela si princa i sad naredi od njega krāla, kaj ga budu rešpekterali i slušali. Ili, zemi krunu vu svoje ruke. Knjiga o teoriji izbora veli da moreš zebrati.

Sad, ta knjiga o muškima, i uspešnomu pripitomlavanju, nema preveč slik po sebi. A kaj je i treba, vsaka poštena žena zna kak muški zgledi, v gačama i bez njih. Ali, kaj skriva v srčeku i na pameti, za to joj trebaju ti napatki nanizani v knjigu, ta kuharica z receptima. Kak pripitomiti svega muškega, već gda je doma, a zove se tvoj muž? Slečeš venčanicu, v jutro se zbudiš, imaš gazdu. Dresura mora mam početi. Bar sem ja to tak razmela. Prvo i prvo nis štela vse kaj sem v crnom fondu zašparala ostaviti na te knjige. Ja sem ze živlejna navčila, če gazda ima dost sena v jaslami, ne bu išel na susedov štagel. Ali, te se knjige prodavleju na petnajst jezikov na vsim kontinentima! Valda bar nekaj vrediju. Moja puno mlajša suseda, hiža predi mene z rozastom fasadom, gda ideš od štreke, je *Kak pripitomiti muškarca* čitala sedam put, tak mi je rekla. I bome je već magistrerala, ali mi ni štela posuditi knjigu, to ne! Gda je god bila sama doma, na svoji kuhini bi odmeknula firungu, to je bil naš znak za kavu. Nejni me gazda ni baš imel rad. Spominale bi se mi dve, a ona se ni slagala z tim da muške treba pripitomlavati, jer ni veruvala da su zveri. Kak koji, nejni je po nejnomu mišlejnu male divlji, gda popije demižonku vina ili gajbu pive, a meni se činilo da se on ne trezni. Več dva put mi je kavu kuhala z velikim crnim sunčanim očalima, eh! Ona je držala mušku stranu, još je bila jako zalubljena vu svega Brankeca. Po nejnim rečima, njegov su hormoni bili za vse krivi, a pri nje osećaji i baš su si pasali. Ja sem tu vidla svoju priliku da ju osvestim, če konačno i sama prečitam knjigu. Mi se činilo da ona, to kaj je prečitala sedam put, ne razme. Valda profesionalni psihologi to tak i delaju, stvaraju potrebu za stručnim mišlejnem, i onda njima i kolegama bogice dojdju, da im se razsvetli. Kaj bi po istini vidle da niš ni tak, kak zgledi. Još jen *cliché*!

Zaključila sem da te kuharice delaju samo jeno, teraju ljude da idu k psihologima iskati pomoć, kaj bi si ovi nekaj zaradili.

Ja sem svoji susedici, dotepenki od Domovinskoga rata, probala objasniti onu rečenicu, z jedne posvema druge knige, a koja je geslo svakoga pravoga muškoga, bar kak veli ti autor svetskega glasa: (*catch*) vlovi ženu, (*fuck*) to nečem prevoditi i (*kill*) ubi, a kaj zaprav znači osvoji (oplodi) i ostavi. Ja sem si to mam prisposdobila k selskomu biku ili nerastu. Pak naše društvo već neguje familiju, a ne pleme. Nektere muške, svaka čast zuzetkima, se more dobrim, odanim mužima narediti. Ali to ni vse, nesu ni žene angeli, za greh je treba par! Odkad delaju te DNK teste, stručnjaki vele da je četrdeset posto dece, ne od ocev z kterima živiju i čije prezime nosiju. Sad pretpostavljam da budu počeli pisati nanizanke naputkov za muške, kak sprečiti ženu, da mu ne rodi susedovo dete, namesto da je bedak sreten kaj je dete lepo i zdravo, a njegvo ime ide dale. Morti bi vse skup bilo leže gda bi deca bila doma dvadeset let, to nekak prejde, a ne četrdeset, dok se dost naigraju ze školama i kompjuterima. A onda, nečem biti picajzla i vu vse pehati. Ni vse za vsa vuva.

Si mislim da napišem knigu o tomu kak razlikovati nastavak loze prek imena a kak prek gena, kaj je važneše i komu ide kruna. To bi bilo nekaj, već knigu vidim v izlogima. Bem ti staru lesu, bi penezi rasli kak koprive, na memu računu v banki! Onda bi ja, obična babica Ifkica, bila važna v selu. Spuzala bi po društvenoj lotrici mam do prometnika ili koji prlek bliže veterinaru, v našem Gornjem moslavačkom selu! Poradi te moje teorije, kuliki bi krāli i kralice retroaktivno zgubili krunu, a svet zgledel drugačke, eh. Kteri bi jezik haračil? Pod čijom bi zastavom komadi sveta bili drugački nek su danes? A vse to, zbogradi malo ... Ma, preveć pripovedam! I da se razmemo, nemam ja niš protiv muških, ni toga ... no? Am imam sedmero dečice! Nema toga štrka kaj bi se tuliko put potrefil na našega dimnjaka z detetom v anjpideklu!

Slazem se z tom psihologinjom i teorijom v knigi, nekterimi ženami je treba pomoći pripitomiti svega gazdu, a da on to ne primeti. Ja držim da mi to žene v momemu selu moremo bez problema, a ak su te knige svetski bestseleri, mi smu svetske žene. Če prema naputkima z tih nanizanih receptov za vsaku babu, svega muškoga zdreseramo tak da hodi z nami pod korak kak soldat, da je ko torbica na ruki, onak lepo nasmijan i sit lova, kaj more biti lepšega na ovomu svetu? Zeme ga ko narukvicu na ruku, onak sretno udana i skup maršeraju čez živlejne, pa naj druge babe puknu od jada. A to, kaj ga budu birtaški brati torbica zvali, to ni niš. Če je pravi i jaki muž, bu preživeli a če ne, ha Bože moj, ni kraj sveta. Ima njih još.

Strah od uspeha

Tak, vozim se v cugu doma, počivam, niš ne moram delati, i gledim sadržaj knige kaj sem ju kupila na velkom snižejnu, vidim ima i poglavlje o tomu kak se rešiti straha od uspeha. To mi ni palo na pamet da postoji, ali morti je to mučilo moju Ljubicu, gda se z fakulteta doma vrnula i mam udala za suseda Jureka. Meni paše, mi je blizu i doma, pri ruki i ona meni i ja njoj, čer, če je dobra osoba materi вреди više od raja! Samo je trebala diplomirati i onda se vrnuti doma i zaposliti. Ali, kak je tak je.

Gda je išla na ti Ekonomski fakultet vsi su pripovedali da je to dobro, da je rastezljivo kak žvakača guma, more delati bilo gde i bilo kaj. V općini, v županiji, v Zagrebu. A onda se nekaj zgodile i lepo je moja absolventica doma pobegla. Sad ima četvero dečice, dela računovodstvo na kompjuteru z doma i lepo si zaradi, tak ko tri moje penzije mesečno. Tablu z firmom dela je na štalu kтеру je preuredila v pisarnu. Ja sem ju vučila, ko i vsu nejnu braču i sestre, gda se nekaj grdoga dogodi, da je to treba taj čas okrenuti sebi v korist. Si pogrešil, okreni to tak da nekaj navčiš i zdrži. Odi dale. A to da se moja Ljubica splašila svega uspeha, to mi ni palo na pamet. Baš ju bum pitala, a onda, ko zna jel se ona seča, pa bilo je to predi skoro petnajst let. A morti su ti strah od uspeha zmislili kesneše, ko bi ga znal.

Onda je tu i debeli komad te jeftine knige, kak se obogatiti, kak doći do puno penez, velikih autov, tih nekakvih dionic kaj im vrednost naraste. Gda si rekel keks, već si bogataš. Bum morala Ljubicu pitati kaj je to. Meni se čini da je to trik pitajne i da se autor obogatel z tom knjigom, koju bedaki kak sem i sama, kupuju da bi se obogateli. Ak sem dobro polovila stvar. A bila je za 10 kuna. Mi ju je bilo žal ostaviti tam v košari knižare. Jena i pol kuglica sladoleda! Onda, piše tam kak se dela cena zlatu, spram dolaru i nafti, ma kaj ti ja znam kakve vse bedastoče nesu vnuter. Kak bi sad, naj mi pametni i dragi Bog pomore razmeti, moj zlatni lanček, kaj mi ga je pokojna kuma Danica još za krstike dala, kak bi to moje zlato moglo jen dan biti tuliko dolarov, a drugi dan na pol tuliko, i kaj ti dolari imaju z menum. Jer je neko piknul svoju cev v zemlicu i našel naftu. I kaj celi svet briga za moga lančeka! Bum pobrala rože i odnesla dobri kumici na grobek, mam do dede i babe na staromu groblju. A če bi se obogatela, kaj bi ja sad, selska babica, delala z tim silnim novcima, i kaj ti ja znam kaj vse ne? Ne bi spala od brige da mi to neko ne vkradne ili me prevari, od mene naredi bedaka. Vsekaj čujem da ide po svetu. A kaj će babi brod? Istina, vse bi deci dala i bi si vekšu špajzu prizidala, a onda bi me država maltreterala za nacrte i legalizaciju i kaj ti ja znam kaj još. Morti bi mogla na hiži crep i roge premeniti, a pak si mislim, mene i mega Jožeka budu zdržali. Jedino, kaj bi štela je dati zidati lepu velku, okruglu peč sredi hiže, da greje na vse strane, slično kak v planinarskomu domu. Vidla sem takvo rešejne na slici, gda su deca išla dangubiti i puzati po Alpami. Samo su mi velku brigu dali. Gda dojdou doma z onim svojim vrečami za spajne za Božič, da im je lepo

teplo. Gda su vsi na vrpi, a skup nas je bome trideset i šest, ja bi štela da kniževnik kaj je pisal o bogačenju to vidi. Kak bi on znal kaj je bogatstvo? Gda celo dvorišče miriši po jelu, hiža je topla, topli kruvek diši i dušu leči. Vse je puno smeha, tak vidite, i sad se plačem od sreče. Ma nemaju ti, ni sama ne znam kak bi je zvala, ti kaj pišu vse te knige o tomu kak živeti, veze ze živlejnem. Bog i bogme nemaju!

Činovnička autonomija

Rekli su da se knige budu na tabletima i telefonima čitale, kaj bi se šume zašparale i svet mogel i dale dihati. To je lepo za čuti. Čula sem vnuka, kak se z pajdašom spomina gda su bili na kavi i došli mi zrihtati nekaj na kompjuteru, o ti jedni novi teoriji, kak (ne)kontrolerati ljude da na poslu delaju više za iste peneza a da su sretni. Gda su sretni i zadovoljni, mam delaju više. To je lepo za čuti, samo da to ne ostane još jena zaboravljena teorija, naj se ostvari, a ne zbrčka kak i vse drugo pri nami.

Ak sem dobro razmela ono kaj danes zovu menadžerstvo je *passé* kak god se to dvoje pisalo, ili zvalo, slično kak i ti intelektualizam, ali se ni jeno ni drugo ne daju hititi ze sedla. Beru vrhne vu društvu. Ne to kak je nekad po partijskoj linije bilo, direktori su bili bog i batina. Ili si bil poslušni socijalistički radnik ili z teбом v šturc! Slušat se moralo. Dedek, kaj je ze svojim pajdašima pedeset let izučaval ti menedment, vučenjak, ostal je pameten svih svojih osamdeset let i piše, da je vse bilo krivo delano. Da se ti menedment nesme tak delati. Tak su se deca spominala, ja sem buhtle frkala i čkomela. Da bi reč rekla.

Sad pak, mene to proganja, mislim na ti management, menedment, menadžment i tak dale, a kaj bi trebalo biti vse jeno te isto. Još kuliko gajev bu palo za tu knigu, z uputama kak bi se to trebalo zaprav pisati, kak pripovedati i z kakvim naglaskom, i kaj to zaprav je. Kaj ne bi ko god, kaj god, pripovedal na televiziji, pisal po novinami i mlel na jezero radio stanic. Od menadžmenta do deglobalizacije i demetropolizacije. Ti bokca, kak si ti pametna baba, bi rekel moj Jožek! Ili, treba je zmisliti skroz novu reč, da niko živ ne zna o čemu je reč. Ko ju prvi objavi, negva večna slava i fala. Jeni v svet, a drugi v rikverc od sveta. Zaprav, gda dugo glediš v kotač od kol, ti se čini da on curika, vrti se nazaj. Moraš znati, on navek ide napred. A kaj ti se čini, to je tvoj problem. A ja si mislim, tak za se, da se ja skroz na skroz slažem z tom teorijom o (ne)kontroli činovnika. O menedmentu kaj ga ni treba.

Gda sem ja delala ko činovnik, to je bilo toga mobinga do nebesa. Vsi su šteli napredovati, posla je malo ko znal poprav delati. Kumice i strine su gurale svoje pileke i pulene napred. Za poludeti! Ta nova teorija, kak da se čini da niko

ne vlada nad činovnikima, veli da je svakom činovniku treba svrha kaj ne bi bil v depresiji, ma kaj delal. A točno je tak bilo, bila sem zgubljena med brojima kaj sem premetala, to ni imelo nikakvega smisla. Došla sem na posel, popila čaj i kavu, prečitala novine, pospominjala se z tim svojim neprijateljskim kolegicama, a dobre smu si bile gda posel ni bil v pitajnu. Gda je gospa šefica došla i donesla posel, nesu vse vrpe bile jednake, a ni plače. Nit si znal kaj delaš, ni zakaj delaš, a moral si biti kuš! Onda smu kojekaj morale prepisivati. Ja sem imala električnu *Olimpiju* i to je tak lepo išlo, nes ja ko fine gospe pikala po mašini, radi dugih noktov ili neznajna. Ja sem imela tečaj za zajbržega daktilografa. Išle smu mi cure v tu birotehničku školu, kaj su ju otprli v selu, i na krojački tečaj. Celo živlejne mi je to dobro došlo. I bome sem babici vadila živce dok sem nabijala po mašini i vežbala na *Olimpiji* kaj su mi ju mamek i otec poslali z Nemačke po susedu Lojzeku, gda se vraćal doma v penziju. Došla je skup z velkom, crlenom Hohnericom harmonikom. A ove v kancelariji su poludele, nesu se mogle spominati uz moju daktilografsku veštinu, kak da su na svadbi z preglasnom muzikom. I vidla sem, puno let kesneše, tu tvornicu tam pri tom Severnomu moru, skoro cela zaprta. Došlo vreme kompjuterov, tuliki su radniki ostali doma sedeti za hiljadu ojrov ili kuliko več! Nis ja takve sreće! A moja deca ne dobiju ni pol toga mesečno, kaj dvanajst sati delaju vsaki dan. A francuzi same šest. I tak, vsi smu pred Bogom, patologom i tom Evropskom unijom jednaki, kaj ne? Da sem se zrodila ispod toga Ekvatora, bilo bi još gorše, v gladi, bedi i bolesti.

Za činovnike su zmislili štengice po kojima se moraju penjati če očēju veću plaću imeti. Te referent ovakvi, pa još malo penez gore i onda referent onakvi, i gda si dogural do kontrolora, e to je bila majka! Celomu selu je trebalo reći da si kontrolor te i te institucije, a to kaj ih je još dvesto vnutra, z istom svetom titulom, koga briga! Kontrolorka je mogla zajebavati nove frajle kaj su došle delati za vsaki zarez, i za to biti lepo plaćena. Jen dan, gda sem otišla po gablec na plac, za vse v sobi, jena moja nekolegijalna kolegica je tu moju električnu *Olimpiju* prevlekla k sebi na radni stol, a meni gurnula svoju ručnu mašinu. Bile su velke i teške ko starinski natkasli, od punoga dreva, kaj su se vlage napili! Gda sem se vrnula z placa, a bome sem se žurila da se pečeni pilek ne oladi, samo sem knedlina pregutala i delala se da niš ne primetim. I to tak tri meseca. Onda sem ju vlovila kak mi po ladicama prekaple, valda je mislila da svoje znajne i pamet tam držim, bedača jena. Sejedno sem ja na ti ručnoj *Olimpiji* delala jednak ko na električnoj. Bila sem školovana i osposobljena za dobroga činovnika. Imela sem to v sebi, v odgoju, da delam najbolše kaj znam i morem. Ni me trebalo ni terati ni špotati. Narediš kaj je treba i mirno spiš.

Piše dedek *John*, autor knige o kojoj je reč, kaj je izučaval to, bumu rekli, menedžstvo, da je došel do važne spoznaje: Službenikima v kancelarijama je važna autonomija! Ja, Ifkica z Gornjeg moslavačkog sela se z njim potpunoma slažem, iz svega iskustva pred puno let. Znala sem ja to i predi njega, probala na

svojoj koži. Tak sem se lepo osečala gda su po letu, vsi z moje službe i naše lepe velke sobe, prešli na more i ostali još bar mesec dana na bolovanju, v svemi vikendicami; su frajhali, parketa metali ili fasadu zgotavljali, a nekteri bome, kaj su bili napredneši, i znajmlivali turistima za peneze. Kaj se mene tiče, mogli su se i vtopiti. Ja sem v sobi bila sama. Niko me ni šental i smetal mi, vse sem naredila za četiri babe. I još sem telefonerala i spominjala se, pila kavu kak sem si sama skuhalo, gablecuvala gda i kaj sem štela bez da mi neko pametuje ili sem komu sluškinja. Najrajše sem si donesla nekaj z doma, pak sem tak nekaj i prišparala. Sečam se kak sem trčala oko četiri kompjutera, z mišekom klikkala po nalogima i printala je bome na četiri pisača! To je bil posel! Bila sem sama svoj šef, direktor, vse je štimalo. I sretna kaj vse stignem narediti. Ali, vse se menja. Babe otišle v penziju i došla deca za šefe i direktore, vesela velkoga!

Jenput, ti jeden jedini put sem ponorela na poslu, v kancelariji, pukla ko zreła tikvajna gda padne z kola na put. Veli meni ta nova šefica, balavica, kaj ju je kumica naterala da ide delati, a smucala se tulike lete po špici i kafičima okolo fakulteta i da je samo to... Došla je na prvi posel z trideset let! Veli ona nami, malo starešima kaj smu se z decum, hižama i kreditima borile, umorne, nigda naspane: „Ja sam uživala u životu dok ste vi tu lupale na tim mašinama!“ Lepi odgoj bome. Kak kumica, tak i curica.

– Ivkica, to nije dobro! To moraš prepisati i sutra ujutro želim da mi je na stolu.

– To je dobro i bez greške! Pitajte direktora će vi ne znate!

– To treba prepisati. Ili ćeš prepisati i šutjeti ili ćeš ići u trezor brojiti novac.

– Ni jeno ni drugo, lepa moja. Dok si ti uživala živlejnje, kak veliš, a deca su ti već mogla iti v školu, kaj sad ne bi brojila minute svega biološkoga sata, ja sem zanata spekla. I metni si tu svoju diplomu na fotokopirku, jezero put ju vmnoži i onda potrgaj i metni v šekret na čavel, kaj buš z njum znaš kaj brisala. Ne znaš delati i ne poštivaš one kteri znaju i očeju! Te nesu niš doma ili na fakultetu navčili?

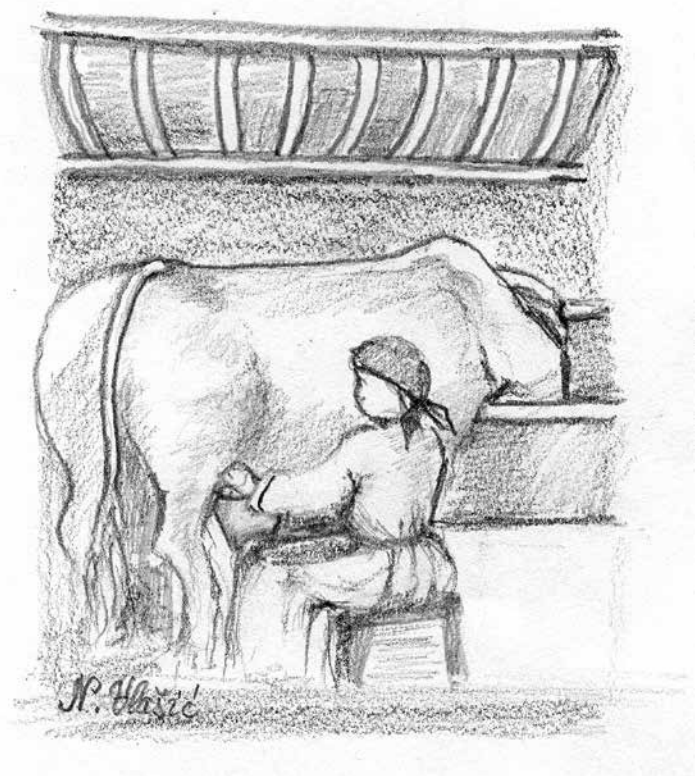
– Ti buš meni, selska krava jena, govorila ...

Mam je pregovorila po domače, onak kak se fina gradska gospojica doma spomina. Joj, al je to bilo lepo za čuti! Vsi se delaju gospoda, a je riti treba vsaki svoju brisati. Ta finoča nas je vse jako puno, i bu još koštala, itekak. Za finoču i lepotu budu celu Zemlicu zaništili!

Na ti dan sem se znova rodila. Ta lepa, pametna i školovana mlada menederica, a naivna kak i metla z kojom ju stariji menederi pomeču po dvorišću, pomogla mi je pregledeti i donesti odluku. Fala Bogu za neprijatele. Oni su trjne kaj me vrne na moju stezicu. Brzo sem bila doma ze svojima, na očuvanju trudnoče, na porodiljskom. Rodila sem svoju prelepu Anđelku, bila z nu doma tri lete. Neko je zmislio takvi zakon, valda zbogradi svoje žene ili priležnice, ili zaradi dizanja nataliteta, a ja ga skoristila; prvo leto sem dobila više penez nek da sem delala. Onda sem rodila Jelicu i Iveka, blizance, i gda sem se vmula na posel vse je bilo drugačke. Uz četvero dece, moja je mlada i lepa menederica bila zaslužna za još

troje, fala Bogu. Ponudili su mi lepe peneze da me se reše, nekakva evropska grupa je kupila firmu i naredila tim menedžerima kuliko nas starih činovnikov je treba sterati z firme. Bila sem trideset i osam let mlada. Nekakva baba, grbava, tresla se ko dreš gda dela, nova direktorica našega sektora, došla je med nas na takozvani hitni i važni zastanek. Mi smu ko bokčije stale oko nje. Nagovestila je sretnu vest: „Firma ide v reorganizaciju“. Ja sem mam znala, gda ne znaju kaj bi i kak svoju kožu spasili, menedžeri proglase reorganizaciju! Vikala je na nas da smu vse mi stare, a ja sem se osečala posvema antropološki stara, kaj da me je ze špilje za lasi zvlekla. Veli, nema za nas povišice, nema peněz za prevoz, nema..., ma čega vse nema. Bodovi idu dole. Mi stare a ona bi nam mamek mogla biti! Dok je ona praznu slamu mlatila, ja sem si premišlala, a ko je tu lud? Za tri dana, za nagradu je neko pustil buhe v cevi od ventilacije. Bome je direktorica potpisala i sektor platil deratizaciju celoga nebdedera. Več kad nama ni mogla dati božičnicu. Još si danes mislim ko je to naredil, bi mu čestitala! I kak je nalovil buhe, a morti ih ni ni bilo, samo su se česali i zaveru zmislili proti babe. To bi bilo još lepše.

Zanima me gde je ti dedek sad, kaj je pisal o autonomiji i smislu v menedžmentu, morti greje kolena od čelika, titanijuma, plastike, kaj več na floridskemu sunčeku, i sluša oceana pod račun toga svega bestselera! Po sili jene babe i puno preveč starih bogatešev kaj im nigda ni dost gubljenja vremena i sijanja tuge po svetu, lepo sem prešla doma na poljoprivredu. Puna hiža dečice, otec i mater su bili zbrinuti i na dobri skrbi do zadnega, Jožek moj, vse je bilo baš kak treba. Bili smu familija, prava obitelj. Otpremninu kaj su mi dali smu zaprli v banku (ali samo pol, nemreš ti njima verovati makar imeli zakone), vsakom detetu jednako, kaj budu imeli za školovanje. Duga leta sem vozila sir i vrhne, jaja, pileke i još kojekaj, kaj su moje naslednice v kancelariji naručivale. Vsaka se žalila na onu drugu, a vse skup na firmu, menedžere, posel, kompjutere i zaribane programe, kaj se ni moglo vloviti za rep ni glavu. Čujem da je ti gospon profesor John, izdal još jeden bestseller o rukovođenju bez rukovođenja, tak nekak, valda je išel na savest i odgovornost, a onda si mislim a kaj se more, nemreš vse kaj je napisano prečitati. Razmem da je živlejnje američkih umirovljenikov na Floridi skupo, treba se obezbediti, a bedaki, dokazano, kupuju kaj je i kaj je ne treba. Ja sem med svojim kravicami sigurna kak v raju, ja njima služim i one meni i poštujuemo se. A morti je ti John bil farmer i videl v svoji štali, če je više sena i paše, više je i mleka. I svet bu preživlel te bestselere.

Činovník

Zakaj činovníke zoveju činovníki? Jel to po činu, kaj bi bilo slično vojski gde se soldata nagradi višim činom? Činovníki pak imaju puno tih titula pred sehom, za nekaj malo peněz, kak štengice, i stalno moraju puzati gore, i gore da bi imeli čim viši čin, postali šefiči, direktori, regionalni direktori i onda predstavniki negde vani. Pa ko zgrabi vekši čin, vekši je i bolši je čovek i na većoj je ceni v selu. A sreća je biti blizu gda se ti čini dele, bliže kopajni. Gledim ja tak svoje svine. Jeden pujcek med njimi je tak pameten, da to ni za verovati. Celi se dan zležava do desnega zida svinca, z glavom na deski kopajne, tak da mu niko nemre dojtí z te desne strane gda počnu jesti. Gubica mu je na pol dubine kopajne, dobro odmereno da ga deska ne žula, a da more prvi jesti, i zebrati si kaj više voli. Čim ja počnem napoja nalevati on mam počne cmrkati. Ovi drugi bedaki se naguravaju, svadiju, grizeju za vuva, kaj bi se zborili za svoje mesto. A on se već najel, i više od pol sam pojel. Tak je lepi velki! Ja poštujem takve stvari, on se bome snašel, pravi fajter, a drugi nesu od njega niš navčili. Kak to već je, da vse ima svoju cenu, on pe još ovu jesen prvi pod nož. Ak pak činovníke zoveju činovníki zбоgradi čina, posla, bi reči onoga kaj delaju, onoga što čine, čini mi se da bi se moglo reči da ime činovníka dojde od glagola činiti se, oču reči da se puno vremena na radnom mestu pretvaraju da nekaj delaju, pa gda dojdeš zbavlati svoje papere ti se čini da puno delaju i da su jako vredni. A, more biti da si malo po malo zamisle kak preveč delaju, muče se a nesu dost plaćeni pak onda uspore. I navek ti strahi – če bi preveč naredili, budu je na pol skresali i dali im otkaza. Tak da je najbolše zadržati *status quo* dok ne posediju i zdojdu se, ak je ne steraju v penziju. Onda moreju dojtí v birtiju pred zgradom, gde im je bilo tak lepo cele živlejne, gledeti svoj negdašnji obluk i prisećati se lepih cajtov punih stresa i mobinga. Nek, nis ja zavidna, nek je nekomu lepo na ovomu svetu. Gda bi jen delal kaj su duga leta delala dva, to bi bome bilo grdo. A onda, kaj z decum? Treba im je čuvati radna mesta, kak na kakvomu dvoru, kruna ide na novi naraštaj. I tak, činovníki su na toplom celu zimu, plaćica kakva takva ide, vsi smu navčeni da je bole da papieri odstoje v njegovimi ladicami če jenu če dve nedele, ni dobro da se nekaj na brzinu naredi. Bi se morti moralo stornirati, a onda to je ves puno posla.

Ak je činovník v državni službi lukavi ko maček, rečimo, on se osim toga vlečenja po lotrici i pobiranja poenov za viši čin, spoveže z drugimi v slični situaciji i tak razmenjuju trač i vse znaju. To v televizijskim serijami zovu urote, a to se

čini da zaprav ne postoji, to su noćne more kojekakvih scenaristev v Hollywoodu. Bilo kak bilo, ti današnji činovniki su za me prava pravcata enigma. A držim da je najgorše onima koji imaju velke tajne, a nesmeju je nikomu reći. Nekterim se Americancima to osvetilo, gda su skopali luknju v zemli i vikali te činovničke tajne, koje niko ni smel čuti ni znati. Pa ih je puno bilo da su jena drugu zrivale skroz luknju v zemli i zrasle po Kini ko riža. Kinezi su je želi i postali su svetska velesila. A če bi naš hrvatski činovnik išel kaj takvoga delati i zakapati državne tajne v zemlicu, one bi zrumpirale na tom Otoku smeča v Pacifiku! A to smeče od tajni, ko bi ga pobral i recikleral, bi vse o nami onda znal. I javil nam prek interne-ta i televizije. Vidim ja, nigda ni bilo lako biti činovnik, čak ni v Rusiji. Činovnik je ruska reč, vele, a to z tom kabanicom, ma prosim lepo, trgati i krasti kabanice, poludeti od posla? Je to toga vredno?

Če je činovnik dober čovek, guše ga trunčice čovečnosti, oni črv dobrote i odgovornosti kaj su mu stari sterali v kosti, dok je još mali bil. Gda čuje zvona z cirkve, v njemu se mam probudi to dobre i vredne, i onda brže otpre ladice, pospremi je od zgor do dol, povadi vse one papere kaj su tam dremali i za čas vse reši. Onda si more malo počiniti.

I tak, verujući v dobro v ljudima, pa i činovnikima, zaputila sem se k tom finom gosponu, službeniku državnomu, i još se ni snašel, kad, na stol sem mu vrgla flašu vina, a do nje v usku papernatu vrećicu vteknula sem ciglu od kave da se flaša ne prevrne, i zaštekala jenu malu bombonjeru, onu kaj mi je sneha Višnja donesla za imendan. Njegva leva ruka je tak brzo zela to ze stola, dok je desna otpirala dolnju ladicu, da nis mogla dojt k sebi. To je bome jako dobro zvežbana gesta. Još je flaša tupo javknula gda je trknula druge v ladici. A če bi on znal da je to samo obično vino, a niš jako skupoga? Prav zaprav, je to ona flaša kaj mi je sused Mirko dal na Božič, odma kak su njegva deca prešla natrag v Zagreb. Putujuće vino. Mam mi je jasno zakaj pijaču dajemo v tim kineskim torbicami od recikleranoga papera. Negda su to bili skupi likeri, danes jeftina vina; da primatelj ne vidi kaj je dobil. Bome si još razmišlam jel sem skinula komadić kartona kaj je na špagici visel oko flaše, a pisalo je da je od suseda Mirka, za slučaj da to isto vino ne vrnem susedu Mirku. To bi ziher bila uvreda, če bi ga on prepoznal. Ti kartonček nemrem v špajzi najti, i sad bi bilo lepo gda Mirko dojde zbavlati papere da mu gospon činovnik zafali za vino, a morti do toga čajta i lepo odleži v ladici i postara se, pa bu vrednije. Makar, i to je pitajne. I činovniki su žedni, čevapi znaju biti i masni i slani, a gablec je gablec. Če kopaš grabe ili sediš v teploj kancelariji.

A sad, ak vas zanima kak si ja to zemem za pravo takvega nekaj znati o činovnikima, i ja sem negda bila činovnik, ali oni kteri si je vsaki dan kupil novine i jenega magazina, rešaval skrižalke na radnomu mestu. Širili smu horizonte. A gda vidite babu na cesti ili v dućanu, pamтите da je morti negda činovnik bila, i to gda je biti činovnik bilo preštmano i poštuvano zvajne, prosim lepo!

Micek

Došlo je na glas da se v našem selu okotil micek z tri para nogic. Lepi, zaigrani, mazni, tu i tam se znal popiknuti na niš, kak da nosi štikle, a gda je trčal znal se i prekopitnuti ko kakva pisana, dlakava lopta. Mati mu je poginula. Nekakvi ludak z motorom ju je zgazil na cesti pred nejnom hižom, valda misleči da vozi avion ili kaj. Mu se žurilo, dragi Bog naj čuva bedake, gda se ne znaju paziti sami! Micek je lepo rasel, bil je onak tigrasti z malo crnoga a bilo je bome i nekaj lepih žutih dlak, ko prava selska srednjovekovna zastava, vse je boje imel na sebi. Zval se je Dorijan. Tak ga je imenovalo dete pri čiji se hiži zlegel. Dečec se je o njemu lepo skrbil, ranil ga na dudicu, vučil ga kam bu išel delati nuždu, vse dok micek ni počel iti van na dvorišče, gda se je proletno sunčece za ozbilno pokazalo. Onda su se dečec i micek vani skup igrali.

Čim su druga deca primetila da Lojzek ima Dorijana, a ti ima šest nogic, štelu su ga dotikavati i ščipati, jeni za sreču a drugi jer su bili lubomorni. Kak na primer zamusani Mirek ili kuštravi Tonček. Gda bi došli na most, a da je Lojzek ne vidi, maznega bi miceka zvali k sebi i onda ga kopnuli š čizmom. Potem bi se po putu smijali ko bedasti. Susedova nejmenkša čer Barica ga je vlekla za rep. Pak je Lojzek imel puno posla. Trebalo je čuvati Dorijana, a bome je puno navčil o svojim pajdašimi i pajdašicama v selu. On ni štel da micek zahiri i zgubi ti svoj prirodni mačji imunitet! Skrival ga je, a kaj je drugo bogec mogel. Čim su deca primetila kak mu se veseli, morala su to v korenu zaništiti. Deca ko deca, nesu razmeli da jen micek more biti drugački od svih micekov v selu, a morti i na celomu svetu. To se ni moglo oprostiti. Kaj bi Lojzek i micek imeli svoje vesele!

Lojzek se je počel vučiti živlejšu. Teško mu je bilo, a ni znal, zakaj tak mora biti. Vse je naredil kak je treba, ocu pomagao, mamicu slušao, poštiavao vse oko sebe, najviše stareše, štitil je slaboga miceka, vse pozdravljao po selu, a pak ni bilo dobro. Onda, gda je micek preboleo vse maltretiranje i čist lepo zrasel, dok ga je još Lojzek skrival na tavanu i tam se z njim igrao, prečulo se po celomu selu za to čudo. A kak se v selo udala televizijska voditeljica velke TV kuće ze Zagreba, sneha predsednika općine, bome je bilo rečeno da budu došli snimati toga miceka, jer da se to još ni čule ni vidle na celomu svetu, i da budu morti prodali ti dokumentarni film na vse kontinente. Pak su onda Lojzekovi čistili hižu od tavana od podruma, kupili nove firunge. Mamica je oplevila i okopala celi vrt, da ga je na televiziji lepo videti, jer je ona vredna gazdarica i da ne bu sramote. Stajnurao su dvorišče i posijali plavu *Kentucky* travu, molili se da čim predi zraste. Deda je naredio novu cuckarnu i tratuvaru po dvorišću, od starinske cigle i betona. Plota do ceste su prefarbali. Dvorišče su presekli na pol, tak da su živad pregradili. Gda ekipa z televizije dojde, kaj ne bi gazili po kokošji kakici, jer su bome kokoši ko *paparazzi*, vsekam se zavleču, vse moraju čokati i probati, nemaju mira, osim gda sede na jajcima ili spiju. I kak idu, tak ostavljaju svoje komentare. Ili, da gospu re-

porterku, kaj bu pripovedala o malom miceku Dorijanu v kameru, ne grizne gusak za šos ili racak za nogu. A bome je i pevec bil fajn veseli i mogel joj je onak lepoj i priređenoj na rame skočiti. Ni on trpel goste, a do toga ni smelo dojt. Pa, ni to vrabec, ti velki i teški pevec! Za četiri juhe bi ga bilo dost.

Gda su vse lepo priredili, i vse kaj su duga leta šparali potrošili, javili su im z općine da bu TV ekipa došla drugi teden v sreu. Sad je Lojzekova mama zvala svoje sestre kaj su joj pomogle oprati vse obluka, a još su stigli i šarapolke pofarbat, onak lepo zeleno, da ne budu sere od sunca. Naj bu hiža lepa, naj se vidi da tu žive ljudi a ne lenčine. I onda, došel je pondelek. Počele su žene kolače i mlince peći, da narane ekipu z televizije i kaj im se bu za doma dalo. Da se familija metne vu vrp, kak da se slaže svadba. Z hiže se čul smeh, a bome su si sestrice zapopevale one naše starinske popevkice, kak negda gda su skup doma rasle. Tak je negda bilo. Popevalo se, pripovedalo, a smeh, toga je bilo ...

Z poštene hiže nigdo nejde gladen ni žeđen i još dobi za doma, da ima i za zutra za pojesti. To je ta, kak vele široka slavenska duša, domača, starohrvatska. Posle su rekli da nesmu Slaveni, pak onda da jesmu. Jesmu svoji i ljudi, po meni je to najvažneše. A ko mene pita, naposletku? Evo ti, stara, čižme i vile, rani blago i čkomi! Ili budi pri peći i kuvaj.

Z općine je došel potrčko, onaj kaj se del v politiku i štel je biti predsednik općine, a ni uspel. Pred izbore je rekel da bu sam vozil oni kamionček kaj šprica proti komarcev, i da bu dal narediti rampu, kaj ne bumu leteli na štreku, ko muhe bez glave. Al se poskliznul, ni uspel ni trejti put. Došel je z uputama televizijske hiže. Pojel je dve kore za medenu pitu i skoro pol litre bele file. Za v auto si je odrezal pol filanih oblatni onak v komadu. Od detinstva ni jel nekaj tak finoga, i Lojzekovi su mu mam rekli naj se samo vžije, Bog blagoslovi. Po planu, došel bu zutra ob devete vure i zel miceka v novu općinu gde se bu snimalo. Snimali budu predsednika općine i čelnike selske vladajuće stranke. Če bu lepo vreme budu snimali vani v parku. Micek takvi kakvi je, božje je delo, bu ga župnik vani pred cirkvom blagoslovil, kaj bi selu pomogel dojt do evropskih fondov. Več su dugo šteli narediti toplice, tri mosta prek potoka v centru sela, i poslovni toren. A tek glavni trg! Velki kak zmajne, z japanskimi črešnjami i divljim kostajnama, z fontanami, da domači i strani turisti imaju gde dangubiti i to lepo, debelo caltati.

Onda peju snimati pred vatrogasni dom dok vatrogasci pereju novi kamion. Bi šteli da im micekova popularnost pomore narediti novi dom z velkom kuhinom i bar deset tušev, teretanom i boravkom. Lojzeka budu došli snimiti v razred, v školu, a ja sem mam razmela da očeju da se vidi kak je lepa sportska dvorana v našem selu, koja je zrasla za vladavine ovoga šefa općine, kaj bi morti dobil još jene izbore. Dale je scenarij rekel da budu Dorijana snimali pred štalom poduzetnika Iveka, koji je v železne ograde nateral tristo pedeset telekov za tov, a cilj mu je dobivati poticajna sredstva. Vse se pri njem dela jako transparentno i po zakonu. Tu se budu micek i poduzenik prešetali po štali, a micek se bu morti štel igrati

na slami ili z kojum junicum, kaj bu baš lepo. Još su rekli da budu miceka nosili pred novu ambulantu, kaj bi ga slikali pred rablenim kolima hitne pomoći. Naj se vidi kak je moderno naše selo! I morti z kakvoga evropskoga grada pošlu još tih rablenih vozil hitne pomoći. Fektajnju nigdar kraja. Jankec je tak dober automehaničar, nema toga auta kaj ga on ne bi držal ko mladoga soldata – zdravoga i za uporabu. Lojzekova mamica je čkomela, za koji vrag je išla kupovati nove firunge i onu plavu travu, kaj je zaprav zelena. Gđa sem sreła malega Lojzeka, gđa je išel ze škole, požalil se da niko ni došel v školu niš snimati. Nadal se da je micek dobro, da ni gladen, da mu reflektori i kamera ne budu naškodili, a ljudi delali zlo.

Gđa je spakirane kolače i meso v kutije od Lojzekovih cipelic nosila v selo, sestrični Janici, onoj kaj ima puno dece a muž nigde ne dela, osim bogec na polu, v trsju, štal i šumi, a po noći decu, sreła je Lojzekova mama kombi. Lepo su ju ljudi pitali gde je hiža familije Zajc, z onim micekom. Bogica se skoro zrušila, jer su v nju mam z kombija okrenuli kameru, kak pušku. Bogu je zafalila kaj joj je Frankica, flizerka priredila lasi mam v jutro ob 6 vur! Kak bi sad zgledela na sramotu celomu selu? Onda su došli z njum v nejnu hižu, snimili su miceka na stupu od plota kak se sunča, onda kak se igra z malim racekima, kak jaši na peskovim leđima. Puzal je po visokim mahunama i orehu, po Lojzekovim lačama i sviteru, sedel mu na ramenu kak tica. V dnevnom boravku su snimili Dorijana kak se penje po novim firungami i cela se hiža tresla od smeha i vesela, a očiće su se zvlačile za micekovim noktima.

Ti lepi mladi ljudi z televizije nesu šteli jesti, žurilo im se dale, v selu prek brega su trebali nekaj snimiti a već kad je rana bila spakerana, zeli su si tajnurek kolačov i pečenoga odojka, kaj je bil naslagan v kutiju od francuske salate kuplene v dućanu. Kruh budu kupili v pekari na početku sela. Zafaljivali su se i rekli da bu emisija prikazana drugu sredu popodne.

Ti film nis vidla, otišla sem na more k sestrični, kaj se udala za Dalmatinca, vnuka dečeca kaj je bil v našem selu na rani pred puno let. Tak sem pozabila na miceka ze šest nogic. Telefonerali su mi susedi i rekli da je baš bilo lepo videti Lojzeka i Dorijana kak se vole. Druga ekipa došla je v selo i snimala vse kak je bilo rečeno po zamisli predsednika općine, sam bez miceka. Oni potrčko je vse zmotat i sripovedal krivi scenarij.

V birtiji

Išli smu ze sprevoda moje sestrične, one kaj se udala v lepo, moderno selo pri Varaždinu. Vozili smu se doma ze severa, ali nesmu šteli iti autoputom. To preletiš taj čas, niš ne vidiš, to je za one kterima se žuri. Niš vuz put ne vide, i niš je ne zanima. Vuz reku vide se plastične vrečice po vrbami i grmlju, a ktere je donesla proletna voda, valda z Evropske unije. Mi ne hičemo smeče po svemi livadami. To ne. Sejedno odkud su došle, one mašeju vuz cestu. Onda, na mestima gde se more stati i pretegnuti noge su ponuđeni deponiji velikog otpada a bome i smetja. Ja se v to ne razmem, i nigda doma niš ne nosim z takvoga mesta.

Pri memu dedeku i babici, gde sem odrasla, v našem selu, gda su moji bili v Nemački ze staršim bratom i sestrom, strogo se pazilo kam se kaj hitalo: krepani miecek i pilekovo perje se zakapalo v gnoj. Vsaki paperek se je metal v kutiju od čižmi za potkuriti peć, tam je bila pod bajnkom, vu velki lukni zazidanoj kaj luk z Napoleonevega puta. Novine se nesu kupovale, neko bi je z grada donesel, jer je dedek rekel da samo lažu. Gda je babica prala obluka, zela je novine z te kutije i gda je oprala, poravnala ih je i dala da se v ti kutiji pod bajnkom posuše. Za potkuriti peć i kotel, gda se za blago kuhalo. Sečam se da je brala koprive i slagala v korito sečkarne, a ja sem vrtela ti velki železni kotač. Kak su koprive dišale! Pogotovo se kotel kuhal po zimi, da se marva zgreje.

Ni bilo plastičnih vrečic, ni plastične ambalaže. V žepu si navek imel mrežicu, ni zela puno mesta, raste gnula se kuliko je bilo treba. Gđa si išel z dučana metnul si radion, margarin, konzervu ribic, sveče, ulje, šečer, sol i vim v tu mrežicu. Ni se puno kupovalo, doma je vsega bilo. Ko je štel delati.

Kaj se tiče ostatka rane, to se točno znalo kam ide kaj: komadići mesa i testa su se zvali micekima i pesu. Jušno se hitalo v kantu i ti se napoj nosil svinami. Ni se puno hitalo, teško se delalo i moralo se jesti. Mučilo se za vsaki žganec. I gđa leđa i ruke bole od okapanja kuruze, bome ne hitaš žgance, poštivaš je ko svoje oči i zafaljuješ Svemočnomu da nesi gladen, da tuča ne polupala pole, voda vse odnesla, a suša spalila tvoju muku. Mi ze smetjem nesmu imeli problema. Stolce, vrata, stole, vse kaj je trebalo pomoć dedek je krpal i popravlal. Mene je vlekel ze sebum svud po imajnu kaj bi se vučila, nigda se ne zna kaj mi bu treba v živleju. Najrajše sem se motala oko kola. Vageri, rudo, sedalo, o vsemu je trebalo voditi računa, a šmirom podmazivati kotače. Bilo je veselo gđa sem došla k babici onak zašmirana prositi kruha i masti z crlenim lukom. A gđa je gore još hitila i tri narezana čvarka, ili zgrabila z dena žbanjice, z mrvami od čvarkov, to je bilo kak da je Božič. Navek, gđa sem na dvorišču osetila da kruvek friški diši, znala sem da bu prek celoga okrajka babica namazala putra ili maslo, to se ne zaboravla, niš na svetu tak lepo ne diši!

No dobro, mamek i tatek su otišli v Nemačku kaj bi zaradili peneze za hižu, traktor i harmoniku marke Hohner. Brat i sestra su navčili nemački i štelu su se vrnuti doma v srednju školu. Brat je štel biti stolar i imati svoju radionu, navek je zrezuval nekaj z kebum v drvu. On je bil onak po pravici rečeno, realist, z nogami na zemli. V tri sela ni bilo stolara. Kak da je znal da bumu pak jenput vsi sirotinja, krpali i popravljali kaj imamu a ne hitali, i kupovali novo. Ti dučani, kaj su se do-tepli ze severa, mamili su, a badava. Sirotinja spi na staroj posteli. Kak da je brat znal da bu kojekakve stelaže i ormare treba delati po tavanima, za decu i vnuke. Ko bi rekel da budu selske hiže zgledele kak grobnice, Bog mi oprosti, dole stari, a kat po kat se slažu deca nad njimi. Sestra je štela biti doktorica, onda veterinarica i naposletku tetica vu vrtiču. Još ko mala, sečam se, babica je čavrlala z dedom, da se bu sestra brzo udala i rodila puno dece. Več onda se znalo da je babica navek v pravu, već kak i vse stare žene. A kak sem danes i ja.

Pomalo smu se vozili čez lepa mesta, kaj je već nis poznala. Tud sem negda hodila z celim selom na Bistricu. Velke hiže, vrti, a i kmičilo se pa nis mogla puno videti. Tu i tam, mladi čovek ili dečec vuz cestu. Kak i vsa deca pri nami, kam god došel, nosil je pred sobom mobitela, frkal po njemu i spominal se. Takvi je svet danes. Vsi očeju imeti vse jednak, nema već tih, kak se zovu, individualistov, a ni onih kaj se ze vsega sprdaju. Za to je treba kuraža. Naš šofer, moj dobri zet, pital me je jel bi štela malo počinuti, a to je značilo stati pri birtiji i ak je treba da prostitute, popišati se v lepomu belomu zahodu, a ne v kukuruzi. A znaju biti tak mali da se trebaš zmisлити kak buš zišel van. Negda smu morali hiže graditi strogo

po nacrtima, a danes ni birtaški šekreti ne moraju biti vekši od jenega metra kvadratnega! Država je vse i kaj država veli da je, tak mora biti. Slušati se mora...

Složila sem se z njim da bi bilo dobro da kojni malo počinu, njih svih prek sto v autu. Nekak sem se spuknula z auta, ti niski sici nesu več za moja betežna križa. Vsi četiri smu zašli v krčmu. Velku i lepu. Puno štengi sim pa tam, za vubiti se trezen. To sem nekak pobedila i zavlekla se oko stola na klupu i mam počela kašlati. Bilo je dima kak na tavanu naše kuharne, gda smu sušili meso i kobasice, i usput snega topili da ne strga kroveka. Bilo mi je žal moje crne svetačnje oprave, kaj mi bu deda rekel gde sem bila? Bum ju morala luftati, to mi je ruho za v les, kak bi smrdelo po dimu! Kaj budu angeli rekli? Me budu ostavili da oni crni, kaj ga nesmem spominati dojde po me i onda se bum dimila jezero jezera let.

Gda su mi se oči prisposobile na svetlo i zrak v krčmi, mlada birtašica je zableščila kak strela z neba pred nami z belim zubima, crlenim vusnicama, očima namazanima da su zgledele kak sudbina. Gledim okolo, vse sami dečeci tak od šesnajst do trideset let. Zalizani, oprani, nekteri i obriti. A oči ideju za konobaricum, kam ona, tam zenice te dece. Bar se to ni spremenilo od pamtiveka. Pred njima pive, cigarete i mobiteli. Sede. Sede, belo glede i čkome. Tu i tam nekaj zabeči, nekteri se javi, veli svoju lokaciju i za čas dojde još mladosti. Malo se spominaju i dude, kak site kokoši na letnomu suncu, a pri susedu neko pali gume od gumenjaka. Sedim tak i premišlam si, kaj ne vala z tim svetom. Najrajše bi se digla i održala im govor o živlejnu, no bi me morti v ludnicu poslali, a moje bi bilo sram za me. Kaj je mene briga kak potepaju svoje vreme, morti misle da budu zanavek tu, da im bu veter donesel jelo i sreću, hižu i ženu, kaj im bu pomogla odrasti, če roditeli nesu imeli cajta. Morti misle da su glavni v selu. Mater doma krpa čarape, kaj ima za k doktoru iti, a dečec ostavlja peneze birtijašu; odgoja, fali deci odgoja, a mi se čudimo kak nam je. Zgrejali smu se z velikim kapučinima, vruće mleko, cukor, divka, cimeti i miris vanilije vnutra, no bilo je fino. Ja sem štela termosicu z pravom kavom zeti zdoma, no zet je rekel da bum razlijala po autu. Pa ga je koštalo, a i drago mi je da sem vidla kak se mladost potepa i niš ne dela. Če neko oče nekaj delati, se nekaj najde. Če neko oče nekaj navčiti a ni len, i to more. Gledim svega brata stolara, on je živeli kak bubreg v loju i bil cenjen v celi županiji. Ni to sramota, z rukami stvarati, ne moraju vsi doktori, advokati i činovniki biti.

Doma smu došli za čas, pridremala sem dok su kojneki preli kak miceki. Baš mi je drago kaj smu zetu deda i ja mogli kupiti ti auto, je čeri lepše i bolše. Sad zidamo katnicu na hiži pokojne strine Jele za vnuka, on studira strojarstvo, da ima svoje. Najlepše je gda dojdu njegov kolege na gradilište prek vikenda, okrenemo odojka i još kojekaj, a oni lepo skup delaju i vuče se, ma, deca su ono kaj od njih naredimo, a onak mladi, moreju bome i pojesti.

Pri javnomu biležniku

Biležnikov je biro na strateški dobromu mestu v našem selu. Blizu je pošta, dve birtije, stari čardak pokojnoga Mirka i njegve Barice, kaj sad glumi muzej, i plac ze sedam betonskih klup dugačkih oko dvanajst metri. Još je domaći sirek na ceni pri nami, kokoš, racica, guska, domaće jaje i tak, kojekaj. Dojde sirotinja i prodaje kaj ima, a bome ima i tih opegeofcevi. Kam god išel v tom našem ni selu, ni gradu, bilo na općinu, v dućan, prema kiosku ze svim više nek novinami, moraš prejšti vuz onu javnobiležničku crnu tablu ze zlatnim slovima, kaj podseća na spomenike na groblju. Gda prejdem onak vuz nju, kak zgancani špigel crne duše, nad glavom mam osetim propuh i zimlica me strese. Al me je sejedno zanimalo, i to jako, kak je tam vnuter v kancelariji toga gospona javnoga biležnika. Če je javne, je za vse.

Predi ili posle, vsi moraju iti tam. Dok su ljudi živi, moraju potvrditi drugima živima da su živi, da su to baš oni kteri jesu. Če se pri banki zaduže, moraju k biležniku. Če nekaj naslede, pak se ide k biležniku. I onda, gda se mre, vsa beda, i sirotinja, i bogatstvo, vse na dva-tri papera, ide k tomu javnomu biležniku. V dućan ne moraš, a bome k biležniku, očeš-nečeš, moraš. Ovak ili onak. Gda bi imela još dece za školovati, bome bi im vsima rekla naj budu biležniki. Če si živ, če si mrtev, biležnik je tvoj bog. I tvoji sirotinji. On je nekaj kak i patolog, prebroji kosti i prepipa meso onoga kteri se nemre braniti. Ostaviti moraš to za kaj si se krvavo mučil. A nasledniki su šume, zidovi i ledine gladni. Ne, da bi nekaj delali, već da bi dućanima i mudrijašima prodali. A oni, preprodali. Kakvi smu si svet naredili, tak naj nam bu. Ja sem samo stara baba i skoro me ne bu. Fala Bogu da ne gledim vse to za navek.

V njegovu kancelariji, vele mi ljudi kaj su tam već bili, delaju dve lepe, zrihtane, ali od velikoga posla nervozne gospe. One sirotice vse delaju a onda kucaju na velka bela vrata ze zlatnom kvakom i odnesu gosponu da se potpiše. I on za to pobere mam pun žep penaz. Auto mu ima crne kak noć obluka kaj ga trebaju skriti, valda od sunčeca. Ni da mu zavidim, nek mu bu njegvo, to mu država garantera i njegva diploma. Se je mučil za nju. Moral je popamtiti vsa ona prava, rimsko, obiteljsko, ma ko bi to vse štel znati! Nek ta, ta nadurenost, kak to reći... bahatost, onak kak pevci zglediju predi nek počnu kukurikati. A pevci ne znaju da budu jenput v loncu odpevali svoje. Ovi pak pevček, za tom crnom pločom i oblukima v gatrama misli da bu zanavek. Ne bu, i to je pravica kaj leći dušu. To narod zna i pripoveda otkad ja pamtim. A bome mi je i babica tak znala reći.

V našem gradu takvih je dvadeset i dva autovi. Crni, kaj crne vrane, bežiju po cestami onak visoki i velki, čist su smešni med sirotinjskim, punoletnim autekima kaj se koturaju i vlečeju zaposlene na neplaćeni posel, dečicu vu vrtič, male bebe babama i dedima na vesele, kaj je čuvaju. Na večer si doma odvezu decu i lonec sarme, krumper šalate, pohanoga pileka, već nekaj da je leže. Danes osamsatno

radno vreme traje celi dan. Tak se ljudi žale, nemam ja z tim nič, ni z žepa, ni v žep. Danes su deca zaposlenih siročići bez oca i matere, a deca nezaposlenih gola, gladna i bosa. Cela je država siročišće. A obrtniki sede v birtijama na tratovaru po celi dan i čekaju da kakvi bogec zajde za nejni izlog, kaj ga oplačkaju, i to poprav.

Nekuliko tih crnih poduzetničkih autov zgledi kak auti pogrebnega poduzeća, idu po žrtvu kaj bu financijski mrtvik gda ga pustiju ze šake ili ulara. Me podsećaju i na kombije američkih tajnih službi ili još gorše, tatov kaj su oplačkali negde, nekoga i nekaj, i dok tak stojim pri zebri da prejde, samo si mislim jel bu kakvi žilavi muž ze štrikanom kapom skočil pred me i otel me, pucal vu me, kak v krimi serijami, one kaj mam zaspis pri njima, fala Bogu, kesno navečer. I ne zapamtiš ko je koga i zakaj vmoril, baš popraf vmoril. A kečap curi po asfaltu ko gnojničina po štali.

Nis više mogla zdržati, štela sem videti toga gospona kaj sem o njemu tak vsega čula, a bome i pisarnu, kaj peneze mlati ko slamu. Nigdar nis nič nasledila, bar ne pri njemu, negda se na sud išlo. To je imelo svoje dostojanstvo.

– A kam ideš?

– Na sud!

Za čas:

– Ifkica ide na sud!

Ze svega grunta komaj da kam odem, i ja i moja familija, kaj je meni treba javni biležnik? Zbegavam ja državu najveć kaj se da. Ne bi brata svega plaćkala, ni sestru na ostavini, zakaj bi? Pak smu skup rasli, isto mleko materino cicali, kaj to danes već nič ne vredi? Retko ko cica materino mleko, morti zato sestra i brat nemreju skup? Ja se ne sudim z nikim. Če sused oče pomeknuti među, naj si pomekne. Ne bu si nič v grob zel. Bu mu dost zemle. Ja se ne bum z nikim tužila, to ne. Pak sem otišla onak, čisto iz znatižele, vu tu kancelariju javnoga biležnika.

Dok tak sedim v čekaoni, advokatove cipele me upraf bole kak su skupe, kuplene tam negde vani. „Vani“ već nikom nič ne znači, jer postali smu Evropljani, i mi sirotinja. Ne da je to uteha, on to tak ide kupovati van z navike. Kak bi ja znala kam trebam iti kupiti cipele, bi se zgubila. Kaj bi se falila z talijanskimi cipelami, pa to je tu pod nosom, dve tri vure vožnje. Ja nosim cipele a i još kojekaj, skroz z dalke Kine, i nikom se ne falim, je to puno dalje od te njegve Italije. Traperice nosi, no po tomu kak su nagužvane nad gležnjima vidim da su mefke i od finoga materijala, ni to ti trdi traper ko kost z našega pijaca. No i to mu ni nič, dedu staromu. Moj vnuk je dal tristo ojrov za podrapane, moderne traperice. Ovaj ima cele celcaste tamno plave, na žepu je marka, to valda da se podseti kak mu je otac z Trsta jenput rifle donesal, al ih je brzo prerasel i moral je braceku dati. Vele da su najambiciozniji oni z najveće bede. A to ni točno, ja sem sirota bila i jesem, al mi se čini da to i ni tak loše. Dojdeš do toga da ti nemaju već kaj zeti. I kvit. Uspeh je čudna stvar, nič ne zleči, kaj ne? Stalno ti treba više i više vsega. To je kak bolest, droga, cigareta, kak pijanci kaj nemreju prestati piti. I nema on onu eleganciju pokreta kak rečimo Brad Pitt ili Connery, ovaj se vleče kak umorni racak. Nekaj

jamra sebi v bradu, prignul je nos k rastovomu parketu kaj ga je negda moja mamica za kumicu preštimanu glancala. Njegve oči jastreba vse vide i misli da ja to ne vidim. Sedim i čkomim. Naj si misli. V čošku sem, njegve gospe pravnice me ne vide od zida, makar su vrata širom rasprta. Da se nakašlem bi mam dobežale pitati kaj trebam i zakaj nis zašla k njima, v tu kak bi reči, operativnu kancelariju. A ja tak sedim i mislim si na fine i dobre ljude kaj su tu negda živeli. Tu na sredini je bil velki okrugli drveni stol, rukom delani, tokareni stolci, a na heklanom stolnjaku velka zdela puna keksov. A kak su bili fini.

Ti gospon advokat je govoril nekak drugače od nas domačih. Ko zna od kud se dotepel, no mam se oseti da ni domači čovek. Meni to niš ne smeta, če je crn, smeđi ili točkasti ko božji volek. Gda sem to rekla svemu Jožeku, on me pošpo-tal i rekel da se vsa gospoda navče govoriti na fakultetu. Više to nis spominjala, čujem ja kak vučeni spikeri na televiziji govore. Oni kteri se javljaju z Dalmacije, mam čuješ da su z Dalmacije. Ovi ze Zagreba, osećaš je ko svoje. A Zagorci, ma milina od naglaska. Morti je ti biležnik, kaj mi bogec ni bil niš kriv, zbila bil bogec ko dečec, kak sem imela za čuti i sad, gda prejde vuz sirotinju, on uživa jer se dokazal i zdignul nad njimi. No, malo je to mesto, ne bumu sad tračali, za boga miloga. Imam ja svoje granice, znam kaj se sme a kaj nesme reči. Če očemu po istini, gospon ima male prsteke kak dečec i ruke su mu nekakve kratke. Bi taj zdignul pedeset košar kukuruze na tavan? Bi krepal na petoj košari! Nikve koristi od njega. Ili bi pujceka zaklal?

Sedim ja tak, sedim, študeram, a on već peti put prejde vuz me. Vidim ja da me vidi z tim, kak se veli, perifernim vidom, no gledi ravne kak čez zrak, kak vsi školovani i bogati. A meni se već i dremle, tak je lepo teplo v čekaoni. Tam za vratima zvone telefoni, te ženice bore se kaj stekle, fine su i na vsa pitajna odgovaraju kak Bog zapoveda, kaj god je ti glasi ze slušalice pitali, a gda poklope, smiju se ili kunu bedake koji stalno zanovetaju. V sakoj od njih su dve službene osobe: jena za šefa, jena za stranke a bome i doma dojde trejta, valda. A ja samo slušam i imam kaj za čuti.

Ulazna vrata su se otprla i zapuhnul me je vetrić toga parfema, Channel No. 5., moja najmlajša čer ga nosi, navek joj kupim flašicu za rojsni dan. Onda pika-nje štikli, tak, tak, tak... pak, pak, pak... visoka, meršava, zašla je za ta bela vrata. Gospe v pisarni nī ni pozdravila, a one su skočile na noge ko da im je neko već lonec lukšije zlijal pod riti na fotelje, i to vruće! Samo kaj se nesu poklonile. I dugo niko ni ušel vnutra. Još su dva muška, jena cura z babom i jeden dedek došli vu čekaonu, no v cirkvu k biležnikovomu oltaru niko se ni ufal zajti. Za tak, pol vure, fina gospa je zišla van, otkucala ze svojimi štiklami, a babica i dedek su se nekaj zešeptali spotiha, drugi kaj su čekali su se onak v grču pogledavali. Žurilo im se. I onda je pak krenulo, čule su se advokatove kratke rečenice kaj se treba delati, lupali su štambilji. Za čas sem pak bila sama v čošku med dva radijatora. Cure me još nesu ni vidle ni čule.

I tak je on prešel vuz me i bog i bogme po šesti put:

– Gospodo, trebate li nešto?

– Ne, baš niš, fala lepo dragi gospon, imam vse kaj mi je treba.

– Mislim, čekate već dulje vrijeme, jesu li Vas djevojke primile na red?

– Fala Bogu, nesu još.

– Što to znači?

– Nesu me zanemarile, dobre su to ženice, kaj je je. Vredne ko vurice.

– Da, ali naši klijenti moraju biti zbrinuti, brzo i adekvatno. One moraju biti efikasne.

– Jesu, jesu dragi gospon. Gledim i slušam kak su efikasne, sirotice, se nade-laju i boje se da bute prigovarali, da se budu klijenti žalili. Ti telefoni stalno zano-vetaju, ne bi ja to za nikakve novce trpela, da znate. Trebate je poštivati, vredne su one, ne bi bolje našli ni na kraj sveta. Nemam ja ama baš nikakve pritužbe na te gospe pravnice. Onoj plavoj, kratko pošišanjoj znam babicu, bila je dobra i vredna, poštena žena. Rodila je desetero dečice, lepe kak cveteki. Vsi školani, pametna i dobra deca. Čujem, i vi imate dečicu?

– Imam, gospodo, imam. Odrasli su.

– No, si sedite malo, kaj da ste doma. I vnuke imate. Znate, kak se vnuke voli, tak se nikaj na svetu ne voli! Ja zaradi njih idem z dedom v toplice, po celi dan smu z njimi na bazenu, tuliko smeha nis celi život imela i vidla. Kupaju se i skaču, jedu pet put na dan, i po dva pileka spošem, dve kile banan zememo, soke..., vi vodite svoje v toplice? Na more?

– Da, imamo brod.

– Pazite da ne padnu v more, decu je treba čuvati kak oči v glavi.

– Ali, moje kolegice...

– Je, je i onu crnku znam. Nejni otec i moj šogor su skup delali na pilani.

– Slažem se s vama gospodo ...

– Fala lepo. Gledim ja kak po gradu sluškinje odgajaju tuđu decu. To je dobro dok su to skromne selske žene, decu vsekaj navče i fino im domače nekaj skuha-ju, kaj budu zdrava. Z vrta doneseju kojekaj, domačega sireka, sirutku, to je danes popularno, znate ona sirutka kaj smu z njum negda svine ranili. A i ti domače su-šeni špek je špek, a ne sopun kak v dučanima. Tri sata ga kadiju pitaj boga š čim i skuha-ju. I onda, gde sem stala... A je, sluškinje, gda zemete gradsku sirotu kaj nigda nesu ni delala a zgubila su standard... ote sim, nesmem to na glas reči, znate i sami da zidi imaju vuva, zgubile su, no, te svoje fulire. Jena je pravica na svetu, ti ženskari ostare i onda sirotice razmažene i uzgajane moraju iti v sluškinje, jer je ne ožene ili se nećeju rastati.

– Luda ženo, a što ste vi zapravo trebali?

– Trebala sem vam reči da nikak ne dozvolite da vam kajgod čuva vnuke. To sem trebala a vi ste tak, tak...

– Kako molim?

– Da sem na vašemu mestu, ja Jelicu ne bi pustila v svojo hižo, več gda vam moram to odprano reči.

– ?

– Ona vam vsega okolo pripoveda. Ne verujete mi?

– Slušajte...

– Vi nosite pisane gače z nogavicami a po njima su auti i avioni. A imate i jene kaj Vam je krpala, su pukle na šavu, po njima su nacrtane jahte. Dva para imaju *Supermana* po sebi, bome znam. Najte se niš sramiti. Te ze Supermanom vam je ona plava, meršava, kaj je tu bila malopredi, dala za rojsni dan. Vaša gospa Vam kupuje one z cvetkima. I zločesta je Jelici, tak imam za čuti. Bome da. Viče i sikče kak kobra, ja Vam to ne bi znala, tak Jelica pripoveda.

– Ma slušajte vi ...

– Je, onda vašoj mlajšoj čeri pobere trenirke z poda, bar dve vsaki dan i samo je složi natrag v ormar. I ta cura još ni svoju sobu pospremila. Svud ostavlja te, kak vele tange, grudnjaka opče ne nosi, bi joj neko trebal reči da joj se budu obesile, znate, no... I prepelava dečka v hižu, gda vi tu sedite i peneze mlatite. Vsaki čas drugi dojde. Celi grad zna. A vi tak pameten i školovan čovek! Je to sramota, kak se bu udala? Bu ju doktor ili advokat takvu polovnjaču štel? Je, je, tak Jelica pripoveda o vama.

– Dobro, što ste vi ovdje trebali? Ne zanima me vaše blebetanje!

– I još samo dve minute, bar prema moji vurici. Ta Jelica, ona vam isto ima kavalira kaj dolazi, Mateka, od pokojnoga Ive kaj ni imal jedno oko, sin. On ide k njoj gda je sama vu vaši hiži. Na vašemu mestu ja bi kamere metnula i bome bi vidli čuda. A on se v bazen popiša vsaki put gda dojde k njoj, i gda ide proč. Falila se pri flizerki, ju je čula Ankica, pokojnoga Jožeka sestrična. I suseda Štefica. Ak očete idemu na suočenje. Ja to garanteram svojim očima da je pripovedala, baš tak.

– Gospodo... i moje strpljenje ima kraj.

– Znete kaj, lepo mi je teplo tu pri vami, ti ljudi kaj dojdou i odu, fajm penez ostave, vidim, vidim. A kaj se more, neko je v živlejnju gore a neko dole. I da, če trebate kućnu pomoćnicu, moje sestre čer je diplomirala pedagošku akademiju, nema posla, slušala je i biologiju, evo vam njezina kartica i broj mobitela.

– Još mi nije jasno što se trebali?

– Trebala? Niš, dragi moj, bum išla, mislim da se vaš sused opančar, kaj mi popravlja šlake, već vrnul z gableca. Malo sem se zgrejala i počinula, kaj bi pošte-na žena išla v birtiju sedeti, i to sama, ste ponoreli?

Sistematski

(Prema Jožekovoj priči)

Vlak je bil postavljen na petomu peronu i kesnil je v polasku trideset i sedam minut. Bil je to onak, sero-zeleni cug zvana, sedala v smeđem skaju, razrezana, zjapila su kak kravske gubice, a jen vagon je imel drvene klupe kaj podsečaju na rifljaču. Dok se vlak drnda, putniku lepo zmasera leđa, i ne samo leđa. Vlezel sem vu vagon i zebiral si strateški dobro mesto. Da ne bi bil na propuhu, če nekteri otpre obluka, i da nis na strani gde bu grejalo sunce. Gospa doktorica mi je rekla da bum dobil raka kože če bum hodil po vani i na suncu bil. Domišlal sem se kak bi seno spravlal po noći, za mesečine. Al bu onda seno fajtno. Ne to velka livada, al posel je posel. Sedel sem i gledel čez obluk po stanici. Bil sem kak doma, vse je kak je i bilo gda sem v školu išel. Sečam se, istina i bog, krpe od asfalta po peronu su bile drugačke nek su danes, a z korbi za smeće navek je nekaj curelo i delalo grde fleke. Ni to se ne spremenilo. Taubeki su se motali kraj nog i torbi. Jedino, klupe su bile drvene i masne a danes su od inoksa. Fale mi oni bokci kaj su na nji-ma spali, i njihove smrdlive vreče ze svim svojimi pokretninami i nekretninami. Sad gda ih ne, morti ih je puno više. Gde su?

Ni bilo javnih govornic po peronima. Danes, gda su tam, vsi se spominaju z mobitelima. I imaju dudice vu vuvima. Bokci su v bizinisu z plastičnimi flašami, hodiju okolo z rukavicami a bome i alata su si naredili da moreju prekapati i prebirati smetje. Jenega sem vjutro, gda sem došel v Zagreb, videl kak gura dečja kolica, mladi otec, tak mi je pri srcu bilo teplo i drago. A kad tam, torbe i kolica su bila puna flaš i železja. Gda sem išel pešice na ti svoj sistematski i gda sem se vra-čal na kolodvora, prešiel sem vuz bar dvadeset dupkom punih birtij. Nemreš više po tratovaru hoditi kak se spada. Če su širi, to su birtije vekše. Čudilo me kak to da ti ljudi imaju tuliko vremena. To je onda dobri del nezaposlenost kriva. Sede vani i čekaju, bolše vreme ili kaj? Čavrlaju, smiju se, vrtiju igračke od telefonov. Bar socijalizacija ni propala v našem delu sveta, već gda je vse drugo otišlo k vragu. Bolje da su ti mladi i tu v tim birtijami neg da se muče po norveškomu plinovodu ili švedskomu bauštelu. Tak da se na tu otuđenost naše evropske civilizacije nemremo požaliti. Kak zgledi, birtijašima cvetaju rože. To i ne niš novega, tak je navek bilo. Negda su limene glazbe samo birtašima svirale „Falu“, za krepati od smeha.

Otprl sem obluk na vagonu i splašil jate taubeka, pak su se malo zdigli z pero-na i mam seli nazaj. Gda sem bil zagrebački đak, na peronu je furt bil jen belosme-đi taubek i ne je imel prste na levi nogici, su mu se zmrzli po zimi. Al je brzo bežal za kruhekom, če si mu kaj hitil. Ko zna gde je, ni kosti ni perja. Zgledaval sem se po peronu, če bi nekterega domačega prepoznal, bi se male putem spominali. Kak nis nikterega primetil, sel sem nazaj i čula se prometnikova fučkaljka. Nabil je kapu na lasi kaj da ide kositi. Bi ga najrajše pital zakaj kesnimo, no nes se štel

mešati. Gda smu krenuli, gledel sem botanički vrt onak z leđa. Deci sem obečaval da im bum pokazal vse to lepo cvetje i dreva ze svih stran sveta, a oni su već zrasli i pitam se zakaj ih nes odpelal. Jel zbila ni bilo cajta? Gde su ta leta, dečeci su za ženiti. Zel sem torbu i prešel male po cugu, z vagona vu vagon. Naletel sem na kuma Tonu, baš mi se razveselil.

– Gde si bil, Jožek?

– V Zagrebu.

– A kaj si delal?

– Išel sem na sistematski.

– I, kak si prešel?

– Bum ti rekel po pravice, ja sem ti te doktore usrečil.

– A kak? Navek se lute i prigovaraju, bi šteli tu, kak se to veli, prevenciju sterati. A to je baš kak mak na konec napelati. Mi na selu preveč delamo, na suncu smu, idemo na posel vu Zagreb, mučimo se i jemo masnu ranu, a ovi pak tu v tim nebdederima, sediju i pozabili su hoditi. A vsi smu tvrdoglavi. Navike... no poveč, kaj je dale bilo?

– Prvi put, na red me vzela mlada doktorica. Onak v belom, lepa, mlada, dišeča kaj me Marice cvetnjak v proletje. Vusnice su joj bile svetleče kak da je topli kruh z masti ti čas jela.

– I?

– Neš veruval! V ti vulici gde je ta privatna medicinska ustanova, naši domači dečki su nekaj kopali i bog i bogme tam me je z grabe pozdravljao Matič z našega sela, a z njim je bil i Štef Pokorni. Tak sem ja gledel prema njima i zagazil v jamu skoro do kolena, skopan za šahtu i punu vode. Opal sem i smacal se kak svinče v gnojnice! Ruke i čelo su mi bili zmazani od blata. A kak su rekli da se na sistematskem moramo strogo držati termina, otišao sem takvi zamusani. Kaj sem drugo mogel narediti?

– I? I?

– Gda sem otprl vrata doktorica me pogledela i počela kričati na me: „Čujte gospod, vi bi se trebali vratiti gda prestanete piti. Prsti su vam žuti od škije duvana! Pogledajte se kak izgledate! Zamazani, smrdljivi, neuranjeni, zapušćeni, neoprani. Sigurna sem da imate visoki tlak, masnoće, šećera, zglobovi su vam nikakvi a ti fleki po licu – nesmete na sunce. Odite dermatologu da vam da nekakvu mast za to i kupite si slamnati škrlak i sunčane očale! Dojdite za šest meseci. Jeste me čuli? Jel ono kaj bi sad napisala, ne bi vam priskrbelo produljenje ugovora vu firmi.

– Naj mi reči! Je to ona štela dobro delo narediti? Pomoći ti?

– A kaj ja znam kaj joj je došlo! Bila je luta kak feferon, ili još bolje, kak da ima feferon v riti. A ja pofureni bogec, ko oskubeni gusak.

– To još nes čul.

– Gleč, povedam ti kak je bilo! Kaj sem mogel narediti, pobral sem se doma. Ni mi ni Ifkica veruvala a bome ni nikteri v sele.

- A firma, kaj ti je šef rekel?
- Da moram za šest meseci pak na sistematski, malo me je belo gledel, al ni rekel nič drugega, a ja sem se delal bedast.
- Morti te doktorica pozna, nekaj je mladih ze sela prešlo na fakultete, morti je od kterege pajdaša čer?
- Bi mi se javila, bi ju poznal!
- Valda! I gda je to bilo?
- Pred šest meseci, sad sem bil na tom drugem sistematskem.
- Pa ni se nič premenilo od prvi put, je?
- Ne, al je ovi put doktorica bila jako zadovoljna z menum, jer več ne pušim.
- Čuj, pa ti nigda nesi pušil, il se to meni nekaj zmešalo?
- Nes, nes. A čuj dale, veli ona meni, ste prestali piti, vidite kak lepo zgledite, odelo vam je baš lepo i čisto. Ste se malo pomogli...
- Jožek, pa ti nigda nesi preveč pil, a kam gda ideš na put, i to k doktoru!
- Nes, Tona, nes, a ona to ne znala!
- Čekaj, tak ona misli da si se ti zlečil od dve velke napasti za šest meseci?
- Je, i lepa je doktorica jako sretna. I internist, i kaj ti ja znam, cela ekipa.
- A kak ti je tlak?
- Ko dečecu, krvna slika za pedeset, a EKG ko vurica!
- Ti bokca!

Cugek je kloparal i drmal se i još je na jenom semaforu dugo počival, a kum Tona i ja smu šlabekali, malo odremali i skoro se prevezli. Na stanici smu skočili vsaki vu svoj auto i pobegli doma. Baš mi je drago da smu se tak lepo pospominali.

Bela kuta

Sedim ja na dugačkoj, zlizanoj drvenoj klupi pred belim vratima ordinacije jene stare bolnice, kaj je jezera i jezera bolesnikov lečila. Interna kirurgija, vnutrašnji posli. Trebalo je iti pod nož. Ni mi se išlo, po pravici, no več sem tak dugo trpela tu žuč i išla mi je na živce ili *vice versa*, kak bi se to po učenomu reklo. Šoder se v njoj naredil i to jako puno, me je Jožek štental da bi trebalo most pokrpati z njim. Trpela bi ja, i samo sira z makaronima jela, to ni problem, nek sem požutela! Bila sem žuta kaj, ma, š čim bi to spodobila? I meršava. Slaba. Nis mogla delati. Vručina me je držala, žuč se vupalila, zimlica me je drmala, i to bome fajm. Moja doktorica mi je prepisala inekcije Garamycina, još danes imam implante orehov tam ispod bubregov od njih. Tu sestru bum još pitala za zdravle, kak mi je to tam pikala?

Z toga zlizanoga dreva bolničke klupe, više straha svih bivših pacijenat ide na me, nek z mene na klupe. Čas si mislim kaj bu bu, deca su odrasla, otišla, imaju svoje familije, hiže, posle, već me ne trebaju. Otiti se z ovega sveta mora, štela ne štela. Kak vsi tak i baba Ifkica. Deda bi si brzo našel utehu, tam je ona stara cura Milkica kaj je doma ostala, nemre se dočekati udovca, radi penzije. Pak onda udovica Kata, navek mu se šmajhlala, baš kak mačka. Ne bu on dugo sam. Razrešena vsega, lepo sem čekala, moja budućnost je v božjim i kirurgovim rukami. Če se preselim na ti obečani bolši svet, samo bi štela da ljudi budu dobri prema mojim kravicami, tuliku su moju decu odranile! Več je i podne prešlo. Sestra je rekla da doktor operira i bome ga dugo ni bilo. More biti da sem se zgubila v svojim mislima. Otprla su se vrata, gospon doktor je zišel van z ordinacije, a ja jedina na toj klupi. V čošek sem se stisnula kak jeden jedini čvarek vu kotlu punom vruće masti, gda se cvrli. V meni je strah drmal vsaki milimeter kosti i kože, a pred ménom je stal dečec v klompami, lepi kak bombon. Če sem i posložila nekaj kaj bi podsečalo na osmeha, držim da je to izgledelo kak da je neko hastermana povlekel za vuvo. A pak, znam ja da te bele kute računaju na naš strah i samo se delaju da ga ni. To valda pomaže vsima. Gda bi ga vidla v tramvaju, onak bez kute, dečeca kaj žvače žvakaču a morti bi i mobiteleral, bome ga se ne bi bojala. A ovak ...

– Mene čekate?

– Mmmislim da da!

– Uđite!

– Fala, gospon doktor!

– Sjednite!

– Fala.

– Da vidim papire.

– Izvolite.

– Hvala. To mogu uzeti brzo, vidim da ste upalu smirili. Bili ste na moru?

– Ne.

– Udati ste? Imate djece?

– Da. Odrasla su i svoji ljudi.

– Otiđite sa suprugom na more, a ja ću vas nazvati čim bude slobodan krevet.

Štela sem mu reći da nemamu peneze za na more iti, i da dedu trideset let ni palo na pamet da bi mogli nekam skup malo otiti, a kam na more. Gda bi ja kaj rekla on bi mi zaprl vsaku nadu, jer da je šteta peneze na more hitati. Naj gledim televiziju ili bi se delal da me ne čuje, onak podmuklo. Tema bi krepala, a ja sem se grizla, nes pozabila na stvar. Da smu k sestrični Zlati išli, na Hvar, ne bi joj bili nikaj dužni. Je pri nami rasla. No, čkomela sem, ni to doktoruva briga, to sem sama trebala rešiti i spremeniti gda su još za to bili cajti. Kesno je popoldan iti na jutrošnju mešu.

– Oprostite, kak mislite, trebam iti na more?

– Samo vi mene poslušajte, ta ljeto je, svi idu na godišnji. Otputujte na more,

prelijepo je ovo ljeto, a more toplo. Ja ću vas nazvati telefonom, kad se oslobodi mjesto, da dođete u bolnicu. Lijepo se odmorite, kupajte, držite dijete i zaboravite na operaciju.

Celo vreme sem vu fasciklinu na svemu krilu premetala kuvertu s petsto nemačkih marki v komadu. Rekli su mi v selu da je moram dati gosponu doktoru koji me bu operiral. Onak med paperima. A ja sirota nis znala kak bi to naredila a i bilo mi je žal tih penez, smu je posudili i trebalo je bu vrnuti. A če bi mrla, bu trebalo za mega lesa. Drugo, če preživim, ti nam penezi budu trebali. Popis ne bi stal na dva arka trgovačkoga papera. Štelo mi se nove kuperte za na kauča, nekaj da imam kam oko hititi. Pak sem štela kupiti Jožeku novu košulu a i čižme za v štalu su mu trebale, kak i meni. Za Božič dojd vsa ta deca, nekaj je treba i njima prirediti. Heklala sem i štrikala kaj im bum pod boreka dela, ali čokoladu nigda niko ni rekel da neće! Krov ek na štal i curi, vodovod nikak da dojde, treba bu još jen zdenec kopati, vode ni. Tak ja premečem te marke, one ždereju mene i ja nje. Mislim si, kaj ak je to pošteni čovek, ti gospon doktor kirurg? Kaj ak ga bum uvredila, bum se osramotila!? Ak ni, morti je tih petsto marki premalo mita! Onda si premišlam, če kakvi poduzetnik ili bogataš treba na operaciju, naj on namiri doktora i za nas siromake, če treba. Vsekaj mi se motalo po glavi.

Vse smu se lepo dogovorili gospon doktor i ja, morala sem mu obećati da pemo na more. A morti je videl zmučenu sirotu... morti je i njegva babica, babica kak sem si i sama? Već sem v glavi delala rasporede; ko bu ranil blago, ko bu do-
jil, ko bu živad zatvaral, dok je on pisal kaj je mislil da je treba pisati. Ni bez vraga da nejdeš nikam gda imaš gospodarstvo! Vse to ostaviti! Pa kak bi ja sedela tam v moru ili na pesku a da ne mislim na svoje kravice i kokice? Kaj ak se svinami kaj zgodi, kaj bumu sušili, deci dali? Nemrem si ni zamisliti da deda guta suhe žgance, bez prepečenoga suhoga špeka! Ja sem volela marvu za koju sem skrbela. Istina, morali smu je zaklati i pojelo se. No, da se nesmu za nje starali, i za roditelje im, oni ne bi ovoga sveta vidli. A gda su već tu, ja sem pripovedala z njima, draga-
la je, česala, prala, bili su v toplom i čistom. Pred kolijne sem se oprostila z njima i ni mi bili sejedno. Ni vsega bilo kak danes, ak nesi blago i živad ranil, krepal bi od gladi. Moralo se živeti tak kak se živelo. Iskala sem ravnotežu vu svemu živleju, i morem reći da to opće ni bilo lehko, ti kompromisi. Če imaš osećaje, imaš!

Gda sem zišla van z ordinacije, na klupi je sedel moj deda i čekal na me. Mirišal je po crlenomu luku, otišal je na čevape tam vu pečenarnicu, više bolnice gda sem se ja na klupi cvrlila, gladna od te dijete kak vuk. I pivicu si je spil, ni on sebi maćeha.

– I?

– Moramo iti na more.

– Kaj?

– Doktor je rekel da odemo na more, a on bu zval gda trebam dojt na operaciju.

– A kaj nemremo biti doma gda nazove?

- Ja ti velim kaj mi je rekel.
- A gde bumu zeli peneze za more?
- Od mita.
- Aha, te je podmitil kaj peš na more? Nekaj novoga. A jel ti mortu i kluče od svoje vikendice dal? Žena božja, a ko bu blago i hižu čuval?
- Deca. Naj si naredi rasporede i dojdú doma biti od koristi. Naj zemeju go-dišnji. Za vse dojde vreme, tak i za to.
- A ne bi ti išla sama z decum?
- Ne, doktor je pital jel imam dece, ja sem rekla da su odrasli i otišli, a on je zaključil da mi dva trebamo iti na more.
- I to bu tebe zlečilo?
- Ja ti samo velim kaj je on rekel.
- A da se nesi tak gospodski oblekla i flizuru naredila, bi čovek razmel da imaš doma krave i ne bi te slal na more!
- Daj, naj. To je jedini kostim kaj imam još dok sem se udavala! Kaj sem trebala, z fertunom, šarom kiklom i čižmama za v štalú dojtí v bolnicu? I kravice doterati da su mi na oku?

Sad, gda gledim na vse to, oče mi se smijati. Na moru nam je bilo jako lepo, to je bilo prvi put da smu nekam išli, kak smu se venčali. Operacija je dobro prešla, peneze nesmu vračali, deca su saki nekaj malo dala na vrpu i otplatila naš dug su-sedu žmuklaru. Jožeku sem kupila lepu prugastu piđamu i plavu košulu, tak plavu kak njegve oči. Dok smu bili na moru, deca su popravila krovce na štali, pokosili su i zbalerali seno. Došli su bageri i počeli vodovoda pelati v naše selo. Za Božić su došla deca, puna nas je hiža bila i malo mita sem priredila za vsakoga, kaj bi nam pak došli. I tak si mislim, mreti se mora, a zakaj onda ne narediti nekaj lepoga ze živlejnja? Z dana vu dan, čez vsaku vuru, minutu? Am to baš niš ne košta!

Protekcija

Naslušala sem se vsega i svačesa od ljudi. Mi se čini da se nikam više nesme iti a da se nekaj malo mita ne odnese. Mito i protekcija su kak cincifak i peč. Treba je žar male preroštati da bi jogen lepše grejal. Če idem k susedi na kavu, zemem joj deset dek kave i malo svega štrudlina ili šubaricu, već kaj doma je. Če idem ne-kam v činovničke odaje, i nekaj trebam zbavlati, zemem mali dar temu činovniku. Dugački je dan, da se malo preseče z neakvim veselem. Smu vsi domači, niko to ne bu zel za zlo. Čokoladu, kak je pokojna tetica govorila, kutiju keksa, kapučino, heklani tabletič, već nekaj, čist ko znak pažnje i zafalu za pomoć. Kaj morem gda se ne razmem preveć ni v pravo, ni v ekonomiju, ni v poštanske zakone. Vreme

je mene, kak i vse nas stare ljude pregazilo i puno toga nas je zaobišlo. Vu visoke škole nis išla. Gda sem vu tim lepim pisarnicami, ja sem bogec. Zato, če nekaj i podam vučenomu i močnomu činovniku, to je zato da se ja osečam sigurneše i leže dišem. Držim da ti mladi ljudi to razmeju pa onda i zemeju kaj im nudim. Če suhi sirek, suhi sirek. To je dober odgoj. Bilo bi mi teško gda to ne bi štel.

No, nikak da zvežbam kak nekomu dati tu sitnicu. Žmičem to po torbi, a oni z druge strane stola si morti misli kakva je to zmotana baba! Ja mislim, če ti dobri čovek prima malu plaču, a ima doma puno dece, dobro bi mu nekaj malo došlo, čist za iznenađejne. Onda, me grize savest, sem to mogla dati nekteremu vnuku ili vnuki. Moja deca danes vsega imaju, nesu ničesa želni kak sem ja negda bila. I tak z tim mitom, nikak dobro! To vse rezultira z tim da zgledim kak zmotana stara baba.

Nekaj nam se doma bilo speripetilo, zbogradi bedastoće faličnih ljudi, a imuć-na hiža, i ja sem trebala velku pomoć v jedni instituciji. Trebalo je iskati pravicu, a nis znala kak. Bum se samo klatarila od sobe do sobe, tam v ti zgradi, a ne bum niš rešila. Od vrata do vrata ko kakvi prosjak. Trebalo je dojt do kućijaša, koji zna put, da se problem reši. Činovnika kaj zna i oče pomoći. Zvala sem decu i susede, niko v ti zgradi ni nikoga znal. Morala sem iti, pa kaj bu – bu! Ima Boga, bu malo pomogel. Ničije neču, tuđe poštujem. Trebalo bi iti po zaslugami. Išla sem kak da idem na strelanje, puna kuraže a kolena su mi se tresla kak šiba na vodi. Mam pri vratima, pred portu, naletela sem na finoga mladoga gospona, kratko pošišanoga, obritoga, mirišlivoga, v odelu a materijal je lepo padal z njegvog, preveč meršavog tela. Imel je okretni hod, kak tiček. Samo kaj ni letel. Stal je mam pri ulazu i nekaj čital, nekakve papere, ni se igral z mobitelum. Čim sem ga vidla, mislela sem da je Svevišnji čul moje molitve. Pitala sem ga kaj sem imela za pitati, a kad tam, ni me poslal v sobu tu i tu, a oni dale v sobu tam i tam, i tak dale. On me lepo prijel za laket i sprepelal po tim sobam, prek dva kata, i za čas je vse bilo zrihtano. A ja sem o tomu mozgala doma dve noći i nis mogla spati. Jožeka to ni zanimalo, kaj bi on skidal radne lače, čižme, pral se i oblačil odelo i išel po pravicu? To je posel za babe!

Gda smu vse zbavili, najrajše bi ga kak sineka zagrlila i bome mi se štelo plakati, mislim si, trebam mu dati ono rezervno mito kaj navek nosim v torbici, zlu ne trebalo, mi je pomogel velki problem rešiti. Zvala sem ga na kavu, brže bole, da se ne premislim. To je velki korak za me. Ja nis smela v birtiju, to su mi roditeli naterali strah v kosti, a moj je samo nastavil z tim. Takvi su bili cajti i takvi je bil odgoj. Birtije su bile za zgubidane, lenčine i za fine frajle i gospe kaj su zvlačile peneze z muških šrajtoflinov. To ni smelo biti za me! Tu i tam bi me moj gazda zel na kavu, gda su davali dve za jenu, ili gda smu išli na svadbu ili karmine v restoran ili hotel. Zato mi je bilo lepo gda sem na posel išla i bila sem zafalna za svoju školicu, kakvu-takvu.

Gda smu naručili kavu, mladi gospon me je pustil da ja platim i to mi je bilo drago. Mešala sem cukor v kavi dok smu čavrlali i razmišlala, jel se bu uvredil

če mu ti paketić dam? Morti ne bi trebala. Na kraju držim da sem se štela toga rešiti z torbe, već sem ga fajn dugo nosila okolo, a bi se mogel zgužvati i zruniti. Dala sem mu dareka! Crlena v licu kak frajlica od prvega kušleca na zabavi. Niš ni rekel, samo je paketić zel i v žep od odela del. Otišel je i rekel da ga puno posla čeka. Ja sem još malo posedela i na trg z bara gledela, a on se začas vrul. To ne bu dobro zišlo, sem si zdravorazumski mislila, tak na toplom, med tim lepo oblečenim ljudima. Imeli su cajt, nikom se ni nikam žurilo. Bez kante, bez tački, čisti, nasmejani. To nikak ni dobro, Ifkica. Mam sem vrat skrila med ramena, kak vrabec gda mu je zima a maček ga vreba. Valda mito ni dost dobro!

– Oprostite, gospođo, ja Vam ovo moram vratiti!

– Joj!

– Da, baš tako, joj! Znete, ja jako volim svoj posao i sretan sam da sam Vam pomogao. Ovo je vrlo vrijedna stvar, već ćete nešto s njom učiniti. Kriva procjena karaktera, rekao bih. Zadovoljstvo je bilo moje, nemojte se naći uvrijeđena, molim Vas. Znete, nisu svi ljudi korumpirani, ima nas i poštenih, i savjesnih! Čak i činovnika.

Osečala sem vrućicu v licu, kak da mi je celi zalaz sunca zašel pod kožu. Celo je nebo me duše bilo crleno! Bome sem bila v pravomu stresu. Tak ti je treba, Ifkica, gda ne znaš ni mito nekomu dati! A on se još pričava! meni, namesto ja njemu. Gledela sem za njim čez izlog kafića na pločnik a kad tam, tak deset metri od ulaza čekala ga je lepa mlada žena, bome jako slična mojoj Ankici. Gda sem ju pak pogledela, onak bez očala, bome je to bila ona, sečala sem se kaputa i torbice, a i hoda, to joj je po mojoj sestri Danici bilo, spuščeni tabani, a ko dete vložke ni štela nositi. Pak se zibala ko raca. A on je došel k njoj, lepo su se kušnuli, zagrlili i zgubili med ljudmi! A tak znači, lepo je mater priredila! Ona bu mene školala, bu dobila svoje gda doma dojde!

Matura

Moje pokojne sestre vnuk bil mi je na grbači dok je ne završil srednju školu. Roditeli su mu bili v Nemački, a onda se još ni išlo sim-tam vsaki čas, kak se danes vozikaju i lete za par ojev. Su danes avioni kak biciklini. Bil je pri moji sestri, a svoji babici. Gda je ona znenada vmrla, dogovor je bil da bu pri nami, kak bi išel v istu školu dok ne maturera. To ni bilo tak teško, bil je z našim vnukima dok su naša deca delala v Zagrebu i ni ih bilo doma cele božje dane. Tajnur više, nekaj malo za oprati. Ni to bil problem. Deci smu pomagali a mi smu imeli ti osečaj korisnosti. To je nas starce držalo na nogmi. Ali, ti dečec, Alan se je zval, on je imel dobro srčko, ali bil je zločesti, nikak se zapametiti! Ni on imel vražu ćud, samo

je nekak zahiril, ni odrastal kak bi trebalo, v glavi nikak dozrelit. V školi je slabo napreduval, jedva sem strplejne za njega nazmagala. Siguren vu se, ponašal se kaj da nikakvi autoriteti na ovomu svetu nemreju njemu niš. Imel je najnemirneši duh od vse dece kaj sem odranila. Brzo je pobunil i naše vnuke. Vsega je bilo, no Bogu fala, i to je za nami, samo naj ni gorega zla. Čušpajz grah ze sušenimi rebricami je zval napoj a poroga luka ni štel ni pogledeti, ni štel ni v hižu zajti gda se je kuval, mu je to tak smrdelo. Bome ga je moja pokojna sestra razmazila. Moje je mišlejne da deca moraju čušpajza jesti kaj bi zdrava bila. Bar jenput na dan, a pri nami se vsaki dan friško kuhalo. Pun je vrt bil povrča. Bili smu velka družina i to je za me, pravu starinsku gazdaricu, onu koja voli kuhati i voli svoju družinu, raj.

Alan je danes familijarni čovek, gda dojde prosi me naj mu skuham poroga luka z malo junetine, onak na žlicu. A gda je bil tipični predstavnik puberteta, ni bogec razmel ni veruval, da mu vučители, ja, moj deda, i ti negvi ravnatel škole, vsi mi očemo dobro. Zato se ja ne lutim na njega. Ja sem to tak razmela, če je šleprtek šleprtek, ni bogec šleprtek za to kriv. Am već je šleprtek, a kam veća kazna? Bi on bil lepo pile, da nekaj ni prešlo po zlu. A, da nas je vežbal, to je. Ni njega zanimala teorija relativnosti, Spartak, amebe, Puškin, Mlečna steza ili Šenoa. On je mislel da mu to nigda ne bu treba v živlejnu. On je imel viziju kaj oče biti, i kaj bu delal i kaj voli. Jedino, niko ni znal tu njegovu viziju ili misiju, kaj već je to bilo, a negda si mislim da ni on sam ni znal. To se ne moglo spremeniti. Da sem mu ja i Jožek šтели dobro, jesmu, i pred Bogom smu čistih ruk i serca.

Alan je lepo pred maturu, do koje smu nekak dogurali, pobegeli ze škole i z naše hiže proč. Bem ti staru lesu, skoro sem se zrušila gda sem to čula. Neopravdanih vur je imel ko bukvi v šumi. Vučители su ga prekrižili za na veke vekova. Kaj bi mi pokojna sestra rekla za nejno dete? A njegovu roditeli? Mam sem išla zvati Vesnu, kaj smu skup v školu išle, ona je bila pred penzijom i bila je tajnica Alanova ravnatelja škole. Mora zrihtati da se dečko more vrnuti i maturu položiti, kaj sad z njim na tom svetu? I nekak je to prešlo, vrnul se ta tri tedna do kraja godine i položil je vse predmete. Bil je on pametni i dobri dečec če je štel biti. A če ne, moreš fučkati vu veter, i to severni skup ze snegom! Onda je na red došla matura, lepo je napisal tu svoju radnju, i to sam, i ... ne došel na ispita! Odi baba rešavati stvari. Veli mi Vesna, gda sem ju pak zvala, sama si zovi ravnatelja, meni bu hitil stolec v glavu zaradi toga tvega, kak se već zove, hastermana! Zovem ja, i veli on meni, dojdite zutra. Dojdem ja zutra ob desete vure:

- A, zašto, pobogu to derišće nije došlo na ispit?
- Ne znam, gospon Ravnatelj.
- I što sada?
- Bum ga probala najti i nagovoriti da dojde, vama prvomu javim kaj sem rešila.
- Vi ćete MENI javiti što ste riješili?
- Glećće, kaj ja tu morem? Bum Vas nazvala čim ga najdem, kak velim, pa

bumu skup nekaj dogotovili tu priču. I da znate, puno je više z menum nek z vami, pak sem preživela.

– Sumnjam da je s bilo kim pametnim.

Dečeca smu našli v nekakvi pusti, velki hiži na livadi. Bila je nova i niko v njoj ni žil, ni bila znutra ofrajhana. Senje od kterih je neko digel ruke. Na betonu je bil plesnivi stari kauč, osetila se tuftenina i dim, jogen je gorel v bačvi od smole, ložil je z komadima dreva od paleti a bilo je i granja navlečenoga v dvorištu. Bila je tam i sekirica, tavnica ..., za plakati. Otišiel je od nas, morti sem nekaj grdoga rekla, zabeglo mi je, tuliko me je put rasrdil i mesto da se ja uvredim, lepo se uvredil on. I crta! A da je moj, bi ga ja spluskala popraf. Ovak, nesmeš se zameriti, ima on mamicu, sam kaj joj se živo fučka za celi svet. Onda si mislim, je to čovek, ni on bogec niš kriv, samo naj tu maturu reši, bu stareši, bu pametneši, bu razmel. Bu prešlo kak i vse dosad. Nekak ga je moj strplivi i dobri Jožek nagovoril da se vrne k nami i ode rešiti tu maturu. Bu osamnajst let i svoj čovek. More kam i kaj oče. Ali, prvo matura!

Zovem ja gospona ravnatela. Sem njegvi broj telefona v škole znala i napamet. Velim mu da dečec oče iti na ispit, a on samo zdihava v slušalicu kak lokomotiva parnjača gda se na breg penje. Rekel je, naj dečko dojde mam v prvi petek v jutro. Deli smu ga v auto kaj je bil stareši od nega, odvezli pred školu i v parku prek ceste na klupi čekali. Onda mi je bilo zima, pak se Jožek udostojil zvati me v kavanu v parku. A Alana ni, pa ni. Kaj da mu creva zvlače čez nos van na toj maturi. Za dve vure odem v školu, a gospon ravnatelj tak više na onu moju Vesnu, da mi ju je bilo praf žal. Dečko je sparil, nestal, ni ni došel na ispita! Svemoguči naj mi oprosti. Ti čas mi je palo na pamet kaj mu bum naredila, če ga se dočepam. Ne ravnatelju, Alanu!

Alan je otišiel na autobusa kaj je baš stal na stanici pri školi, v Zagreb i k roditelima v Nemačku. Tak nam je pripovedal kesneše. Zlo je bilo kaj je imel peneze, su ga roditeli kupovali z tim penezima, u zamenu za svoje vreme i srčecko. Ali, tam v ti Nemački, komaj je razmel kaj mu se veli, ni štel učiti jezika gda je za to bilo vreme. I tam su mu rekli isto: če nema maturu, nemre dobiti pravi, kak Bog zapoveda, posel. I još mora ispite i tam polagati, jezika navčiti. Delal je nekaj grdoga ko nekvalificerani radnik, a ne struku kaj je mogel z tom maturom imeti, vuz puno vekšu plaču i lepši stan. Roditelji ga nesu šтели k sebi zeti za stalno, i to je bila dobra taktika, vsaka čast. Tak se tam v Nemački živi. Mlad si, imaš posel, plaćaš si stan i svoj si čovek. Plaćaš račune, šparaš, nekaj ti male ostane da si nekaj kupiš, i ideš dale. Točno zračunato. Da je dost i da moreš trošiti i ekonomiji pomagati. Alanu se to zdopalo, nu, trebal je papere od te preklete mature prevesti na nemački. A mature ni!

Za dva meseca, Alan se je vrnuo k nami, baš sem zvadila buhtle z đemom od sliv z rola, a kumica Jagica je bila pri nami, na trač partiji kaj ju zovemo kava. Se sećam kaj da je včera bilo. Žmiče dečec tu buhtlu i guti se z njum, pak najenput

skoči z fotelje i onak flekasti v licu od uzbudejna, ko krava simentalka po trbuhu, veli:

– Tetica, a jel vi znate da mi je treba matura da morem posla dobiti? I tu i tam!

Kumica koja je znala moje probleme se stisnula k meni na kauču, ko pilek k kvočki a bome, ni meni ni bilo sejedno. Stari je došiel bliže k njemu, zelenobeli v licu, kak bršlen na snegu i nastavil se prema dečecu. Frast me je prijel, bi moglo dojtii do zla. Ja sem mam skočila med nje i velim, a kaj drugo:

– Bumu mi to zrihtali, niš se ti ne sekiraj. Gde su problemi tam je i njihovo rešejne.

Alan je otišel gore k deci i lepo z njima pripovedal a ja sem, a kaj drugo, išla zvati dragoga gospona ravnatelja, već mi je pomalo i falel. Vesna se javila i ni štela ni čuti za me i Alana. A onda sem pitala kaj bi ravnatelju donesla, onak za zafalu za još jeno dobro delo. Mam se dočekala na noge i kak iz topa nabrajala: velku bombonjeru-bajaderu, čokoladu z lešnjakima od pol kile, svileni rubec pastelnih boja kaj na vse paše, liker „Juliška“, pršut, i jen kotač paškega sira. Bome je skromna moja Vesna bila, dobro da ni naručila i šarana z plavim očmi!

Prodali smu teleka na pijacu, i gda sem vse naručeno pribrala, v sredu ob poldan me je gospon ravnatelj čekal v svoji kancelariji. Nabrušen, žutosivi v licu, kaj da ima žuticu ili mu žuč proizvodi šoder, a vusnice je grizel kak dečec kaj se srami frajlicu kušnuti. Velku torbu z mitom, kaj sem ju jedva dovelkla gore na kat, prislonila sem vuz stolec, sela na svoje staro mesto pri njegovom stolu, i gliboko zdehnula.

– Eto nas opet, draga moja gospodo!

– Je, je, opet, opet, dragi moj gospon Ravnatelj! Baš sem to štela reči.

Gda sem se z njim spominjala, bil je Ravnatelj, službeno. Z velikim početnim R. A v mislima mi je bil obični ravnatelj. I to za kaznu, ni znal z detetom ziti na kraj. Pak, kakvi je to onda ravnatelj? Niš ne zravna i ne zagladi kak je treba.

– Znae, u četrdeset godina staža ovo mi se nije dogodilo!

– Onda fala Bogu kaj Vam je naš dečec i to priuštil, vsega je treba probati v živlejni.

– Gledajte, čini mi se da je na Vas, vi tvrdoglava starice. Komisija je sada nova, ovi ga se nastavnici ne sjećaju s nastave, to mu ide u prilog, neka dođe u četvrtak u osam. Da to riješimo jednom zauvijek, pa onda i ja mogu u mirovinu.

– Fala gospon Ravnatelj, želim Vam sretnu mirovnu.

– Sanjat ću ja toga derana...

Išla sem prema vratima, a onda, on se tak zderal na me, da sem skočila kak veverica, popiknula se prek tepiha i bome skoro opala.

– I nosite to proketo mito u vražju mater! Ništa od vas neću! Ako balavac ne dođe, osobno ću ga naći i nastrojelijet ću ga u nogu i dovući u školu. Makar mi to bilo zadnje!

Onda mi se presvetlile! Ja se, tak tvrdoglava, mudra babica tom ravnatelju

dopadam! Svidam, no, kak bi to reči? Zakaj bi nam inače išel na ruku i pomagal? To ne moguće! Tvrdoglavi kak sem i ja, tak je rekel, pa gospon ravnatel to ceni! Ma kaj si on misli da bi se Ifkica v njega zagledela, zaljubila, ili kaj? Med nami su tulike razlike, te štenge društva, mi nesmu z iste kaste! On je gradski bogec v malomu stanu, nema vrta, kojne, niš ne zna delati... a ja, pak sem ja Gazdarica! Mamek celomu jednomu narodu, za nas trideset i šest sem brigu vodila čez živlej-ne, to je kak celi razred! A kaj si on misli? Zela sem onu torbu i samo ju hitila Vesni pred stol, v nejni kancelariji. Kaj je naručila, to je i dobila! I naj nju streli, ili koga već oče, a ne moje dete.

Kak velim, z decom i ravnatelima je treba strplejna imeti. Danes je Alan malo prestrogi svoji deci, i bome je vežba popraf, a meni je teško kaj dečici nesmem reči kak sem bavila z njim. No, zrastu oni, bum ja pričekala.

Odonda, ja nikoga ne mitim. Puno let posle sem čitala v knigi o tome kak zaprav treba živlejne biti, pol stoletja kesno. Gda daješ i mitiš, loviš ljude i slab si, a gda niš ne daš, onda drugi tebe loviju i mitiju te. Očeju te pod svoje deti. Moram priznati da je to jena od retkih teorija koje su po istini. Ja nikomu ne nosim kave ni vina dve-tri lete, moja je špajza puna kak čep, morala bum preveriti datume i odnesti to kojekaj v pučku kuhinu, naj se najde. V rečnik sem pogledela i ni točno da je mitoman oni kteri daje mito, mitoman je čovek kteri laže i zmišlja pripovetke. A sad, kak bi ja to za boga miloga zmislila? Bogec stari ravnatel zna iti v ribolov na bajer, tu pri našoj jogradi. Gda ga vidim, delam se da ga ne poznam. A kaj z njim? Bi ga moj Jožek strelil da nas vidi kak se spominamo. Mito ni štel. Naj Bog plati, če plati.

Šefica

Činovničkih pripovetki bi se našlo do kraja sveta. Gda sem počela delati, za stara-ga sistema, nepisani zakon je bil – najstareša baba v službi je bila šefica. Točka. Samo bi se potpisuvala i prigovarala, ak je još uz to i nekaj o poslu znala. Ova moja, sedela mi je prek puta, stol do stola, ni celi dan požeraka zapirala. Jogen nejnih reči ni se gasil osam vur. Kak prazni teretni vlak gda ide niz breg, klom-parala je za poludeti. Me bilo strah da bu zletela ze štreke i začkomela na čas. A gda ni imela štofa za pripovedati, onda je telefonerala pajdašicama i nje zajeba-vala. A bila je nekak grintava, meršava, zbirliva na jelu a bome i delu. Gda je bila posebno živčana, mlela je ko krmača kukuruzu. Valda ni v jasle metala dost sena gosponu mužu, ko bi ga znal. Svekrva, deca, šogorica, susedi, pucali su na nas v ti sobi, zmed nejnih rozasto namazanih vusnic, kak pucanci v staroj, zgorenoj ta-vici. Osem vur na poslu to ni lako trpeti. Če je pripovedala kak bokca svega deda

tera rezati mrkvu za francusku salatu na kockice točno tri put tri milimetra, to je bilo za poludeti. A čovek dober kak kruh. Kaj bu z njum, mali stan, kam god se okrenul ona je bila tu. Bi rekli perfekcionista i tiranin, ili kak več, vu šefovskom pakiranju. I plačom.

Kaj vsega ni pripovedala... Sramila se svoje sestre čistačice, nî štela vu sred-nju školu iti. Od svega sineka je naredila razmaženoga zbelenoga bokca, a kčer, kaj je bila baš onak sposobna zagrebačka frajla, sterala je v činovnike, čim ni dala prvi ispit na prestižnomu fakultetu. Za me je to bilo kak da gledim američku seri-ju, ne baš *Beverly Hillbillies*, još gore. Kaj je zločesto je zločesto. Lepo sem se ja zabavljala gda sem vse to gledela, čuda velkoga v metropoli. Največ me šokiralo da sem baš tam morala dojt da bi otkrila malograđane. Pri nas na selu ih skoro ni bilo. Vse te knjige z naše knižnice, kaj sem vu vlaku prečitala dok sem išla na posel, vse se to isplatilo.

Skoro vsaki dan je dolazil bar jen trgovac na parkirališće, za našum zgradum nekaj prodavati. Nudili su postelinu na tri rate, knjige na deset rat ak si zel dva metra, a bome su te moje kolegice kupovale. Ko bu zel doma više Krleže, Šenoe, enciklopidij, rečnika? Sečam se jena, kaj se rodila v Bosni i ak je morala trgovcu pokazati legitimaciju, vsaki put je filozoferala da ju je mama tam slučajno zrodila, na putu doma v Zagreb. Ona je kupila Dostojevskoga, tih dvanajst crlenih knjiga ze zlatnom crtom i slovima, uz novi trosed i fotelje baš pasent. Nam je slike poka-zivala, tu preštimanu garnituru su naručili ze Slovenije.

Na tom parkiralištu nudili su se i švercani parfemi z Francuske, oni kaj dišiju leto dni v ormaru! Bluzu si petnajst put oprala i još diši! Pravi francuski parfemi, a ne kojekakve vodice kaj se moglo kupovati v domaćim dućanima. Valda su z njimi suđe od parfema prali i v Hrvatsku bedakima skupo prodavali. Tak su nas dobronamerni trgovci z parkirališća presvetlili i pomagali pregurati teške, činov-ničke radne dane. Potplatili su kojekakve direktore i dali im proviziju, vse je bilo OK. Ko puno ima, treba još više. A gda smu išle videti kaj se nudi, prepipati, pogledeti, probati, pospominati se z kolegicama iz drugih sektorov, jena vura se zišla. Kupovalo se, onak v stresu od radnoga mesta i mobinga, naročito mladi, kaj još nesu znali da se vsega toga posle treba rešiti. Niko ni znal kaj nas čeka. Sad prošlost, a onda naša budućnost, čeka nas je rat i beda. Ak nesi malo pospremil za starost, bome si ni očale od penzije nemreš premeniti!

Najmlajša, išla sem ti brbljivoj šefici vsaki dan po gablec. To je bilo slično onome kak je otec pripovedal, gda je bil v zanatu za kolara pred pedeset let. Prvo je moral štale skidati, dok je gazda majstor još spal, a če je bilo leto, najmlajši v zanatu je išel z kravami na pašu. Gazdarica mu je dala komad kruha z masti i češnjakom, i beži dale. Onda se moj otec, kak stareši naučnik, moral oprati na kopajni, zuti čizme, obuti čiste opanke i sest i k stolu za fruštik z drugim dečecima, kaj su bili v zanatu i slušati, slušati, slušati. Čkometi, slušati i delati. Oni malo mlajši od njega su posle fruštika morali oribati pod v kuhini, a če je gazdarica išla

v dućan, morali su zapreći kojne v kola. Vučilo se živlejne i zanat. Meni ni bilo tak teško ko tateku v zanatu. Išla sem joj po gableca, a kaj drugo z nju? Točno se sečam: sedam dek parizera, jena žemlica prerezana točno na pol vodoravno, i jen jogurt. Vsaki božji dan sem tak stajala v dućanu blizu naše zgrade. Po trideset nas je čekalo kaj bi si kojekaj, pa i gablec kupile, a bome su nektare ženice, kaj su imele decu i posle posla bežale vu vrtič po nje, kupovale i špeceraja za doma, da si zašparaju vreme. Na posel sem se morala vratiti za pol vure. Lepo me je vežbala, ta moja šefica, vsi uvjeti za obožavanje su bili tu. Još sem bila cura, nis imela decu ni kojekakve peripetije v živlejnu, a kolegice ktere su imele decu i probleme, pustila je van vsaki čas. A ti Ifkica, delaj, delaj i čkomi. To se ne zaboravlja, ti nauk za zanat činovnika. Jenput, sečam se, kolegice i ja smu otišle na vrh nebdedera na gablec, a kak je bil petek, naručile smu vsaka porciju ribic. I na tom gablecu mi se vse rasvetlile, ne zato kaj smu bile visoko nad metropolom, već zato kaj je jena od nas trgala ribje glave proč i nî je jela, druga je vadila creva van i ostavljala ih a trejta je ruskala cele srdelice. Da je bila četrtá z nami, ko zna kaj bi ona zmislila. Sto ljudi, sto čudi. I posle toga me malo kaj moglo hititi z kolotečine! Babe kak babe.

Gda je koja od nas v službi imela rojsni dan, pribrale bi nekaj penez i kupile joj cvetje i nekakvu sitnicu za sećanje. Već tak za mesec dni kak sem počela delati, šefica je imela pedeseti rojsni dan. Lepi okrugli broj. Lenčine v službi su mi dale novce i rekle naj odem kupiti cvetje, rubec od svile, lak za nokte v toj i toj farbi, a će segne i masni *lorealov* ruž, numero ti i ti! Z navike sem prvo odbežala po ti parizer, žemlicu i jogurt v *Prehranu*, pa po lak, ruž i rubec v *Namu* i na kraju još cvetje, a penez već ni bilo. I kaj sad, daj Ifkica svoje novce, ne bu dobro će ne doneseš cvetje. Znala sem da se budu delale bedaste i niš ne budu pitale.

Odbežala sem na plac, a v mislima mi je fort bil ti zločesti portir kaj me ne bu pustil nazaj v nebdedera, jer je vreme za gablec prešlo. Pred cvečarom vidim Martina z našega sela, kum z mojim dedom, stoji onak bogečki oblečen pred velkom kantom tulipanov na seroj, drvenoj klupi. Niko ni ne pita pošto su a meni ga je bilo žal, bili su sirotinja. Prodaval je i sireke, ciklu, nekaj bele repe, bome je vsega bilo na pultu. Kupim vse tulipane z kante, ko bi znal kuliko ih je bilo, trideset ili šezdeset, ne bu je valda šefica brojila. Lepo mi ih je zamotal v paper z role kaj su negda ljudi po zidu z rajsnedlima metali, z uzorkom cvetja. Već sem znala da je to prava katastrofa, a još nî ni prav počela. Dok sem se ja ze svim tim, pod toplim proletnim sunčecem dovelkla do posla, portira komaj naprosila da me pusti nazaj v zgradu, vuru vremena kesneše, a ruke pune da sem jedva već to vse držala, tulipani kak tulipani, su se lepo obesili i zgledeli kak da im bu duša scurela taj čas. A kaj sem sad?

Vuk od fine gospe zagrebačke šefice je već i gladen, a bome i ja. Tih sedam dek parizera mi miriši z vrećice. Cvetje za nikaj. Rubec, ko zna jel joj se bu sviđal! Nu, trebalo se vratiti i zajdem ja v sobu, oštro i kuražno, a kad tam, trideset babic oko stolov sedi, mašine i paperi su v čošku na podu. Gostiju se z domaćimi

čvarkimi, sušenimi kobasicami, vse ze Zagorja, od kud je gospon šefičin muž bil. Jedu one i pripovedaju, a ja se zatrčim k njoj, slavljenici jeli, i dam joj tulipane dok još nesu latice popadale, gurnem joj v ruke v *Namin* paper zamotani rubec, lak za nokte i ruž broj ti i ti, i pobegnem v arhivu pojesti si onih sedam dek parizera, pol prerezane žemlice i jogurta. Baš za zube zmazati i primiriti se od stresa. Mi se čini da ni fina gospa šefica ne pozabila svoj pedeseti rojsni dan.

Nigdar već me nesu nikam slali, po gablec ni po cvetje. Rubec nis vidla da šefica nosi, a baš je bil lepi. Pajdašica Vesna mi je rekla da su me ogovarale, to me ne briga. Pustile su me na miru. Skoro je došla nekakva nova gospica delati, fina, već tri generacije Zagrepčanka, inače po dedi z Beča, ak ne i z bečkoga dvora, pak su i nju školale. Ja joj nis štela niš reči, naj se vuči, put do zanata mora boleti!

DOBRI LJUDI MEGA SELA

Kečke

Memu premišljajnu nigdar kraja, nikak mozek deti pod kontrolu. Meni se čini da je odgoj najvažniji v življenju človeka. Če nam otec i mati, uz pomoć babe, dede, susedov, familije, ne daju ti odgoj gda smu mali i kak spužve vupijamo znajne i ponašajne, nigda to niko nemre narediti. Gda smu deca, trebame malo strogoće, puno ljubavi i strplejna, dom kaj se o njemu lepo vodi računa da bi se navčili na primeru, kaj je dobro i lepo, a kaj zlo.

Moji mamek i otec već dugo nesu z menum na ovemu svetu, već se ne patiju z brigami, penezima kterih ni nigda bilo dost, onim malim ljudskim željama kaj je nigda nesu mogli spuniti sebi, ni nama deci, ko rečimo novi gumeni kotači za kola, kaj se čovek ne bi na njima drndal i rondal kak Sveti Ilija. Novi zimski kaput ili krzene čizme, kaj nogice ne bi zeble. Bilo nas je puno, puno je cipelic trebalo, košulic, petroleuma dok smu vučili, doktora gda smu bili betežni, vse je to koštalo. I nigda niš ni bilo samo moje, bilo je kak i mama i tata; naše. Vse se delilo. Kak je jedno dete zraslo ze škornji, drugo je v njima išlo dale. I bile su tak i napravlene da zdrže puno nogic, puno korakov i puno dece. Znalo se v našem domu, i tak se nas decu vučilo, kaj je važno a kaj je samo nekakvi hir i pričija. Nigdar se nesmu uspoređivali z drugom sirotinjom ili z hižami i decum doktorov, zelenašov ili advokatov. Oni su bili svoj svet i svoja muka, samo su čkomeli i nesu se žalili. Kaj bi im sirotinja zavidna bila. Sluškinje, kaj su bile sirotinske čeri ze sela, su znale pripovedati vsega i svačesa, a sad i na televiziji vidim da i bogati plaču. Bome da, i naj im bu.

Vse pri našem staromu domu bilo je bokčijsko i skromno a mi školani, zdravi i otišli z toga doma. Tak mora biti. Kak tiček, gurnut z gnezda, mam mora leteti. Ili ga maček vlovi če padne na zemlu. Gda smu vsi doma došli za Božič i Uskrs ili pomoći pobrati kukuruzu, krumper ili šenicu diči na tavan, naše je dvorišće bilo kak da je cirkveno prošćenje. Ni spati nesmu mogli, pripovedali smu cele noći, delali cele dane i onda prešli svojimi hižami mladi i veseli, sretni kaj je bilo baš tak kak je bilo. Roditeljske reči su još i danes z menum, negde tam v ti moji podsvesti, svesti, kaj ja znam gde. I mi je drago da jesu. Navek se setim: „Pomori susedu! Podeli jelo z onima kteri su gladni, ni važno zakaj su gladni! Oprosti! Pozabi če je nekaj grdo bilo, osveta je strela koju pošleš v svoje srce! Ne kradi! Ne laži!“ Bome su to bile biblijske zapovedi v skraćeni verziji. Ne da se sečam samo tih reči, sečam se mamekovih plavih oči gda bi me ozbilno gledela, sedela

na malomu stolčeku, z kojega je navek peč ložila. Malu crnu tavico ze zafrikom bi povlekla na kraj, obrisala ruke v fertun če je sude v vandlinu prala, zela si cajta za me i strplivo mi ponavljala, reč po reč, kak se mora živeti. Znala je reči da srček zna boleti i da bu bolelo čez živlejne, ali da je to normalno i da bu prešlo, da treba zažmireti. Treba vse oprostiti, drugima i sebi. Rekla je da mi nemremo znati zakaj su ljudi takvi kakvi su. A je ne treba puno po glavi navlačiti kak vrane krepanoga krta.

Bilo je cajta! Bilo je dost cajta da se z decom pospomina, i zvečera, pri lampi gda se štrikalo, našivavalo, čehalo perje. Mi deca smu čitali ze svojih školskih knjig. Vučili skup. Otec nas je vučil gusle svirati i tamburu igrati. Danes, vsi nekam bežiju, cajta nigdar dost. Kupuju kaj im je treba i kaj ne. V kojekakve ekrane glediju kak zacoprani, a lice svega detašca ne glediju, kak raste, kak se menja. Ti ekrani su puni kojekakvih ljudi kaj od toga naredo lepo živlejne a od nikakve koristi nesu. Treba znati kome svoje vreme dati. *Time is money*, rekel je v filmu onak lepi, visoki glumec. Kak god okreneš, problemov je navek bilo. Ko malo deklici nekaj bi mi pomogli rešiti starši brati ili sestre, no gda sem bila v školi, v razredu, morala sem preživeti sama. I kak to zna biti, bil je tam ti dečec, Štefek se zval. On ni trpel moju torbu. Lupil bi torbu ili moju ruku i kričal kak pevček kaj još ni znal po prav kukurikati:

Tak se torba ne nosi!

Če bi me vlovil samu na cesti, hitil bi moju torbu na zemlu, a gda se po cesti vlekla kiša, blato, kravske i kojsne kakice i kaj vse ne, ti bi bešamel v moju torbu, med knjige i teke zašel.

Tak se torba ne nosi!

Gda sem se mamici požalila, rekla je naj mu oprostim, svoju torbu naj dobro držim i hodim čez selo z drugom decom, a ne sama. Tak je i bilo, a dok sem ja torbu dobro čuvala i držala z obadve ruke, pred sebum na prsima, on me je za kečke vlekeli! Ja držim torbu, kak da se bum vtopila bez nje, a on me sirotu vleče za moje dugačke kečke. Levu pa desnu, levu pa desnu:

Tak se krava doji! Tak se krava doji!

Deca su se smejala a meni je bome za plakati bilo. Ti Štefek je navek nekaj za pehati i štentati našel, i to samo pri meni. Več me bilo čist strah ze škole ziti van na cestu. Najstareši brat je čul od dece kaj se događa, i rekel je kaj i kak trebam narediti. Ja ga nis poslušala, to je bilo kontra onoga kaj je mamica govorila. Vse dok mi ni zakipelo i prekipelo to zlostavljanje. To mora dojt kraju, i tak bu! Jen dan, gda se zaletel k meni i torbu mi hitil v grabu i ščupal mašleka z kečke, lepo, baš lepo sem ga zmazala. Išlo je pod iznenađejne. Tak jake sem po zraku mlatila ze šakami, da me je celu zimlica tresla, a suze su mi išle, kak mi je bilo teško. Bilo mi ga je žal. I mene i njega, a kaj, kad si ni dal dokazati.

Dost je bilo!

Kričala sem kak splašena kvočka na gnezdu, bežala za njim, skakala oko nje-

ga i kopala ga v cevance ali baš popraf, vse mi je bilo čudno kak nis na rit opala. Imela sem nove kožnate čizme, trde da je bila muka hoditi v njima. Žul na peti me je pekel ko si vrugi. Pak je Štefek bil za vse kriv. Moj je brat bil v pravu. Nigdar više Štefek ni diral moje kečke ni torbu, to ne! Istina, hital mi je komadiće brisala v lasi, teku na pod v školi, ali to je bilo za zdržati. Tak sem navčila da mamica ne mora vse znati, da se moram sama zboriti za se, a gda je viša sila, onda se sme i Bibliju zaobiti. Če je Svemoguć i pаметen, bu razmel. Štefeka mi je, kak velim, bilo žal. Danes si mislim da me je morti imel rad, a onda, zakaj je to na tak bedasti način pokazival? Nikak nis mogla razmeti te muške, a po istini, još mi nejdu pod kapu.

Gda smu v petom razredu imeli tehnički odgoj, Štefek ni imel šestar, ni ravnalo, trokute ... niš. Doma je spal v ormaru i na slami. Vučitelica je obilazila vse đake i vse pregledavala. Brisalo je moralo biti v selotejp oblečeno, da ne bi zmazalo nacrtu, tlocrta, bokocrta ili kak su se već zvali, a većina dece nî ni znala da je ti selotejp neko zmislil, a kam da se more kupiti v knižari! Gda smu risali, tehnički crteži su morali biti bez greške. Gda smu pisali tehničko pismo, muha se mogla čuti, kak smu mozak napinjali da nas dobra vučitelica, kaj oče ljude z nas narediti ne mlati ze šibom po ruki i dlanom po ličeku, kak da smu nejni sineki. Bokci mali, baš smu se zadobili mameka. Moja mamek je govorila da ona ni prava vučitelica, već privučena, da još ide v školu. Nis to razmela. Gda je otišla od moje klupe prema ploči, za nejmim leđima ja sem svoj pribor metnula na Štefekov stol v susednoj kovačnici čekić po nakovnju. Zakaj? Valda zato kaj je mamek navek govorila da je treba drugima pomagati. Ili se i Štefek meni svidal? Ali, ta privučena vučitelica kaj je dobila krasni stan pri mostu na drugomu katu, a moja mamek joj je nosila doma salatu i domača racina jajca je nekaj primetila, vrnula se k meni, vidla da nemam svega pribora i da nis dobro pazila bi mi glavu odšarafela z ramena, kak me je šupila! Jeni ličeku, drugo ličeku, to je dva put puklo, kak da mamek klofa veš na Česmi, po drvenomu koritu. Prvo kaj sem se setila je da nesmem ocu to reći. Pa, on bi ju zdrobil za svoje dete. Jer je on nama deci daval odgoj, a ne ta coprnica z devetoga sela kaj glumi gospu vučitelicu!

Drugo pitajne bilo je zakaj sem za dobro delo dobila batine, jel to tak i inače v živlejni ili sem samo ja te sreće? Gda sem sama išla čez selo doma i držala se za torbu celom svojom snagom, v strahu da se Štefek odnekud z grma ne zaleti i pak ju hiti v grabu ili već kam, mislila sem si zakaj sem išla Štefeku pomagati? Morti sem ga štela podmititi kaj bi me imel rad i ne bi me čupal za lasi, hital torbu v blato? A pak, mamek je govorila da ne dobro nikoga mititi, tak se niš ne premeni, gda jenput počneš, stalno moraš davati mito i tak celi svet pokvariš i ostaneš bogec. Zato sem ga stukla i pustil me je na miru, za na veke vekova.

Tu i tam v današnje vreme vidim Štefeka na biciklinu, nekakvomu hrdavomu, kaj mu se boja ne pozna, ide po mojoj vulici z posla doma. Čujem da ima dvoje

dece, uzorni studenti su i imaju stipendije naše dobre županije. On celo živlejne dela na pilani. Trejti put v petom razredu je pobegel ze škole od tih trokutov, šestarov i tehničkoga pisma. Živel je pri babici kaj je imela malu hižicu pri šumi. Ima dobru ženicu, hižu je babinu sam nadozidaval, dovlekel struju, štalicu popravil, tora naredil i dela nekaj malo poljoprivrede, marvu rani, v melinu pomaže, i lepo živi. Mislim da me ne pozna, ne pozdravi, samo se preveze na biciklinu a ja si još premišlam zakaj me je za kečke vlekel i gural torbu v blato. Ni da mu nis otpustila ti greh, nis čak ni zlopamtilo, bar mislim da nis. Vele da su deca okrutna i da je to normalno, jer da se tak jačaju, ali ja sejedno nemrem razmeti da mito z tim posuđenim šestarom i brisalom ni pomoglo, ta dobra gesta i pomoć, a vele da mito danes more vse.

Dučani

Došel je ti dvadeset i prvi vek i v naše selo. Bog i bogme, je. A jesmu mi, ti narod selski, mi stare babice ktere pri televizoru štrikaju a ne pri lampi, kak negda naše babice, jesmu mi pametneši? Jer to selo ni niš drugo nek vrpica dedekov i babic i nekaj dečice na ferju, prek leta i za Božič. Gledim, kaj se je spremenile? Prazna su pola, šikare vse širše, nigde žive duše. Če vidiš dve-tri krave na paši, to je kak da si dobil na lutriji. Ovocajtni dučani su drukčiji. Velki su kak su negda tvornice bile, prek celoga pola. Namesto crnoga poda od daski i pulta z flašami z bombo-nima, vse je v belom, sterilno i bez duše, kak i mrtvačnica. Nekteri domači su li-vade dobro prodali, a nekteri bome nesu. Več kakvi su špekularejuči plan općinari naredili, kakve je sreče ko bil, rečimo. Zelenoga kaj je ostale od dučanov požderal je asfalt; autopouti, autoceste, parkirališta, ceste, naplatne kućice, biciklističke steze, tratovari, petlje, i tak to. Mi se čini da se več niko nebu z toga zvlekel, z tih crnih žmičef i vuzlov. Neko mora i delati nekaj, nemre se sam putovati i spominati na telefone. Ili more?

Sad, oču ili neču, moram se z autom peljati v te dučane. Supermarkete, šoping centre i dangubiti. Če trebam cedilku za kefira delati, češel i crno brašno za zdravi kruhek speći, moram se po ti špajzi okolo jezera stelaži nahodati. To je za gradsku gospodu kaj niš ne delaju, a ne selsku babicu kaj stalno leti po gruntu! Tak v ta kolica hitim kaj je i kaj ne treba. Od jada, zato kaj je lepo, oču nekomu pokazati, oču se pofaliti z nečim novim. Cedilki je pet v paketu, skoro zabadaf. Dobro, bum dala susedi Mari i sestri Štefici po jenu. Bum zamenila cedilku za čaj, već je stara i grda, bum ju hitila. A ona najvekša kaj ju imam, cinasta za sireka delati, nju bome ne dam smetlarima. V njej je još pokojna babica sireke delala, nas je odranila z tom cedilkom. Bilo ih je tri, mi se čini. To je onda bilo pravo bogatstvo, i moralo se paziti da se ne razbije cina. Makar, na daskami se teško nekaj razbilo. Danes na pločice kaj skoči se raspukne ti čas. I ak šparaš na pločicami i kupiš tenke i jeftine, i one pukneju pa si baš zašparal nekaj. I tak stalno moraš po nekaj v dučane iti.

Zato ja volim otiti v starinski dučan kraj sela, mam pri ruki. Sednem na svega biciklina, malo se prevezem, vidim kaj ima novoga, i tam za čas kupim vse kaj trebam. Pametna je ta Dorica, gazdarica. Vsega vnuter ima. Sedi za pultom i re-šava skrižalku. Pred dučanom, na dugački klupi, muški piju pive i spominaju se v ladu, pod orehom. Ja ne vidim greha v tomu. Nekteri igraju šah, drugi kartaju. Da odu v birtiju, tam je duplo skupleše vse, a ko treba čašu za pivu? Jedino, tam paseju oči na konobarici, ko krave travu. A gazda z tim računa, kaj je, je. Po zimi, Dorica prima narudžbe i v kombiju po selu razveze komu je kaj treba. Tak da na sneg i led nejdem, kaj si ne bi kuka potrgala. A gda po dvorišću delam, privežem si dva mala jastučeka na kuke, če padnem, niš se ne zgodi.

Doricu poznam još od detinjstva, išle smu v isti razred. Ja sem otišla v biro-tehničku, a ona v trgovačku školu. Delala je v nekaj dučana i bila bome i poslovo-

da, a onda je vse krepalo. Ti mali dučani su zaprti, velki su je požderali! Na mestima gde su bili otprte su birtije, one ne bankroteraju, to ne. A, Dorica kak Dorica, gda je ostala i bez zadnjega posla, a leta za penziju ni imela, otprla je svoj dučan na strateškom mestu, na križajnu, pri krucifksu, zmed tri sela. Vsi su govorili da bi bilo bolše da otpre birtiju. A za čuti je da ima v potkovlju i dve sobe kaj rado znajmi. Pomalo toči, onak na crno, muži sede v ladu, babe je dojdū iskati i nekaj kupe v dučanu. Stan joj je na dučanu, a po noći i od tavana ima koristi. Dojdū gospoda i gospode z grada, diskrecija, znate kaj oču reči.

Vsi skup se pred dučanom malo pospominamo, prevezemo svoje bicikline, ili se sprejdemo pak smu zdraveši. Tak Dorica vsima pomaže. A, ak je salama v frižideru stara, ona namigne i neče ju prodati, meni svojoj školskoj. To je pošteno od nje. Po salamu dojdū radniki kaj v selu nekaj delaju i tu su samo dva-tri dana. Dvadeset dek salame, pol kruha i piva, bokci kopaju celi dan. Mi ih je žal, bi im nekaj skuvala, a onda pak si mislim, kaj bi pokojni mislil če tulike muške dopremim doma.

No, kaj je, je, onak po istini, Dorica mi se već dvaput zamerila. Jenput mi je prodala potrganu uzicu za očale. Gledela sem ju kak zbira, med onimi v kutiji i lepo mi ju je dela na očale, da mi pokaže kak se to meče na ručke. A gda sem rekla da ju bum zela, vrnula je špagicu natrag v kutiju i dala mi jenu drugu, kraj kutije. Niš nis rekla, a gda sem doma došla, kvačica ni delala a očale su se vsaki put odsklizale na pod. Sreča kaj su to te jeftine plastične očale kaj sem dobila od svega ministra zdravstva, već kojega, zabadaf. Nis joj rekla da je smudasta i prefrigana, ni vrnula tu vezicu nazaj v dučan. Nis joj se štela zameriti. Još ju bum trebala. Ali, drugi put bum pazila. Gda sem tak, za dva meseca pak došla, trebala sem griz, ulje i kavu, a bome sem se zaželela i trokutov plesnivega sira, ti kaj je stareši, je bolši i zdraveši, tak vele. Tu z Doricom i nejmim dučanom nemrem pogrešiti. Če ti flekasti sir dugo stoji v pultu-frižideru je bolši, ak frižider ladi kak da je v špilji gde su negdar ti siri morali odležati. Ti put mi je ponudila midere. Razvlekla je moj broj po pultu, a mene je bilo sram če oni dedī dojdū po još jenu pivu. Ti mideri nesu bili skupi a bili su jaki, baš onak kak je ženi treba, da ju malo pridrži i zjača, da kičma ne boli od tereta. Ze širokim tregerima, kaj se ne bi v rame zasekli. Tri put sem ju pitala, jesu to deca trejtuga sveta negde v podrumu morala šivati, ona deca ktera još dugo ne budu vlezla v dvadeset i prvi vek. I tri put je rekla da nesu. Onda sem ju pitala, jel to naređeno od plastičnih vrećic i flašic z evropskega otpada, kaj ga rastopenoga, v balama, lađe voze na jug. Tam sirotinja, ktera još ni zašla v dvadeseti vek, dela najlon niti vuz stroje, celi božji dan, kaj bi preživela. Bar sem ja tak razmela odnose sever-jug, bahati-bokci. Pak je rekla da ziher ne. Ne bi ona tak nekaj držala v svem dučanu. Smu ljudi, se bumū još zestali v živlejnu, kam bi to ona, trgovkinja jeli, gledela da mi tak nekaj proda. I još me pitala kakva ja to pitajna njoj postavlam, a ja sem rekla kak ja štrikam vuz televizor, a novine kaj mi deca nose za kuriti peč prvo prečitam, pak onda skurim. A tu i tam nekaj i popamtim.

Bome sem se dovezla doma z čak tri nova midera. Crni, beli i boja kože, i če poživim tak dugo da je znosim, fala Svevišnjemu. Oprala sem je na ruke v topli vodi, posušila nad šparetom, i gda sem jenoga oblekla, me je grebel ko kefa ribača. Na tavanu je bilo staro česalo za gredum, bome mi je trebalo. Drugi dan su pukli tregeri. Plastična karika, kaj je kakvi bedak dizajneral za tičja prsa, a ne za ženu! To sem morala zašiti na svoju meru. Onda ni bilo dost, jena od one tri kvačice od žice, tak su grizle med lopaticami da ni bilo za zdržati. Našla sem klešča od pokojnoga, kombinirke kaj imam v kuhini i kvačice malo stisnula, z turpijom je zrašpala. Posle sem zašila komadić atlasa spod njih. Bilo je bolše, ali ne bilo za zdržati celi dan. Oblekla sem, rečimo pamučnu, potkošulju pod to čudo od midera, kaj ni od plastike, niti ga je delala sirotinja trejtega sveta za sirotinju ovoga sveta.

Tak me je Dorica dva put prešla. Držim da je i računala na to da se ja ne bum bunila. Pozna ona mušterije, kak svoj žep. Gda pem pak v nejni dučan, baš me zanima š čim me bu zaribala, makar ja širom rasprla oči.

Ni smeče za hititi

Da nam je biti kak je negda bilo, sused susedu sused! Danes, sused je susedu konkurencija, zavist se zavlekla kak vekovečna gripa med ljude, kak lisica v ko-košinjec i kaj nemre pojesti ili odnesti, to prikole i ostavi. Čiji je plot lepši, čiji auto vekši i ima više kojnekov? Čija je gospa mršaveša?

Gda sem ja bila mala, vsi mi susedi v selu smu si bili dobri. Bežala sem k prvi susedi posuditi pol lončeka ulja če je mamici trebalo za obeda pripraviti. Dučani nesu delali nedelom, a radnim danom samo do dva popodne. Dobro se sečam prvo-ga non-stop, a tak je i počela invazija engleskoga jezika v našem mestu, niko ni znal kaj to ti „nonstop“ zaprav znači, osim dece v školi, i to samo v preštimanomu razredu gde su bila deca vučitelov, općinarov, doktorov, zubarov i advokatov, mali budući intelektualci, i vučili su engleski. Za nas bokce ze sela i dečicu radničke klase je bil nemački. Bilo je to pravično socijalističko društvo, jer su bokčijska deca, kak sem i sama, već znali nemački jezik a engleski su takitak navčili kesneše gledeći filme, na internetu i z igricama. Pak su profeterali. To se splatilo gda su išli v Nemačku. Mam su znali kaj je to bauštel (der Baustelle, gradilište, opp. Ifkica). Pri susedi, gda sem po mamičinomu nalogu išla nekaj posuditi, sem znala dobiti i komad štrudlina ili vrući knedlin ze slivom, zmacan z putrom, mlevenim makom i cukorom, već kaj je suseda kuhala. Kak je samo fini bil!

Morti je te zavisti i lubomore navek bilo, a ja sem bila dete pa nis niš prime-tila. K trejtoj susedi sem bežala posuditi tri jajca, jer je mamek zadnji čas štela

spohati pileka za obed, vuz krumper šalatu, a naše su kokoši štrajkale i nismu im niš mogli. Bile su ilegalni doselenici v našem dvorišču. Počeli smu biti grad! Valda po povejli Bele XVIII., ili ko zna koji je već bil na redu. Pak su počele čistke pujskeov i kokic. Samo su krmače, krave i leni biki smeli ostati, ja nis znala o čemu je tu točno bila reč.

Za Prvi maj (prvi svibnja), nekaj se prizidavalo, betoneralo oko vikendice na moru, krpalo klet v trsju. Mi kteri smu ostali doma, skup smu čistili odvodne kanale vuz makadamsku cestu, te takozvane grabe. Na njima su deca i peseki skup rasli, a bile su zaraščene z gavezom i sitinom. Moglo je do poplave dojt, ak bi puno kiše palo. Bila je to zdrava telovežba, a ti luft je onda još bil čist. Delalo se to timski, volonterski, ko malo bratstvo susedov a i dobri izgovor da se sproba automatski raženj z motoričom, kaj sam vrti odojka bez problema. Samo ga je trebalo z pivom premazivati, odojka mislim. Pivu smu mam posolili, da ju ne spije već neko. Suseda Ankica je priredila kotlovinu. Ona je tak i tak bila pečenjarka i bome joj je dobro išlo. Po tri pajceka je znala kupiti v selu, zaklati je četrtkom i petkom, za subotu, gda je išla na pijac, i vse se prodalo. Vu Ivaniću, Popovači, Križu, Kutini. Od pijaca, do pijaca. A kak je samo fina bila ta kotlovina, celi je pijac dišal, likovo ili ne, moral si iti jesti! Fala Svevišenjemu kterege v to vreme nesmu smeli priznati da priznamo. Štimam da je vse onocajtno sirotinjsko kaj smu imeli, od tih pijacev do proščenja, do toga da se spominamo po svemu domačemu, da je to bilo naše bogatstvo. Potle, i v tom našem prigradskomu naselju nam je lepo bilo. Gda su nas prenesli v grad, ostali smu tam gde smu bili. Zeli su nas v Evropu, a pak smu ostali gde smu i predi bili. Mogli smu se pospominati po svem. Ni sama ne znam kak, al išlo se napred. Dan po dan. Strplivo i z voljum.

I oni kteri nesu ni mirišali lopatu i krampa su se dovkleli k nama na prazno gradilišče, gde smu utemelili centralu naše radne akcije. Ko sused Pero, primera radi. Njegli su se dotepli pred trideset let a on je odrasel z nami, štel je kupiti to prazno gradilišče za svega sineka, kaj bi doma ostal. Pak smu i tim domačim promatračima dali jesti. Bilo je, a zakaj ne? Ti leni Branko, kaj je delal na općini, on je kesneše priskrbel trideset i dva mlada javoreka, onih kaj imaju tak lepo crleno listje. I gda mi zgotovimo svoje hižice i okučnice, dreva budu zrasla i bumu imeli baš lepu vulicu. Tak smu je posadili da ne smetaju kanalizaciji če bu za koje desetleče postavlena, a i nadali smu se telefonima, vse bumu mi sirotinja platili za napredak svega mesta. Treba je živeti z očmi prema zutra, gledeti kak je v razvijenomu svetu i tak se ravnati. To ni bil problem, vsaka druga hiža je imela nekterege vani. Mi kteri se nesmu otputili proč, svet je došel k nami prek televizije i interneta. Ko je štel videti kak grad, cesta, tratovar, most ili pole riže zgledi, ni se trebal odalečuvati z doma.

Poslali smu puni tajnur jela doma Brankovoj ženi, inače medicinskoj sestri v domu zdravja, a deci buhtle, kak da smu znali da bu nabavil te javoreke. A nju nigda ne znaš gda buš trebal. Onda se pokazal i Jožek, on pa bogec već ni bil za

niš. Njemu smu spakirali zdelu kotlovine, onak jušnoga, zutra si more na to hititi krumpera v rajnglici, pa bu imel gulaš za obed. Dok je bil mlad, znal je zeti kosu i čistil je te grabe, ze sajlom je odštopaval cevi kaj su išle ispod ceste i štreke, da nas površinske vode ne potope če se spuste kiše. Ankica je odnesla babi Kati malo za pojesti, malo za v škrinu spremi, če joj deca dojdū, a kože i kosti kaj bu imela za peseku i miceku dati. Sirota, samo sedi v kuhini zmed stola, peći i obluka i gledi na cestu, a dece ni pa ni. Ni vnukov. Tulika je usta naranila, vsa ta gradilišća nama dotepencima prodala i vse deci dala. Nigdar dost.

Oni kteri su imeli trsje donesli su vina i rakije a bome je v tim prizidanim kojekakvim prostorijami v dvoriščima vsega bilo. Radione, gde su gazde od sto zanatov vsekaj popravljali, a bome i bežali z hiže gda su babice pospremale, ili se opasno nalutile. Najgorše je bilo gda bi se gazda pozabil i zašel v hižu po očale v zmazanimi čižmami, ili mu se ne dale zuvatī. Teško je hižu čistiti dok je po dvorišču živadi a svinci puni. Majstor, seljak i radnik, a i gda je potreba, gospon v lepomu odelu, četiri v jenom. Samo se preslači i robu hita po sobi, a ti baba pospremi, operi, spegljaj. A če nemre nekaj najti v ormarima, gazdarica mora vse znati. Gazda samo leti oko svoje vekovečne važnosti!

Gda su bile radne akcije na grabi, ko ni imel svega domačega vina, kupil je pive, kuliko je mogel, i kiselu vodu za gemište. Nikom se ni niš zameralo, znalo se ko je žmuklar. Donesel bu kiseliš kaj ga je šteta hititi, samo da se more reći da je nekaj dal. Ko je velkodušen, vse kaj ima podeli z drugima. Mene su vučili mamek, če nekaj z hiže dajem, to mora biti najbolše i najlepše, jel si tak čuvam poštuvanje vu svojimi očmi. Med ljudmi, koji drže do se i rešpekta, to moreš samo jenput zgubiti, ti ugled, kak se veli.

Na tim našim radnim akcijama, pokojna Štefa, je bila zadužena za kruhek. Nejni je otec bil pečar i zazidal joj je prelepu krušnu peč v dvorišču, onak zmed garaže i Ivekove radione, kaj su tobož zaprli propuha od strane suseda Tomeka. Zaprav, nesu šteli da im se nalukava na dvorišće. Tomekovi su bili velki verniki i v nedelu nesu niš delali. A gda se Tomekova Maca razbolela, prodali su teleka i novce odnesli v cirkvu. Ni pomoglo. Štefa je med prvima došla na Katinu livadu i kupila gradilišće, kaj je na malemu bregeku, da ne bi poplava do hiže došla. Vuz kruhek, Štefa je naredila i dva velka protvuna buhtli z domačim pekmezom od marelic. To je od one stare, kesne marelice kaj je tam pred hižum, od južne strane pa ju nī mraz pofuril, kak druge vočke. Prek dva pajna na tom praznom gradilišču smu položili staru školsku ploču, jenu od četiri kaj su išle od hiže do hiže za šalung, a kaj nam je nabavil školski podvornik, suseda Branka brat. Pokrili smu ploču z pakpaperom i stolnjakom od domačega platna. Gore smu slagali kaj je ko donesel za pojesti i popiti. A gda je Štefa donesla buhtle, suseda Marica je na stol dela komad friško stepenoga putra i dvelitrenu plastičnu kanticu od majoneze, z restorana gde je delala, punu stepki. Ja se ježim gda se setim kak je to fino bilo, gda se onaj puter počel topiti po vrućoj buhtli, a kak je samo dišalo! Lepše nek

danes v hotelu s petnajst zvezdic, na svečanomu domjenku! Bome smu kopali tu grabu z veseljem, onak siti i sretni kaj smu skup, živi i zdravi, kaj nema rata, deca nam idu v školu i ni im dalko. Sretni kaj smu složni i dobri jeni z drugima. I još gda je Blaž donesel harmoniku a Tonček tamburu, to je bilo vesele. Pak smu si zapopevali Červenú sukenku (*Červená sukýnka*, opp. Ifkica), kak su ju popevali Tončekovi pokojni deda i baba kaj su došli z Češke, Rosamundu kaj ju je popeval Jimmy Stanić na radiju, staru našu prelepu Zvezdu Danicu i Kralicu Hrvata! Pak, to je bilo predi televizije, kompjuterov, masovnih depresij i otuđenosti. Vse se to prešvercalo v naša živlejna zbog lenosti i zato kaj niko ne popeva. Čak ni fučkati mladi ne znaju. Kak god da je teško bilo, gda se delalo se popevalo. Sečam se, gda sem okapala kukuruzu na putinami ze svojimi sestricami, još smu cure doma bile, v tri glasa smu popevale tak da su ljudi z biciklina zišli dole i slušali nas a i kola su znala stati. Kaj smu čule na detektoru dva-tri put, mam smu to popevale. Imale smu sluha i pamtile. Danes treba dvadeset let škole za bečanje i skakanje po bini.

Ta cesta vuz koju smu kopali i čistili mul i drač z grabe, znala je biti cela pod retkim blatom, kak da je ajnprem juha, gda je padala kiša. Blato se vleklo i prelevalo v bojama duge od ulja kaj je kapalo z traktora. Prevažali su ljudi dreva i seno ze svoje jograde, doma, na drugu stranu sela. A gda se nekteri besni auto prevezel vuz te dok ideš na vlak, k doktoru, na posel ili v dučan, tak bi ti pošprical balonera ili proleznoga kaputa, da si se moral vratiti doma i presleči se! Več ni tih proletnih kaputov nî, š čižmi mam skočimo v sandale. Vse se menja.

Nove hiže su rasle kak glive vuz tu blatnu cestu, v dobri veri da bu vse lepše i bolše; zutra, pozutra, već jenput. Vse jednake hižice, jer gospon arhitekt, jeden jedini v celi općini, ni imel mašte a bome ni cajta zmišlati nekaj lepoga, drugačkoga. Pri susedu si se osečal ko doma, isti raspored je moral imeti v hiži. I fasadu. No, pametni majstori tesari su delali gliboke i jake, pošteno armirane fundamente, z kojih su štrčali stupi od železja, po čoškima i v sredini hiže, gde je obavezno bil prezid za prve dve sobe do ceste. Da se hiža more nadozidati. Te osmice i šestice su bile namotane v kotače, pak su je radniki natezali i ravnali z traktorom, oko kakvoga rasta ili oreha. Ta dreva koja nesu srušena, još i dan danes imaju ogulenu koru okolo naokolo. Stupi su držali betonske deke. A kuliko put je gazdarica v temeljima z friško naveženom zemlom posijala salatu na jesen. Tesari, kaj da su znali da se deca budu morala na tavanu kućiti. Tak su te vse hiže dobile i kat i bome još na katu, kat pod krovekom, za još mlajše familije. Još to nekak, al da budu morali ko i nejni dedeki iti v Nemačku ili već kam, tomu se niko ni nadal.

Danes, puno let kesneše imamu asfalteranu cestu, dva semafora vu vulici, jen kružni tok i smeče se pobire jenput na teden. Vsi dobivamo račune vsaki mesec, kak pravi građani, pak smu dobili lepe zelene plastične kante. Je, plastične. A po novomu i plastiku i paper posebno znašamo van z dvorišča v uredno dostavljenim plastičnim vrećami. Vele da je plastika tak gadna da vgrožava celi svet. Ili još gorše, da bez nje ne bi znali kaj bi. Nikak je se odreći. Plastika ne propadne, a će

ju se zdrobi, more se od nje asfalta delati. I nakita. I riža. Če dojde vu vodu a reke ju odnesu v more, onda ju ribe pojedu. Vekše ribe požderu ove, i onda ribari vjemu velke ribe z mrežami. Pak je lepo pojemo mi ljudi. I malo damo micekima. I tak se vse vrača i plača, to je po pravici. Jedino kaj miceki nesu niš krivi a z vremenom budu plastificerani. A kak micekima nemremo nikak dojt i na kraj i zbiti im z glave ljubav za ribe, morali smu se osvestiti, navčiti tu plastiku kak velkoga neprijatelja tretirati, a to znači držati ju na oku i rabiti ju za svoju korist!

Negda ni bilo te plastike, tak četrdeset jezera let, ili kuliko več. Naša prva ambalaža bila je suha tikvajna, životijnski želuci su bili kante za vodu i škafiči, suhi cugi su bili šefle. Ni bilo ni otpada ni smeča. Gda sem ja bila mala, ak nekaj ni bilo za napoj, bilo je za v gnoj zakopati. Ak ni bilo ni za jeno ni za drugo, smu to skurili v peći ili pod kotlom gde se kuhalo za blago. V kotlu su bile koprive, trava, vse kaj se moglo skoristiti na gruntu. Međe i grabe su se čistile na vreme, pak je mlada trava rasla, i moglo ju se ak niš, posušiti za štraju. Ni bilo šikarov, ambrozije, divljih deponija z madracima pri šumi ili hičenih z kakve stene prema moru, kaj sem imela videti na slici v novinami. Ni bilo ostavljenih autov z kojih bi bezge rasle, jer autov ni bilo. Retko ko si je mogel kupiti fiću. Ili veš mašinu, a danes rastu po šumi ko glive. Vse se doma na bogatom dvorišču siromaka seljaka recekleralo, vekovima!

Danes, z praznih dvorišč samo peseki laju i miceki hodiju, tu i tam. Ljude retko vidiš vani. Nema več lese med dvoriščima, suseda ni ne poznaš, oni z kterima si celo živlejne bil dober su mrlji, ili su otišli v starački dom, preselili se v svoj apartman na more, ili k deci. Če ideš k susedu, telefoneraš, najaviš se, on ti veli da moreš dojt preksutra v deset vur v birtiju tu i tu, na kavu. Kaj ga briga če si usamljen i bi se štel taj čas spominati o deci ktera ti ze Švedske ili Nemačke ne pišu, ne zovu te, a bokci ni ne znaju kaj bi ti rekli. Skrivaju osećaje. Više nejdeš suseda pitati če ima čavel ili šaraf kaj ti treba, a zapraf se očeš pospominati. Vse kupiš v dućanima, kaj su navek otprti. Vsaki gazda ima svoju motornu pilu, kosilicu, dugačke škarje za vočke obrezivati, vse kaj treba i ne treba. Tačke, trakač i auto. Vse kupiš če imaš za kaj, a če nemaš, zapreš se v svoju sirotinju i čkomiš. Mučiš. Kaj koga briga kak ti je.

Sečam se jenu sem večer zišla pred hižu prešetati se malo po dvorišču, kaj bi leže zaspala, da me ti friški noćni zrak malo prevuzme, i setim se da je zutra odvoz te plastike. Pripravlenu plastiku, bome dve vreće sem zvelkla pred hižu na most, odma do kante z tim univerzalnim, originalnim smečem, kaj ni plastika, ni paper, ni zeleno za v gnoj, ni metal, ni steklo, ni krupni otpad. Točno po ti brošuri, kaj su mi ostavili z računima v kasliču. Gradska lampa je baš na moji međi, pak se lepo vidlo, ni me ovak staru babicu bilo samu strah vani po kmici, nesmu mi još Amerika! Po noći, gda se deca vraćaju z tih neakvih rokajna i diska ili kak se već danes te zabave zoveju, v dve, tri vure v jutro, znaju smeće razhitati. Svetlo v sobi do ceste sem ostavila, morti ne bu niko diral smeće, če misli da gazda ne spi. A na

balkon sem obesila dedovu bluzu i radne lače. Morti se i lopovi a i ti kaj smeče rashitavaju po tratovaru, predomisle gda je vide.

Kak nis mogla zaspati, me ti friški zrak razbudil, išla sem poiskati toga službenoga smetlarskoga kalendara. Vidim, zutra je ne odvoz plastike na rasporedu. Bum se ja v jutro rano zbudila i zela vreče z plastikum natrag v garažu, tak sem si mislila. Kad tam, zaspala sem do pol osam! I bežim ja na cestu, a ono, susedi su znesli svoje vreče z plastikum na moste, predi nek su prešli na posel. Vidli su je na memu mostu. Vse ih je bilo grdo za videti, kak prevrnute, debele, krepane gusenice po travi z kojih se budu nilski kojni zlegli. Bilo mi je krivo kaj sem pogrešila. Zemem ja svoje vreče doma i mislim si kak budu susedi došli z posla navečer a vreče je budu dočekale.

Gda su se počeli vraćati z posla domom, zela sem dalekozora od pokojnoga i z tavana gledela kak se navažaju na svoja dvorišča, pak se dovlečeju na most i komenteraju. Vsi su imeli plastiku vani celi dan, samo ja nis. Još sem tri ili četiri put tak namerno naredila i gledela kak vlečeju te vreče v jutro van a navečer nazaj. Onda su se navčili biti na oprezu. Kaj bi ti gospon Pavlov rekel na moje eksperimente? Nesu babe kaj su negda bile, to ne! Bome su se susedi počeli spominati. Vsaku nedelu spominali su se prek plotu, če su bili na dvorišću v isto vreme, a i činilo mi se da se nekak menše zbegavaju, kaj bi bili sigurni jel zutra odvoz plastike i papera!

Gda im se presvetlile ko je, da prostite, za..bava, počeli su me staru i senilnu babicu obilaziti v nedelu pred večer, pred onim ponedelkom gda se plastika ne odvaža, i lepo zeti moju plastiku k sebi, da ju ne znesem van. Kaj se ne bi drugi susedi prešli i ne bi sramotili našu lepu vulicu. A, z vlaka se cela vulica vidi, kaj si budu strani turisti misleli z tim debelim grdim gusenicama vani po cele dane! Tak smu otkrili jeni druge, smeče nam je glavna tema, a mislim si, bolše nekaj nek niš. Če bi imeli kokoši ili guske, bi preletele prek plotu, naredile štetu, bi se čuli i vidli, morti i posvadili. Ili zbogradi međe da ni vse zbetonerano, radi bršlena, kaj ne pozna međe, da ni vse zasfalterano. I onda, kak je tak je, ni smeče ni za hititi.

Kleptomanka

V selu se znalo da je kuma Jagica poznata po tomu da se vu vsaki hiži rado najde i pomaže kaj god je treba. Čim je neko guske skubel, Jagica bi malo pomogla, pojela si i popila i nekaj malo za doma dobila. Jagica je volela iti med ljude, samo da ni doma. A kak i ne bi, imela je dva velka sineka, nigde nesu delali, po dvorišću su se i gruntu vlekli, nesu se ženili. Jen je košare plel a drugi, mlajši se vrtel oko živadi i blaga, a volel je i delati na vrtu.

Skoro vsi v selu su znali da Jagica nesme ostati sama pri tuđi hiži. Ni ju se smelo pustiti da kuha obeda, makar je kuhati znala, gda su vsi domači na polu ili v dvorišču vu velkomu poslu. Kuliko god su ju trebali da pomore. V žepe bi dela vse kaj bi finega našla v špajzi, a i v midera. Pri Jani, v mider je jenput skrila celu tablu špeka, kaj je visela v špajzi. Pod velikim muškim sviterom i fertunom ne se niš vidlo. Ne bi niko znal, nek se je Janin brat, stari dečko, fajn napil. Malo ju je ščipat štel, v gajnku, gda je zašel v hižu po kiselu vodu za gemište. Bili su sami. Domači i težaki su zadnja kola kukuruze v klipima dizali na tavan. Bežal je za njum i onda je špeka napipal, ali ne Jagičinoga! Namesto da je bedak čkomel i skoristil tu tajnu za se, morti bi bolše prešel pri veseli Jagici, nek onak dugačkoga jezika kak je bil, vsima je pripovedal da je prasicu šlatal pod fertunom.

Suseda Barica ju je vlovila kak v travu pri grabi pred nejnom hižom skrivle dve flašice finega đema od marelic i kutiju čokoladnih napolitanki. Malo dale v grabi su se svetile dve konzerve ribic. Posle, gda padne noć, ona bi to lepo pobrala i nikom niš. Ovak je Barica vse vrnula domom, i ni niš rekla. Ni se štela Jagici zameriti, jerbo ova ima nevestu doktoricu v bolnici, bi ju ne daj Bože čovek mogel trebati, nigdar se ne zna. A i nejni sineki su štel pomoći, ak im se nekaj malo platilo.

Kuma Mara se štela našaliti z Jagicum. Prosila ju je da dojde skuhati velki lonec graha z kašom, vse joj je ostavila na kuhinskomu stolu pri peći. A na bajnku su se sušila dva prelepa, velka sira. Mara je jen sir tak posolila da je bil vse žuhki i vnuter je dela igračku od svega vnuka, nekaj gda se stisne, jako cvili i trubi. Več joj je živce pojel z tim, bilo je vreme da se toga reši. A po noći, gda bi igračka ostala negde na podu, po kmici, če si stal na to, si skočil, lupil glavom v gredu i celu hižu zbudil, pak onda niko više ni mogel spati. Onda idu jesti, pripovedati, televiziju gledeti, a najbolše je dok je pri velke družine mir. Bar po noći. Tak mi je kumica sama pripovedala. V drugi sirek je dela lutu papriku, žlicu čili sosa kaj je zet Mirek donesel i ti otrov niko ni štel jesti. Dodala je dve-tri mrvice kalafonija, kaj se potezal još dok je tetec sviral gusle. Bila je to čista lutrija, jel bu Jagica zela sirek, i koji. Mara je mudro čkomela i nikom ni niš rekla. Obadva sireka su zginula.

Sused Dragič je došel za tri dana kumekima na rakiju, nekak bled, malo je zmršavel, i tak je vikal da se cela hiža tresla. Bome ga je gazda, kum Vladek, jedva smiril. Bogec, samo se zgledel, ni znal kaj je tom dobrom čoveku došlo, kaj se zgodile da je tak lut. Posle su ga Jagec zvali. Onu igračku je neko hitil nazaj na dvorišče, na vesele dečecu koji se za njum plakal pol dana.

Trač

Nis ja kriva kaj mi deca ostavljaju svoju kramu; televizore, stare mikrovalke, aparate za kavu, pećnice. Čim nekaj menjaju, dovezeju babi i dedu, naj se z tim pate. Tak sem se zadobila kompjutera i mobitela, kaj da imam staretinarnicu v hiži a i vsaka soba gleda svoj televizor. Pak su mi platili i te gigamegabajte ili kaj već, da morem vsekaj videti i čitati na hičenomu kompjuteru. Smu v kontaktu, povezani. Konekted. Ja to skoristim, svaki put gda nekaj pojde po zlu, moraju dojt i popravliti. Če zgubim internet, gda nekaj sprtlam, moraju dojt. Oni znaju kak je grdo gda te kompjuter ne služi. Mam dobeže. Dočekam je z puno štrudla, domaćom juhom, skinem vrpicu kobasic z dima i pošlem doma, već se nekaj najde. Puno je dvorišće i mater veseli če more deci nekaj pružiti, makar vsega imaju, Bogu fala. A je onda vidim i pospominamo se. Pa to su moja deca! V selu imamu babe tračare, no kak je baba Bara kreativna, to ni za verovati. Jezik joj je kak kravi rep dugački, a bedaki ju slušaju. A bome i razmem da vređam kravice i nejne repe gda o njoj tak mislim. Bara lovi trač ili informaciju o nekteremu v selu, malo to prigreje v svoji mašti i onda ode na par mesta i pripoveda, pripoveda. Gda ode z moje hiže, za čas zvoni meni telefon i pita me rečimo teca Pepica, a kak to da sem morala iti na mamografiju? A nesreća od Bare je bila pri meni gda je deda donesel poštu z kaslića, a med kuvertami je bila i ta od poziva za redovnu kontrolu. Moja deca su me prijavila da idem na pregled, a stara je od toga naredila roman po selu.

Lani pred kraj leta Bara se dovelkla na moje dvorišće da ju niko ne čuje i ne vidi. Stisnula se za krušnom peći gda je moja Jelica bila pri meni. Sedele smu vani pod orehom pri zdencu, i čistile papriku. Paprika je tak rodila da to ni za verovati, pustila sem da se zaraste v travu, kak sem vidla naputke na internetu. Imela je dost vlage i topline. Čistile smu, kak velim, papriku, rezale i onda furile da imamu za zimu. Složile smu Jelica i ja skoro trideset flašic paprike, one od dve litre. Jelica mi je usput pripovedala da bu menjala firmu. Dobila bu velku kancelariju samo za se, i bome bi ih bilo 120 v tom sektoru. Velki penezi i odgovornost su v pitajnu. Znam ja svoju decu, more ona to a i veseli ju. A kak je baba Bara malo gluha, ko zna kaj je ona čula. Jedva da sem stigla špajzu pospremiti, nove tapete po stelažama nalepiti, one kaj je Ivek donesel ze stana, bile su viška i sam su smetale. Počistila sem pavučinu i pomela, tak da nova zimnica ima čisto mesto i lepi početak. Kad, evo ti moje kume Vere, splašena i zadihana.

– Ifkica, gde si, kaj delaš, š čim to lupaš, ti morem pomoći?

– Tu sem, v drugi špajzi pri podrumu. Još malo pa pem kavu pristaviti, naredila sem čvarnake, dižeju se, sad peju v rol, baš si v pravo vreme došla. Bum si malo počinula. A buš i svemu Mirku zela dva, tri, on je ima rad onak paprene. Navek omesim puno testa, deda i ja to nemremo pojesti. Znaš i sama, mati kak mati, z očima na putu i čeka jel bu koje dete došlo.

- Znam, znam, Ifkica. Tak mi je i samoj.
- Daj mi podaj tu papriku tam ze stola, da nejdem sim-tam prek toga visokoga poceka, bumu skup predi gotove.
- Čuj, štela bi ti nekaj reči, nis štela telefonom, nigda se ne zna jel ko sluša.
- Se nekaj zgodilo?
- To sem te došla pitati, metni tu flašu na stelažu, da ti ne padne.
- Kaj je to tak grdo, Verica?
- Jelica je v reštu, tak vele, velke je peneze preneverila. Oko 120 jezera ojrov.
- Čija Jelica, Vera?
- Pa, tvoja!
- Moja Jelica? Daj naj kumica draga, pa bi ja prva znala če mi je dete v reštu, Božek dragi oslobodi! Kaj bi ona tam delala? Ona ti je ti PR, tak to zoveju, ni ona poduzetnik ili kaj takvoga, nema ona kaj vkrasti ni koga prevariti.
- Ma ne, ona je po kazni v reštu!
- Verica, to ni točno, a gde si to za boga miloga čula?
- Rano je bila pri meni mlinarova druga žena, znaš ona z Novakovoga sela, kaj si ju je zel z curicom gda mu je Mandica mrla i ostavila maloga sineka. Veli da je bila v dučanu, da su babe pripovedale kak je tvoja Jelica zaprta na petnajst let jer je preneverila velke peneze. Još su se skoro plakale, kak se ni dosad udala i imela decu a čak dvadesetičetiri leta ima. Gda zide van nebu stigla roditi.
- To ne točno, kumica. Baš ti fala kaj si mi pomogla z paprikom. Sad si bumu mi počinule i kapučino naredile, čvarnake metnemo v rol i lepo se bumu pospominale, kak Bog zapoveda. Danes bu pečeni grah i juha za obed, vse sem mam v jutro naredila, samo nabereš salatu, tak da imam vremena. Pred večer pem po kukuruzi pobrati grah, kaj je zrelo, dok su krave na paši.
- Onda kak to, ti veliš da Jelica ni v reštu, a svet veli da je!
- Jel ti znaš, jel v reštu moreju imati mobitele?
- A kak bi ja to znala, v američkim serijami ubojice imaju svoje mobitele, skrivaju je pod madracima, ali za to mitiju čuvare. Kak je v našim reštima, ko to zna? Kak za koga, pretpostavljam.
- Sad bum zvala Jelicu i ne bum joj niš rekla. Bum ju dala tebi, a ti ju pitaj kaj očes.
- Naj dete buniti, če ti veliš da ni v reštu, Bogu fala če se zvlekla!
- Ni se niš zvlekla, niš ni kriva i ni bila v reštu!
- Pa kak je onda to moguće, tri sela kipiju z tim!
- Samo za te: Jelica menja firmu, ide na puno vekši posel i to mi je pripovedala gda smu tu papriku čistile, pred tri dana. Oni okrugli tepih mi je dovezla, vidiš tam pod stolom. Našla ga je na rasprodaji a znala je da mi se navek štelo okrugloga tepiha v boravku.
- Je, to je nekaj novoga, to prošli petek ni bilo tu.
- No, vidiš da ne lažem.

– Kaj bi mi lagala. A odkud veliš se otelila ta laž?

– Kak velim, Jelica i ja čistile smu papriku, deda je prčkal nekaj oko traktora otraga za štalom. I onda se zrušilo par cigli kaj su na krušnoj peći bile naslagane. Tam smu našle Baru. Bome ju je cigla lupila po ruki i na pleći joj je bila nekakva mala gredica, valda se na nju naslonila ili kaj, dok je tam ko zna kak dugo bila i poslušala kaj se spominamo.

– Tak veliš ...

– Tak je bilo.

– Kak buš selu dokazala da ti dete ni tat?

– Ne bum, kaj je selo briga. Naj bedaki imaju svoje vesele.

Z jenim okom je treba stalno na cesti biti, gledeti da Baru opaziš. A gda dojde na dvorišče, ne se treba javiti. Neče krasti. Ak gazdaricu vjeme v dvorišču ili z odklučanim vratmi, ne joj spasa. Gda je pri meni v hiži, tak mi lepo pripoveda o mojoj dečici, a bome se našpota i kume Vere, i Anke i vsih kaj su si dobre z menum. Nekaj si pojede i popije, malo se zgreje, ode dale po selu. Pak pripoveda proti mene i vse kaj misli da je novoga pri meni. Niš se tu nemre.

– Kak si mi Barica, danes?

– A, zima mi je.

– Bum ti dala štrikane vunene čarape, sparala sem zetov sviter i dodala nekaj nove vune, tak su lepo teple.

– Fala ti, ti si najdraža Ifkica moja.

– Jesi čula kak je Pisava kume Jagice otelila tele z dve glave? Bome za ne veruvati, to je treba videti. A pri Mareni je danes kokoš došla ze štaglja z trideset i pet pilekov, za Miholje! Sused Jožina, pokojnoga Mihovila, če se sečaš, oni kaj su se dotepli odma posle Drugoga svetskoga rata, on si je na cirkularu održal tri prsta i vse su mu je lepo zašili natrag. Vida je skopala odrezane prste van z pilevine i oblinja, oprala, metnula v termos torbu za sendviče z komadom smrznutoga odojka i trk v Draškovićevu. Vozil je nejni vnuk, a nema još ni trinajst let. Išli su z traktorom, bome da. I platili su kaznu za prebrzu vožnju, je je...

– A, joj meni!

– Na, evo ti papera, lepo si vse to zapiši da buš znala.

Štela sem reči da bu imela štofa za trač, no sem pol toga onak luta i sama pozabila a skoro me kap trefila gda sem vidla da ona zbila oče vse to zapisati. Za miloga i dragoga Boga, mam me kaznil, jer sem se štela osvetiti zločestoj babi! Pak sem morala vse ponavlati:

– Pri Jagici se zleglo trideset osam pilekov, sad v jesen.

– Čekaj, kaj nesi rekla da je to bilo pri Mareni?

– Nes, to si ti krivo čula.

– Dobro, kaj je dale bilo?

– Sused Mihovil si je odrezal dva prsta na cirkularu.

– Ne, kaj nesi rekla da si je Jožina odrezal tri prsta i da su z traktorom išli v

Zagreb i vozili njegve prste kaj bi je doktori zašili?

– Ne, Barica, nekaj si krivo čula! Bi morala doktoru iti kaj bi slušnega aparata dobila. Rekla sem da je Mirek malopredi zaklal velku krmaču kaj je trebala ostati za rasplod.

– Koji Mirek?

– Tvoj mlajši zet, am znaš ko je Mirek!

– To ni moguće, lepo sem mu rekla koje živinče treba iti pod nož. A ne krmača. Kak ti to znaš?

– Zvala me je malopredi Ljubica Perićeva.

– Moja suseda te zvala? Pa kaj nesi predi rekla?

I tak sem se rešila napasti za taj dan. Čak je pozabila i čarape zeti. Bu pak došla ...

Božični sindrom

Vele da su Božić i Novo leto, najgorše doba leta, zaradi toga kaj su dva svetka tak blizu, pa skoro i skup. Gazdarice se očeu pokazati i preveć vsega nakuhavaju i napekavaju. Z darekima se preteruje! Za Božić i Novo leto trgovci i birtijaši tuliko penez namlate, da opće ne trebaju delati do Uskrsa, pak si mesec-dva počinuti, i onda otprti na letnoj turističkoj sezoni. Bi si smanjili troška, a ljudi nekaj zašparali. Lepo oni igraju na te naše osećaje, i podmuklo nas navlečuju da im ostavimo novce, a mi doma križamo popise kak da si potpisujemo smrtnu kaznu. Nikam nesmeš ak nesi paketa donesel: nekaj osebno, nekaj vredno, nekaj lepo, nekaj od srčeka. Kojekaj je na tim popisima. Gda se vse to razmota, za pet minut se više niko ne veseli. Gda dojde ovrha na hižu vsi se plaču. Nikak se pameti navčiti.

Od pametnoga čoveka ne vidiš šrajtoflina, on ne plača, on špara i ima. Bedak mora menjati i dva šrajtoflina vsako leto, kuliko ga otpira i plača kaj je treba i ne, čak i v ovo vreme tih krvoločnih kartic. Kaj se vse ne zvleče z njih na veresiju. Mam se setim bankara kaj si naberu kamate na te naše minuse. Negda su to bili debeli očalki, kaj su po selima vse veću sirotinju delali, vimali i zadnje pole na ime duga i kamata. Danes su to gospodski asketi, malo ko i zna ko su i gde su. Onda, kratki su dani a sirotinja nikam z doma nejde, noći su dugačke. Još dok je snega, nekak je veselo, deca se do kesno sanjkaju, skližu, grudaju, lepo zabavljaju i smiju, nekaj šajbi na oblukima razbiju, dojdu v hižu gladni i smacani. Najedu se i presvlečuju i natrag na sneg. A sad i nema dece v selu, osim ono malo kaj dojde na ferje z grada, a nema ni snega bogzna kaj. Negda smu vsi ranili vsu decu. Gde je bilo žgancov za pet sveh, bilo je i za dva-tri druga deteta kaj su se z njimi igrala.

Čitala sem da je to i najopasneše doba godine za one sklone depresiji. Nekaj se zgodi, ljudi su još osamleneši. Oni z velikimi familijami bore se z preveč jela i pila, puno se kolača je, a to je preveč cukora, onda su od toga živčani. Vele da je cukor največše zlo kaj se zgodilo čovečanstvu, fino, a veliko zlo. Drugi pak vele da je to sol, tretji alkohol. No, valda su nam vsi neprijatelji. Očeju se bokci navužiti vsega kaj ko deca i mladi nesu imeli. Teško je danes razmeti da je bila beda. Navek si želel deset dek salame i paketič svilenih bombona. Pak, ak si ljudi još i malo popiju na ime Božiča i Novoga leta, vsega se čuje i vidi. Najgorše je onima koji v istomu selu imaju pet-šest familij ktere moraju obiti i čestitati im kak mi je i samoj, a mora se pri vsaki hiži jesti i piti.

Gda sem došla z posla na Badnjak, celu noć sem kuhala i pekla. To mi ni bilo teško jer sem deci udovoljavala a neretko su i ona z menum pekla kolače ili smu skup delali salate koje vole. Dok sem vse pode i suđe oprala, kupaonu zribala i lase si priredila, prešla je cela noć. A Božič je v moji hiži bleskajuče dišal po Božiču. V jutro sem se malo vmila i beš po selu, kak je i red, da se nikomu ne zamerim i ne izdam tradiciju. A sledili su Štefeki, Iveki i tak dale. Nigda kraja letu. Kak su leta išla, navčila sem da je za me najbolše glumiti Rimljanku; vse pri vsakoj hiži probati i faliti, dobro se kisele vode napiti i vse posle zbluvati. Pravim seljakima je za tu kiselu vodu, to se mora kupiti, a vina imaju doma.

Dok tak sedim pri nečiji hiži, vidim kak maček po kuhini nateže meso i liže dasku za rezanje. Ili je pes zapišal mem gazdi nove cipele. Jenput sem obula nove cipele, da je po selu malo razgazim, i pri kuminoj sestri me je mam dočekala božja kazna. Kaj imam novu cipelu pokazivati? Bome su bile na mačjoj kakici pod stolom, je smrdelo ko sam vrag a nis smela niš reči, bi gazda vikal na gazdaricu, bi ju bilo sram. Moj bi gazda vikal na me. Čkomela sem i cipele morala hititi. Toga smrada se ni moglo z njih zvleči. Baš bi bilo lepo da sem z njimi otišla na posel, bi se moje činovničke dame zgledavale! Pri ti hiži sedam micekov je bilo po vitrini, televizoru, pri peći, na kuhinskomu elementu.

Po pitajnu jela i pila, razmela sem da vsaka gazdarica oče pokazati da je vsega ima na Božič, i to bolše, lepše i više od drugih, če za kruh celo leto ne imela. Najbolše je gda kakva strina zeme šeflu, pa mi hiti na tajnur pol kile masnih mlincev, velki komad beloga puranskoga mesa, takitak ga v hiži niko ne jê a mački nesu gladni. Nemrem dihati od francuske salate i doboš torte, kaj sem morala jesti pred vuru vremena pri svekrvi. Sedenje i prisileno spominanje ni niš leže za zdržati, a gazdarica strogo pazi da smu pri nejni hiži dukše nek pri kumi, sestrični, teti, komu več, prek puta, z našim autom mam pri cesti da celo selo dobro vidi kak stvari jesu. A prek ramena mi se na svetinju od televizora nalukava. Čim su deca bila malo veča, nesu štela iti z nami na ta čestitarska mučejna, pak sem štela ne štela, z gazdom išla po selu kak pop z krišcem, a usput smu se i svadili. Navek su mlajši išli k starešima, gda je familija v pitajnu. Pun auto paketičov z mašlekima, moralo se paziti da neko ne dobi nekaj vredneše ili vekše, da se dari ne zamene, ak

se ceduljica otrgne, ili da se koji ne zgubi. Tuliko o radosti tradicionalnoga Božiča.

Badnjak pred devetnajst let nebum tak skoro pozabila, bilo je to malo drugače božično vesele. Došla sem domom z posla okraj tri vure popodne, najrajše bi si malo legla, a moraš ovo, moraš ono, pospremi, brže delaj salatu ovu, salatu onu, biskvite i kreme da budu friški. Kifleki z orehima su nestali, bar su se deca vžila. I šape. Božič je mora biti po propisima, običajima i tradiciji, makar krepala. Peći meso, pazi koje, pazi kaj ruje i kaj zadržava da ne bi bilo greha. Pred večer je susedov cucek počel tak jako lajati da sem morala ziti van i videti kaj se događa. A kad tam, ono Jožekova sestrična Marica stoji na memu mostu i viče z vsega glasa:

– Eve ti na tvoj grincajg. Domači peršun, kaj sem ga šest put plevila, na kolenima klečala nad njim! Skuvaj si ga! V nos si ga gurni!

Pes laje kak stekli, diže se roleta pri susedu Martinu, ona stara drvena, vekovečna, z Gorskoga Kotara, kaj ju čuješ na pol kilometra!

– De si sad?

Malo je čkomela i onda kak mitraljez:

– Evo ti i nogica i kokošji frtalec, evo ti govedska kost ti stara kravo!

Dobro da mi ni osteoporozu poželega za Božič! Kad tam, ona je vse te sastojke za juhu hitala po fasadi me hiže, i po dvorišču. Nis mogla verovati! Mrkva mi je preletela vuz glavu, a kokošje krilo je atereralo kraj moje desne šlape, z našitim micekom. Sad su se selski obluki otpirali. Ja sem bila vse menša, cela bi v sneg i zemlicu propala od srama, da ni bilo zmrznuto. Da bu stvar bolša, vužgala se i lampa nad cestom, tak da susedi lepše vide cirkus na bini mega mosta. Gazde ni bilo doma, kak ga obično ni gda je gusto. Pitala sem se jel tetica zna de joj je kčer i kaj dela!

Onda je gospa sestrična curiknula i stala:

– Evo ti, buš imela pečenku, kaj ne buš vsaki Božič k meni došla jesti i piti, sram te bilo!

Dok je tak v rikverc išla, štela sem joj viknuti da ju razmem, da mi se z doma opče nejde, a da radi gazde i višestoletne tradicije, moram po selu iti. Kaj bu selo reklo če ne dojdem k njegovj ljubljani sestrični i teti na peti ili šesti obed, na Božič? Zgledelo je da bi sestrična mogla opasti na rit, dok je curikalala. Kaj ak joj se kaj zgodi ili si nekaj potrga na memu mostu? Zela si je zaleta, a nad glavum je držala nekaj, fajn velko, se svetilo prema lampi, nis dobro vidla kaj je. Kak sem se žurila z hiže van, nis zela očale. Zgledelo je kak kakva mala, naglancana raketa. Štela sem pobeči v kuhinu, meknuti jelo z peći i zvaditi meso z rola da ne zagori, zeti očale. Kad tam, raketa je počela leteti ravno na me! Bome je bila jaka Jožekova sestrična, splatilo se ono plevljenje peršuna ili je to bilo od preveč cukora. Mi se činilo da je to prepoznatljivi, čisti božični sindrom, pravi pravcati božični predtraumatski stresni poremećaj.

– Kaj bi ja za te i tvega bedaka kuhala, si kuhaj sama!

Zela si je lufta i vikala:

– Bi ti ja gusku pekla? Evo ti, kaj ni dost kaj sem ju šopala, zaklala i očistila? Peči si ju sama!

Guska baš ni bila za dalka putovanja, a kak imam za čuti nejne sestrične su žilave i prelete i pet-šest jezera kilometrov dva put godišnje. Ova ni bila bogzna kak fit, domača i lena baš kak i ja, prema sestričinom mišleju. Onak bez perja i glave je sletela tri metra od mene, na belu fasadu! I mam svoj autogramski grafit ostavila na hiži. Sad je već fital sela bilo na cesti, obluki otprti, deca su zišla na moste, stoje, čkome i glediju. Valda TV program ni bil bogzna kaj. Ja sem samo osečala kak sem umorna i mislila sem si, ni me briga, ni ona moja slika. Ostavila sem si mentalnu zabilježbu da bum z decum na godinu otišla nekam dalko na dva tedna. A gazda kak oče. Naj uživa v tradiciji. Još je na dvorišće doletelo nekaj obelenih krumperov, stresli su sneg ze živice. Nis znala jel bi ju trebala zvati na kavu i kolače, jel bi se trebala okrenuti i iti dale delati božično vesele v kuhini, ili deci probati reči kaj je to bilo. Uto, razmikavaju se gledateli z ceste, dobro da si nesu stolce donesli. Vidim svega gazdu kak se vozi doma pod svojim škrlakom. Pomalo se vozi i gleda kaj se događa. Bome taj zna gda pobeči z doma. Baš gda se štel navesti vuz sestričnu na most, počeli su suhi kolači leteti kak strele oko mene. Prhke repatice i šape z orehima! Vse prema tradicionalnim naputkima. Božič je Božič. Decu sem poslala v hižu, za rolete. Gazda je onak, kak ministarski šofer skočil van z auta, otprl zadnja vrata i lepo je zazval svoju gospodičnu sestričnu:

– Marica, lepa moja, odi idemo mi dva na čevape, bumu si pivicu spili, malo se pospominali, a morem te i na polnočku odvesti če očeš iti. Tak si želim čevape, baš zato kaj se nesmeju na Badnjak jesti. Kaj veliš?

Štela sem se smijati, bi moj gazda rajše ruku gurnul v cirkulara (uklučenoga, da ne bu zabune) nek čevape na Badnjak jel. A sirota, božično sindromizerana i traumatizerana sestrična mu je poverovala i odvezli su se v selo. Setila sem se i ja, da je jamrala, niko ju ni štel na čevape voditi, sirotica. Ja sem pobrala vse ono š čim se nahitavala. Prvi sused, Martin, mi je prek plota dodal kokošji vrat i komad hrbta, z onim otrovnim sjajem v očmi. Bi mu najrajše spuknula vuva i to gurnula već nekam. Rekla sem mu naj meso da cucku, nekak je grintavi, ni lajat poprav ne zna. Jučer mi opče ni javil da ide poštar! Nalutil se i rekel da bi mu štela cucka otrovati i da njegvi cucek ne bu delal za me. Još se i on nahitaval na moje dvorišće! Kak da sem ja pozabila kravale na vsako Martinje pri njegvi hiži! Bu on mene čul! Vsi me budu čuli, dost mi je! Pobrala sam vse kaj se još vidlo po cvetnjaku i živici, susedi su se vlekli v svoje hiže, rolete se spuščale. Imeli su velko uzbudenje, kak božični dar. Prek celoga sveta se bu čulo, od strininog najmlajšeg sineka kaj je na Novom Zelandu, do kumekove dece kaj su v Norveškoj, Jožekovoga pajdaša kaj mu je kčer v Kaliforniji. Selo, selo, kaj se more, celi je svet selo, naj se veseli!

Lubomora

Marta je bila zlopamtilo, to je moja mamek praf rekla još predi pet let, gda se Marta udala za kuminoga jedinca. A čovek se more navek znova znenaditi ljudski gluposti. Lani za Božič stari kumici sem odnesla lepu kutiju suhih kolačev, kak sem to od detinjstva navek nosila. Od bele pite do salenjakov, mađarice i kiflekov. I protvun štrudla, samo za v rol gurnuti, kaj bu imela friško i vruče, jer niš na svetu ni tak fino kak vruči, friški apfl štrudel, a posebno po zimi. Celo dvorišče diši po Božiču! Bilo je i kiflekov od oreha, bajadere, salame z keksi, filanih oblatni, vsega po malo. Kumica je bila jako stara i puno je domaćih išlo k njoj v čestitare, sirota ni mogla na noge. A nejna sneha me je grdo gledela! Nis mogla razmeti zakaj, pozdravila sem ju na cesti gda sem ju vidla, nis ogovarala. Stara kuma je bila vesela gda me je vidla, mam je probala kolače, vsakoga je falila:

– Kumica, samo ječte, mamek i ja smu spekle pune necke, bum vam još donesla, vžite se. Zemite si, kumica Marta...

– Ifkica, a kak su lepi ti kifleki, mali i vsi jednaki, znaš ti znaš kak je treba kifleke narediti. Nesmeju se prepeći, baš tak moraju biti!

– Dajte najte kuma, kiflek je kiflek, ni to nikakva umetnost ni mudrost.

– Marta, daj donesi one svoje, kaj si spekla.

– Ali vi ionako jedete ove, čemu?

– No, daj, daj, naj Ifkica proba kak su tvoje kuglice fine.

– Ni treba, kumica, naj stoje do Božiča.

– Onda joj daj kifleke kaj si včera naredila!

– Nisam ih posipala s mljevenim šećerom.

Odbežala sem doma i z lese viknula da imam nekaj v rolu. V sečnju je mlada kumica išla v našu staru školu, na tečaj i tak se kojekaj navčila. Nosila je kolače v knjižnicu, župniku, doktoru. Imela sem za čuti da su bili i lepi i fini. Ovo leto, tri dana pred Badnjak, sem ju našla na lotri pod oblukom svoje kuhine, kaj je gore na katu. Išla sem na večer veš dati van, a ona se nalukavala v moju kuhinu. Nis mogla verovati! Mislila sem, morti Jožeka vreba, a i velke sine sem imela, nigdar se ne zna. Otišla sem na tavan i hitila na nju lavor mrzle vode. Vikala je i zišla z lotre dole. Zišla sem van k njoj na dvorišče. Veli ona meni da je opala v grabu, naj bi joj kaputa i cipele posudila, da se ne preladi do doma. Nis ju pitala kaj je delala pod mojim oblukom, ni gde je našla vodu, em su grabe bile suhe ko puška. Stara kumica me je zvala telefonom i rekla da je Marta štela videti kakve bum kolače pekla, kaj bi ona imela više vrsti i lepše nek moji. I tak se ti božični kompleksi i sindromi lepo zabavljaju z nama bedakima.

Veš

Išlo je prema Božiču, još 39 dni, počeli su dučani odbrojavati, i delati stresa mušterijama. Samo kaj bi se još više zaduživali. Ovi stimuleraju tak svoju prodaju i zaradu pod izgovorom da je Božič v pitajnu. Broje se dani na televiziji, još tuliko dana morete iti potrošiti svoje peneze, kaj da se posle Božiča to ne bu smelo. Vele vučeni ljudi da je ti trgovački stalež krivi za vse zlo kaj se događa na svetu, jer se mukte očeju obogateti. I da su oni ti takozvani *social climbers* ili kaj ti ja znam kaj i ko. Naj troše oni kaj imaju preveč penez a ne sirotinja. Ali je sirotinje puno više, treba je zvleči novce ze stroži. Mi je pripovedal Tomek, pokojnoga Braceka, opančara mlajši sin, onaj kaj pri komunalnomu dela i pobira smetje, da na licu mesta vidi posledice toga trgovačkoga terorizma. Veli da su za Božič kante pre-male i teške, pune papera, kutij, mašlekov i rane, a posle Nove godine, skoro niš v njima, na pol prazne kak i šrajtoflini, kak i kartice v minusima. Trgovci i reklame su kak pesi koji tiraju ovce kam oni očeju. A te ovce, to smu mi. Samo, če nesu dobri pastiri i pojeju stado, ne bu dobro. Bi se trebali pripaziti toga svega apetita.

Božič je pred vratima a vani teplo kak da je ožujak mesec. Jaglaci cvetu, dvorišće v zavetrini se žuti z rascvelim radičem. Vočke teraju, eno na slivi jena grana od juga cvete, pčele su još vani, lenih martina je više nek igda. Mačka pred Božič spi na krovu! Pa gda je to bilo? A moj mi vnuk veli, da sem ja za to kriva kaj ložim peč na dreva, da dim menja klimu. Ja njemu odbrusim, ja nis niš ložila gda su ti njegvi dinosauri pokrepali zanavek, i mam smu kvit! Kaj se vsega z decum ne moram dokazivati. A gda mu naredim štrukle ili mesnu štrucu, onda je to v redu, da peč gori! Ili gda je vani zima a na bajnku se suše njegve cipele od snega.

Daklem, metala sem velki veš van. Pred Božič se vse mora počistiti i oprati. Jožek mi je pred puno let nategnul šest pocinčanih žic od hiže do garaže, a ima dobrih dvanajst metri. I vesim ja veš, lepo kak je i red, rasprem i stresem vsaki komad i hitim bar prek dve žice, pogotovu ručnike, da bu propuh ispod da se brže posuše, ni greda, mesta ima. Muške pamučne bele čarape, bilo ih je valda deset pari, sem posložila isto na dve žice i dva put okretala kak meso na tavici. Zašla sem v hižu, pogledela obed: v petlitrenomu loncu se kuhala juha, puno mrkve, peršuna, list kelja, lepa govedska kost, pol glavice prepečenoga crlenca luka na tabli, malo celera i korabice, fitalj domače kokoši kaj se susedovoga vrta nagrebla, komadić svinskoga rebra i tak pet dek svinetine. A, bome, i više kila junetine. To bu juha za tri dana i nekaj podlejati, a deda i vnuki su šteli kuhano meso z renom.

To je mirišalo prek celoga dvorišča, čak sem vidla, gda sem veš vesila, da su ljudi po cesti pred hižom usporavali. A bome se i testo za orehnjaču zdiglo, krumper se skuhal kaj ga bum zrestala. Vse po planu. Kad, zvoní telefon.

– Ivkica, kak si ti meni?

– Ide, ide Marena. A kaj delaš?

– Obed zgotavljam a i oblúke sem danes prala, firunge skinula, malo rekreacije, skoro bu Božič!

– Je, je, to je dobro za nas, zamisli si da imamú sluškinje, bi mi onda morale na pilates i jogu iti i dangubiti. Ovak se lepo razgibamo, smu frčne kak manekenke.

– Mi se čini da bumú i dvorišče za Božič morali kositi, to vreme je pobeda-stelo.

– Znaš Marena, najgorše je to kaj ta zima petnajst put dolazi i svaki put kosti bole znova. Da bar več jenput za ozbilno dojde, sneg zapadne i ja lepo sedim pri peći i štrikam. Zima je godišnji odmor na selu negda bila. Lepo se jelo, ono kaj se moralo se naredilo v štali i oko blaga, a onda se grejalo, kartalo, popevalo i naspalo...

– Ti si navek nostalgíčna bila, Ifkica, tulike lete si nekak v konfliktu bi se moglo reći, zmed toga kaj misliš kak je negda lepo bilo i kak je zaprav bilo. Teško je bilo, puno se delalo, se sečaš? Nek, znaš kaj?

– Baš si me lepo naribala, a kaj još?

– Imam za čuti da veša ne znaš obesiti na štrik.

– A je?

– Ja se ne bi štela mešati, ali veli mi baš sad na lesi određena osoba, da je prešla vuz tvoju hižu i dvorišče, da se skoro zrušila gda je vidla kak si pohitala vse po žici, kak več negda su znali po plotu i živici hitati ...

– A ko ti je to rekel?

– Čuj, neču ja trača ni mržnju delati, navek se setim kak smu vsi skup v sklonišču sedeli i bili si dobri, delili zlo. Sad gda je dobro, moramo znati da se nigda ne zna kaj nas čeka. Samo sem štela da znaš.

– Baš ti fala. Prešla je Jana Pernarova, išla je ze škole tam gde čisti, prešla je Kata Rendulička, onda sem vidla onu novu v selu, kaj se v štiklama popikava, za Zajcovoga vnuka se udala, no, kupili su hižu pokojnoga Božeka i nadogradili kat i bazena delaju, ma znaš tam kaj su vse one nevažéče peneze našli v zidu a moreju je samo v muzej odnesti ...

– Znam, znam na kтеру misliš, ona z lubičastim lasima... ja se z njum ne spominam, tak da imaš mir pri duši.

– Baš ti fala za ti mir.

Tak je to bilo v naší vulici, baš kak negda gda je bila jedina i zvala se Selska vulica, do štreke, a prek štreke Vinogradska. A kak drugačke? Samo, v to vreme smu na nogi išli jeni k drugima, a ovak ti telefoni delaju čuda. Navčiš se da je vse kaj je tvoje i tuđa briga. Ali, dojde več vse na svoje. Gda sem išla k Marení za dva

dana osobno se osvedočiti o babi koja je tak grdo o meni pripovedela, na putu sem vidla Macu, kaj navek hodi z pesekom po cesti. Veli meni Maca da je z moje hiže tak lepo dišalo nekteri dan, a da je pesek pobegzel v hižu. Pa ga je išla tražiti, a če ju je neko videl da ide z hiže van, da mi to rajše sama pove.

Rekla sem da se ne lutim če je z juhe zvadila i odnesla si domom onu junetinu, dok sem ja veš hitala vani na žice, naj oprosti če ni bila dost kuhana, a če se je spekla da mi je žal, mogla je zeti tajnura ili krpu kuhinsku. Samo se okrenula i otišla, a bome i pes je repa podvlekel. Ne bu z mene niko bedaka delal. Sad, dan na dan nosim v žepu bunt ključev, vse zaključavam. Jožek se luti, no mora se i on privčiti.

Tak smu i do civilizacije i grada dogurali. Kak sem imela za čitati v novinami, to se jedino more zlečiti ze vse više i više privatnosti, oču reči otuđenosti, a to pak se misli da je velko zlo te građanske kulture danes. Jedino, kaj sem od vsega razmela, ključ i su ključna stvar v tom preokretu na putu v bolše zutra, kaj bumu ostavili vnukima i njihovoj deci v tom naprednomu živlejnu. A ta kulturna trauma, zбоgradi nje su mi žepi fertuna stalno prnjavi.

Rulena kašica

Gledim televiziju i nemrem se načuditi vsemu i vsačemu. Negda smu gledeli *Payton Place*, a sečam se i klokana *Skippyija*. Emiterani su bili nedelom v poldan, i to je bil problem. Babica ni imela razumevanja za našu potrebu da to gledimo. Če je bil obed, bil je obed i ni se smelo iti k susedi Evi na televiziju. Poskrivečki sem pisala mamici v Nemačku; hitno nam je treba televizor, zбоgradi škole. Poslala je marke po susedu Pepeku, gda je došel na sprevod svoji babici.

Gda je to čudo tehnike došlo v našu hižu, problemi su bili čak i vekši. Pak je *Payton Place* bil ob poldan, a bome i ti klokane, pol vure sim, tam. Egzotična životinja z Australije. Sestra i ja smu z babicom naredile kompromisa, a taj je bil da bum ja posle obeda vsaku nedelu suđe prala i dvorišće pometala. Sestra je morala poda oribati vsaku subotu i z menum snega čistiti celu zimu, stezu od hiže do štale i od hiže do ceste. V rano jutro, predi neg smu išle v školu. To je bome bila žrtva, a snega je još ta leta itekak bilo pri nami. Jedva smu pobegle od čupajna perja z guski, makar i za naše vajnuke i blazine, gda se bumu udavale. Kak su vikale ...

Danes deca igraju igre i treba je lepo pitati gda budu slobodni, kaj bi obedovali z familijom. Bilo bi grdo da zgube na video igri. Kaj ak zafrknu svoje partnere, pitaj boga gde. Dedi glediju utakmice ili filme, kojekakve intervjuje. Televizija zaništi vse kaj jena familija, gda su vsi doma, more v nedelu biti i imeti. Niko z nikim. To se je treba spremeniti. Kam bi ja došla da voditela kakvega šoua (show – predstava, priredba, program, opp. Ifkica) gledim vsaku nedelu po pol vure,

kuliko je kamera na njegovoj glavi? Kaj to ima z menu, z mojim življenjem? Mojom decom? Pitam se, gda mati ima čas vlastito dete gledati pol vure v komadu? A zra-
ste, ode. To ni red, i to ne bu dobro prešlo. Bi trebala Ifkica reda narediti. Najbolše
bi bilo gda televizija v nedelu ne bi delala. Kvit! Življenje bi se stubokom spre-
menilo, ljudmi bi se rasvetlilo, bi vidli da se znaju spominati ze svojima, v hiži.
Bez mobitela. Okrili bi svoju familiju. Pravo vesele. Moja pametna i školovana
deca vele mi da se po televiziji slikaju oni kteri baš i nemaju bogznakaj za reči,
ali su jako bogatoga vokabulara, iliti, znaju dobro pripovedati. Po domače rečeno,
imaju dar govora, i iskustva v pripovedanju. Pravi su umetniki v tome da niš ne
rečeju a bome niš ni ne delaju. Samo se motaju okolo i za to su debelo plaćeni.
Nektere kamere i uredniki je vole i to je, onak, subjektivno. Njihova su imena i
lica, kak bi se to reklo, prostituterana. Pogotovo ak se zategneju pri kirurgima,
zlasereraju, botokseraju, pak i muško i žensko ima lice kak frajlica od 16 let. Gda
te zvezdice, ožbukane i pogletane, još k tomu oblečeju skupe i lepe krpe, daju TV
gledatelima osečaj večne mladosti, uspeha i nade. Za oči zamazati sirotinji. Kaj
bi sirotu nekakvu zeli pred kameru, pa bi se vidlo pravo stanje nacije. Em črbliva
babica, novce za zube da vnukima za mobitel. Zborana, kaj da je stara, em z ru-
kmi velikimi i zmučenimi kaj da je nekaj delala, zgrbljena kaj da je kopala, šepava
kaj da je škafiće z napojem i kante z vodom nosila blagu i vlekla vodu ze zdenca.
Ko bi to gledel? Bi ljudi počeli misliti i onda, jedni bi rekli da su dobro prešli v
življenju a drugi bi dozvali pokojnoga mučenika Mateka v reinkarnaciju i dignuli
narod z ipodima, laptopima i mobitelima na noge, da počiste tu ljudsku šikaru od
nepravde, greha i poroka.

Nedela bez televizije. A kaj smu onda bez reklami za američki kečap, ne-
mačku majonezu, austrijske Alpe, čokoladu, kaj da niš sve nemamu ... i to celi
dan. Kak bi znali kaj z pondelekom, če v nedelu ne bi vidli gde je kakva akcija v
dućanima? Baza se naša z pola i hiže preselila na posel, sad gda ni posla, v mar-
kete. Treba te soke z kojekakvim otrovima po vanjski licenci, kaj se (i v) svetu
(v) nedelu promoveraju kupiti i piti, a ne domačega kiseloga mleka i stepki. Bi
od subote do pondeleka mogli pozabiti na kaj treba novce hititi! Treba jesti i piti
vse kaj te zločeste plastične ambalaže nude, pisane, lepe, kaj se daju još doma za
nekaj skoristiti. Treba je vsaku kanticu i škatulicu čuvati. Po hiži se nemre hoditi
od toga kaj se vse čuvalo, šteta hititi. Gda naposletku plastiku zhitamo z hiže van,
za jezero let ju budu ribe pojele, gda se v moru zdrobi. Kak rulena kašica v juhici.
Čovek je tak mrsko stvorenje da mi je i zmija otrovnica drajša. Če te grizne, te ne
muči, za čas je mukami kraj. Z nejnega otrova naredi se protuotrov, a z ljudske
bedastoče nemreš baš niš dobroga narediti.

V radne dane, gda mi kakva pajdašica ili suseda dojde na kavu zmed serije X i
serije Y, dok se obed cvrli v rolu i usput nekaj i telefoneram, ne stignemo pošteno
tračati. Zato je najbolše da se organiziramo i planski skup gledimo seriju tu i tu,
spominamo se za vreme reklam, a rano v jutro skuvamo da nema brige. Kak ko

stigne gda dojde doma, zeme si jesti i mir v hiži. Za deset mi je moja Mira, ona si je živlejne lepo organizerala, svaka čast. Ona ima svoju sobu, svoj televizor, svoj kompjuter i svoju postelu. Aleksa ima svoju sobu i televizora, to je dnevna soba kam dojdou njegvi pajdaši kartati i družiti se, pak nejdu v birtije i šparaju. Vsaki ima svoj daljinski i njihovomu braku ni nigda tak dobro išlo. Za decu ni ne znaju, oni su ili v školi ili se igraju z kompjuteri. Tu i tam je vidim na tim novim, plastičnim oblukima, na katu, vsaki je v svoji sobi, pospominaju se dok na cestu glediju, i baš im je lepo. Tak to zgledi gda idem po cesti i delam se da je ne vidim.

Spajne

Zbudila sem se v dve vure. Vani kmica, mraz. Mam sem vužgala peč i kompjutera. Zamotala sem se z deku, da se ne bi preladela, dok se hiža ne zgreje. Išla sem *googlati*, dok mi voda za čaj ni zakipela, me je zanimalo kateri telesni organ je betežen če se zbudim v baš to doba noći. I kaj mi roskopi vele za ti dan. Ti, Kinezi vsega znaju, i ja im veruvam. Pak glečte kuliko ih je, zdravi su, vredni su, idu napred! Onda, gda vse izvidim i splaneram, prejdem na vremensku prognozu. Da ne naredim kaj kontra nebesa i zvezdic, već tak rano v jutro. Če se jogen lepo prijel, naložim pećicu z dve tri klade kaj bu lepo teplo. Sedim tak vu fotelji, zamotana, prinesla sem si čaj z medom, dalinski, komadić kruha z maslom, zgasila svetlo. Čez luknjicu na tabli, po plafonu tanca crlena tena jogna. Mačka je skočila na moja kolena i počela sem šaltati programe. Navek se nekaj najde, a kuliko put tak vlovim komad filma ili dokumentarca, a nis ga uspela celoga videti nekteri dan. Ili sem zadremala ili morala k jelu, neko me trebal, zazval a i imajne se treba obiti. Gledim jednokratne emisije v nastavkima, kak i serije.

More biti da sem malo zadremala. Zbudilo me svetlo pri susedu. Skočilo je onak žuto z kmice v pol tri, sveti se ko Betlehem. Prve dve sobe, vidim kak svetlo beži z hiže čez obluka, po živici od bušpuna, a jena tena hodi sim-tam spred svetla. Kak imam za videti, ta zgrblena tena šepa, je to stara suseda, sirota, jedva se vleče, već ju dugo nis vidla ni na vrtu, ni v dvorišću. Tu prema nama imaju kuhinu, i moje celo dvorišće je ko po danu rasvetleno. Ni oni nemreju spati. Vrnem se v postelu, kaj bi još malo odspala, a deda spi kak anđelek i puše ko ježek. Snočka se najel dva tajnura kiseloga zelja z grahom i špekrom, kak i za obed, zel si je i okrajec kruha, i to debeli kak šaka! Ja bi krepala da sem vse to pojela, a i ta duha gda sem mu grejala jelo me skoro zadušila. Deda je zdrav, more jesti, more spati. I to tak gledim već više od pedeset let. Dobro, ni navek bil deda, ali to njegvo spajne! Nigda ni decu čul da zoveju po noći, to ne. Spal je kak tuka, kiselo zelje ili kiselo mleko večeral.

To s tim spajnem, da ni tužno bi bilo smešno. Ko dete bežiš v školu, doma vučiš, malo glediš televiziju, pomoreš nekaj po hiži i dvorišču, operi se i beš spati. Nigdar se dost ne naspíš. Vjutro rano, auf! Treba je skočiti v dučan, pomoći v kuhini, a negda smu mi deca išli s marvom na pašu ob četiri v jutro. Bome je rosa zebła bose nogice. Posle nas je neko zamenil. Fruštikaj, zemi jabuku i kruha v torbu, beš v školu. Bome smu vuz put brali i jeli, kiselice, ruške, lešnake, orehe, kupine, belu repu, bez kebe se ni nikam išlo. Pogotovu na tavan. V pol četiri popoldan, posle obeda, pak smu terali blago na livadu. Uspat pobrali pečurke i pečenike (mlade klipe kukuruze, opp. Ifkica), pak si je pekli na livadi. Za glive smu znali narediti rost od cigli i biber crepa. V žep smu skrili malo soli ili komadić špeka z tavana. Navek gladni. Na večer se moralo vučiti. Pa, srednja škola. Odi na rani vlak, dojdí doma, piši zadaču, uči za teste, daj ovo, daj ono, skidaj štalu, beri grah, pomori kaj stigneš. Pâr ruk puno vredi, zameni stare kosti. Vse brzo prejde i nigda vremena za naspati se. Završiš škole, počneš delati, doma delaš, pomažeš kome treba i komaj odeš jenput mesečno na zabavu ili v kino, i onda ti to fali. Če dojdeš v jutro doma, ne stigneš se naspati. Dojdu brak i deca, tek onda se nemreš naspati. Znala sem po dve vure na noć spati. Najrajše sem čítala strip o *Garfieldu*, za knige ni bilo cajta i to mi je falelo. Minuta-dve za velke istine. Stripe su moja deca ostavljala svud po hiži. Štela sem i sama biti ti Garfield. Flegmatični, leni stari maček v penziji. Da sem v toplom, da imam kaj jesti, dremati kuliko mi treba. Da me niko ne dira. Da niš ne moram!

Sad razmem zakaj su deca volela Garfilda. Šteli su spati, šteli su se igrati, šteli su da je malo dragam i spominam se, a ja sem stalno nekam bežala; veš se mora oprati, pod mora biti čisti, prašinu je treba z krpom pobrisati, kaj bu selo reklo. Kaj bu svekrva rekla. Posle, došle su fine gospođe snehe, pa prijateljice, jeli, hiža mora biti kaj bleskajuća pateka čista! Če mi se kaj zgodi, bome budu kojekakve babe išle v moje ormare tražiti veš za v bolnicu. I za onaj svet. I kaj si budu mislile a kaj tek pripovedale kak sem neuredna i lena baba bila?

Ak se dobro sečam, navek je jedno dete bilo betežno, ili bi se gazda napil pa je bluvál i telil se celu noć. Ili je mamica išla v bolnicu, pa je treba na staromu domu vse narediti, i onda iti na posel. Kud sem išla tud sem spála. Sečam se gda su deca malo zrasla, dogodio se ti jen dan, da sem ostala sama doma. Nedela je bila. Gazda je bil dežurni v firmi i ni ga bilo celi dan. Velka deca su bila na moru, najmlajši je otišél k pajdašu v selu, išli su z Blažom, njegovim kumom ribe loviti i roštilja pečí, njih pet-šest dečecov. Mila ni došla z fakulteta a mamica je bila zdrava i nis trebala iti na stari dom delati. To je bil moj jednostnevni godišnji odmor, čez dobrih deset let. Dremala sem na kauču, telefonerala pajdašicama, nokte priredila, lasi oprala i flizuru si naredila. Bome sem se vlovila i da popevam kak slaviček. Skuhala sem si finu kavicu, vkrala jenu cigaretu ze sinove sobe, od onoga starešega kaj ne puši. Onda sem se prevrnula na kauč i spalaaaaa.

V pol sedam sem skočila, i mam v puni pogon, Ifkica. Oblačno je, dobro

se obleči, zemi ambrelu, dobre cipele. Sreča kaj je hiža pospremljena a sudoper praznega želuca. I trk. Zapali auto i punom parom napred, na posel. Ni se smelo zakesniti, kartice smu štancali i onda su nam vsaku minutu uzimali od plače. A glavno pravilo kaj me moj dedek navčil, da se nedam za...avati gore od sebe, se moralo v tom službenomu slučaju zanemariti. Moć je moć. Nikak na zelenu granu z moćnikima. Vozim se ja, a nigde nikoga. Ceste prazne. Si mislim, morti je kakovi praznik, a ja sem pozabila? Kaj da se vozim po drugomu planetu, vse je to nekak čudno. Proti meni vozi se Jožekov auto. Blica on meni, ja zakočim, stanem, a Jožek dojde k meni.

– A kam ti ideš?

– A kaj misliš kam idem ob sedme vure vsaki dan?

– Znam, ideš na posel, am je nedela večer, žena božja!

– Kak to misliš, nedela večer?

– Ja idem z dnevne smene, gladen sem ko vuk, si kaj kuhala? Ili ima još sarme?

Mi se razsvetlilo. Kak me je velke sramote koštalo to moje spanje po danu. Dve vure počinka i bila sem kak nova, mam bi na posel bežala.

A sad! A sad, penzionerka, imam vreme celoga sveta, kuliko mi je još ostalo, i smem spati kuliko oču. A nemrem spati! Jel to fer? Ni mi za v mrzlini sedeti, moram ložiti dreva, a to košta. Trošim struju, nemrem biti v kmici. Čim se zvlečem z postele već koštam. Čim odem z dvorišća već koštam. Kaj bum drugo nek se zavlekla pod svoju tuhicu i čkomela. Koga briga ak nemrem spati. A deda spi... Je to naše živlejne skroz na skroz smešno. Stalno iščeš i trebaš kaj ti nemre biti. Vele stručnjaki, tak se ljudski rod jača, i ide dale, v ti svoji borbi. A po pravici, kam ja baba selska morem iti dale, osim na groblje. Nikak ja to ne razmem, makar sem prečitala puno toga o ti kolektivni svesti, kaj ju brusimo kak i pilu. Da se z njum da piliti. I gda mi odemo z ove dimenzije, materije i cajta, ta svest ostaje. Vse znajne svemira. Ne pitam i nek me niko ne pita gde! To je tak lepa teorija, da mi se čak i sviđa makar ne razmem ni jedno jedino slovo. Naj bu. Če moja kapla more pomoći svemiru, naj pomore. I onda si mislim, morem ja to, kam vsi i vse, tak i ti svemir.

Slušam staroga kak slatko hrče, samo si premišlam kaj bi dala da se vrneju ti dani gda smu leteli po gospodarstvu, skrižalke skup delali ko bu kaj bežal narediti, i mučili se da živlejne bude kak se spada, da decu dignemo na noge kak Bog zapoveda. Starci su nas, da prostitute, zafirkavali za vse kaj je i ni trebalo, a sad ih već ni. Mi bi decu malo štentali, ali su prešla proč a oni kaj su blizu, ne daju se starcima pod kapu. Sad smu baš kak Garfildi, bar deda.

Nete mi veruvali, ova se babica zemajlerala! Nis išla v tvornicu med rajnglice i lončkeke, a čini mi se da su ju i zaprli. Meni je vnukek otprl moju vlastitu emajl atresu: ifkica31@gmail.com. Ona zadnja točka iza onoga „com“, kaj got to bilo, se ne piše. Vse mala slova: ifkica31@gmail.com, bez zarez, kak je sad tu napisano, onak treba biti kak je v naslovu.

Ja znam da ste vi mort i v fazi gda imate zaštopana vuva ze slušalicami, imate te pametne telefone, iPhone, i navek se z nekim spominete. Nigdar ni niš bilo za badaf, kak je danes. Mi, gda je v selo došel telefon, smu se preporodili. Trač je išel po žici, a gripa je ostala doma! Onda, mobiteli kaj smu nosili navek sehom, pak, ak je deda bil na paši, nazvala sem ga i pitala jel bi pristavila žgance, ili, gda sem ga štel znenaditi, naredila bi mu *škubánke*. To je nekaj prefinoga, kaj smu prvi put jeli na krstitikima pri susedi Mařenki. Ona mi je dala tajni recept pokojne svoje babice, a nejna ga je babica donesla z Češke.

Mobiteli su bili čudo! Deda i ja smu se čuli vsaki čas, gde je, kak je, jel pe skoro doma. Znal mi je z paše javiti ko je prešel po putu vuz našu jogradu, v šumu, i tak to. Zнала sem ga zvati da ne zaspi, a kravice ne popasu detelinu. Danes sem još jen korak napred. E-mail. Čujem, gospoda se nemreju dogovoriti kak bi se to pri nami zvalo, e-mail, E-mail, email, emajl, imel, i ko bi ga znal kak još. Bu pak par novih knjig po izlogima, teh nanizanki naputkov, osečam to v kostima. Pet stručnjakov i pet pravila. Izlogi trpe vse. Paper trpi vse. Vele da je jen mladi čovek otišiel na sever, tam doktoreral i lepo vse posvađene i vučene tu pri nami zmiril i naredil pravoga pravopisa kaj su se nekak vsi z njim složili. Valda se budu počeli pak gristi med sehom, ak već nesu. Treba je nove naputke delati. Deda je jenega toga pravopisa donesiel doma z novinami, zabadaf! A onda su deca zvala, naj kupi vse novine na kiosku naše Biserke, pok. Iveka Presečkoga, jer da je već v šest vur v jutro, pri njima vse rasprodane bilo. Ja sem profiterala, dobila sem novinskoga papera za ložiti peč i prati obluka, daj Bože da poživim tuliko da vse potrošim. Tu i tam bi nekaj zgreblo šajbe, oštri novi zakoni, paragrafi, šipke na reštu, sekire i pištoli crne kronike.

Sad mi moja pametna, školovana i v duši dobra deca, kak sem i sama, prek toga e-maila vsaki čas nekaj pišu, a i forvarderaju kojekakve korisne i lepe informacije. I vic, tu i tam. Počela sem kuhati vsaki drugi dan, niš ne stignem. Gda pregledim vsu poštu, pa odgovorim, odem malo *googlati* kojekaj zanimljivo, dan prejde taj čas! A i noć, gda nemrem spat. Deda vse dulje sedi na zahodu, i cmuže da je za to ti gugl i ti moj emajl kriv.

– Ifkica, a kaj buš zutra kuhala?

– A kaj ti se jê, Jožek? Imaš kakvi huč?

– Joj, ja bi tri tajnura sekeli gulaša, vrh puna! Ili znaš kaj, pečeno kiselo zelje, knedli, onak kak je samo ti znaš narediti, da su ko racina pahulica mehki i dva lepa

karmenadleka, onak z paprom i češnjakom, ma sline mi curiju... i lonec graha z ričetom i suhim rebriticami z tavana.

– Znaš kaj, danes moram odgovoriti na emajle, nis jučer stigla, onda bi trebala videti to z tim pravopisom, zgledi da sem nepismena baba, po tomu kak te svoje mejle pišem. Ja si z decum i pajdašicama malo čavrlam, a vele da je to treba zgle-deti kak poslovno pismo, da se na tim serverima čuva za na veke vekova. Ni to meni problem, ja sem bila činovnik, išla v birotehničku školu. Ali, kaj koga briga kak si i kaj si, ja i moja Barica ili Dora pišemo? Kaj pemo na Goli otok poradi toga nepismenoga greha? Gde je tu, ta, demokracija? Jesmo ili nismo jednaki?

Gda sem se otreznila z transa svega govora, dede ni bilo ni blizu. Još mi je z gajnka, onak z čižmi za v svince iti, viknul da sem v pubertetu. Za vuru vremena se vrnul v hižu, računal je da sem se malo oladela i da se moremo pospominati. Kak da niš ni bilo. To se onda zove brak.

– Onda Ifkica, a da me navčiš kuhati, če ti nemaš cajta?

Štela sem mu reći naj *googla*, da bu vse našel tam. Nikak nemre razmeti da sem ja Ifkica, osoba, on mene vidi kak dodatek hiži, štali, vrtu i posteli. Pred Bogom i selom. Vsaki muški ima svoju Ifkicu, samo se ona, drukčije zove. A gazda je gazda. I da mi se kaj zgodi, odnesu me z naše hižice i odem na oni svet, kaj god i gde god to bilo. Potem se malo gazda duri i samo me zameni z već zvežbanom Ifkicom kaj se morti Mira ili kak drugačke zove. Drugim dodatkom imajnu. Čim bi sirota došla, mam bi znala kaj je treba delati: vleći kante z napojom, kuhati, raniti blago, skidati štalu, prati pode, navek znova kuhati, kuhati i kuhati kaj se dedu oče jesti, tri put na dan. Sad su dedeki ugrožena vrsta. Vidim ja to. Pišeju mi babice i vidim da i one razmeju, imaju takve probleme. Čim bi nas zamenili, bi toj novoj siroti zabranili kompjutera, to sigurno!

No, nekak su me nanjušili v tom virtualnomu svetu, i sad je problem po dva-deset-trideset tih poruk kaj mi očeju nekaj prodati! Nude mi tange v dvanajst farbi, doček Novoga leta v dvorcu Marije Terezije, a čim ju neko spomene meni tlak mam naraste! Tu je sirotninja bila gola, bosa i gladna a ona je tam tulike palače naredila! Sram ju bilo! Još vele da je ona i dobra bila, da je puno dobrog naredila; ceste, škole, čak i pri nami i bila je skromna, ni si zela osamdeset posto cele mamice zemle kak su se nektare skomplekserane male kraljevine, z preveč gospode i lenčina ufale narediti. I danes bi šteli vsi gospoda biti, če ne krâli, onda glumiti dvorske bedake i boeme. Ja to vidim v timi novinami vsaki dan. Fui! Sesti, jesti i niš delati! Gospodarom hiže, sela, zemle biti, druge ljude skorištavati. Niš ni dobro, baš niš, i to duge već! Otkak sem pregledela vuz knige i kompjutera, ni dobro, ni dobro! Kak se bum ja sirota nosila z tim?

Da, još to sem nekaj štela reći. Sad mi vsega nude. Kak sem za boga miloga, mogla tak dugo živeti bez vsih tih igrački kaj se nude? Samo da bi novce od me zvlekli. A ja je nemam, su se bome prešli. Dobro su stari govorili, gda deca imaju penez, i cigani trže! Sad, moram iti i zvaditi kiselog zelja, omesiti digane knedle

i skuhati, bum naredila više, kaj bu dedi za dva dana. Kaj se more, treba delati kompromise, malo ovo, malo ono i vreme prejde taj čas. A vnuk je rekel da mi bu i skajpa prikopčal, a sad si mislim kaj to je, i onda, kak z tim?

Književna kritika i seks

Te sve misli pisala sem na požutelomu kalendaru-rokovniku, još z prešloga veka, kaj sem ga pod gredum na tavanu našla; dopisivala, gnjela i premetala, a najbolše sem mislila gda sem ribala poda v kuhini ili oni zagoreni pekač, kaj se v njemu jelo v rolu peklo, a dala mi ga je strina Jela, gda sem se udavala. Bilo je one zagorene krumperove korice kaj se primi, če jelo ni dost zamašćene. Gda se puno i teško dela na gruntu, mora se i jesti!

Sto put sem vse svoje reči znova čitala, prepravljala. Potem je prepisala v .doc dokument, pod imenom Ifkica 1. Točno onak kak su mi deca rekla. I kopiju poslala vnuku prek e-maila na čuvajne, če se nekaj memu kompjuteru zgodi. Štela sem da se ne pozabi kak smu živeli, spominali se, lepo slagali i pomagali, skrbili i išli napred.

Naše Gornje moslavačko selo, kaj mi je srčeku priraslo, je kak košnica prepuna dobrih, vrednih ljudi i njihovih pripovetki, to nigdar niko nemre vse napisati i opisati, a kam vse reči poloviti. Primera radi, kuma Mara je bila z Pitomače, Vladek i Kata su došli na dedovinu, z Ivanića. Barica je bila z Radoboja, ona je terala svoje. Susedi Bartolići su se dotepli odnekud za Kutinom, bilo je tu pajdašev okolčanov i onih z Velike i Male Ludine, imeli su pola pri nami, oko autoputa i niže, prema Okolima. V trsju smu bili međaši z Irenkom i Duškom, Milicom i Vinkom z Mustafine Klade. Delili smu dobro i zlo. Jagičini su bili ze Strušca. Dragica se udala k nami z Potoka. Sused Božo i njegva dva mlajšja brata su došli z Like. Naši domači Čehi su z nama kajkali, a doma su se spominali na češkom i popevali popevke, kaj su dedeki i babice donesli ze stare domovine, za vreme Marije Terezije. Baba Rusa je došla ze Samarske Gubernije, mam posle Prvoga rata, i to z velke reke Urala kaj bi jezero Česmi v nju stalo. Tak je pripovedala. Jako je volela šarane ze Česme jesti. Deca su joj lovila ribu a ona ih je vučila ruski i pekla im piroške. A gda je klela i terala Kozake ze sela v Drugomu ratu, bome su ju ti hastermani razmeli, i otklatili se dale. Mirjana, kaj se udala za sina mega pokojnoga strica Petra, daj mu Bog lehkü zemlicu, došla nam je ze Slovenije! Deda Dragić je bil kočar i vozil je biče po selima od Siska do Kutine i Ivanića, pripovedal nam je o ljudima i običajima moslavačkim.

Pisajne me je koštalo živcev, činilo se da bum oči zgubila, sedeti nis više mogla, vse me je bolelo. Ko bi rekel da je to tak teški posel? Pak sem zaključila, po

istini, naše Gornje moslavačko selo je danes umreženo, z celim svetom povezano cestami i štrekom, moderno selo i punopravni del toga belosvetskoga globalnoga sela. Kak drugi tak i mi, dogurali smu do dvadeset i prvoga veka!

Vrag mi ni dal mira, sejdeno sem išla riskerati, valda je ti moj ego iskal pofalu, gda sem te svoje sprintane misli odnesla susedi Miciki. Kaj bi dobila stručno mišlejne i pomoć školovane osobe. Ima vučitelsku školu. Čak sem ju mislila prositi kaj bi mi bila urednica. Dugo je već v penziji, dece nema, vrta ne dela, marve ni živadi nema, navek čita knige, ima cajta. A i dobre smu si bile. Onak med nami, mislila sem si da joj se ti moji „Zapisi babe Ifkice“ budu zdopali. Kad drugi teden, eve ti Micike k meni. Vrnula mi je moje papere, masne, z nečim zalijane a ja sem pozabila dihati, gda sem čekala nejnu presudu:

– Jagica nema plave oči a Barica ni z Radoboja, ona je z Velikoga Trgovišća. Skoro sem se zrušila!

– Micika, štela sem da mi rečeš kaj misliš o temu, kak o knigi. Znaš da ne mora vse biti po istini. To ti se zove ...

– Znam kaj očes reči. Sem ja šezdeset let išla v školu!

– A je?

– Šesnajst sem se školovala a četrdesetičetiri išla na posel!

– Bome, lepo. I niš drugo nemaš za reči?

– Sedamdeset i tri zareza ti fali, imela si dvesto i tri tipfelera, to sem ti z crlenim označila. Buš vidla, vse ti je tu.

– Imaš još kaj za reči, vidim da se snebivaš?

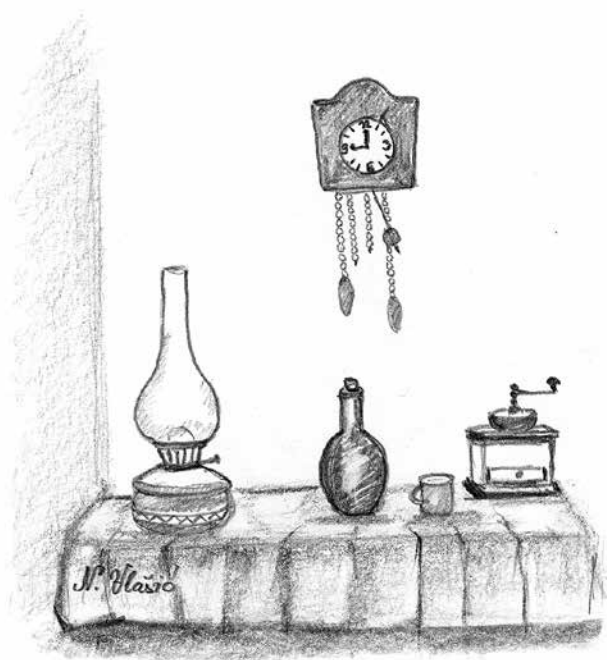
– Imam, imam.

Sad je došel sudnji čas, istina. Vkočila sem se kaj da sem mrtvik pred vratima Svetoga Petra.

– A zakaj nesi o seksu pisala. Znaš da seks vse prodaje, bi i tu tvoju knigu. Če je prodaval velke kniževnike, bi i tebe.

– Znam, znam Micika, a ti bi prva trebala znati da se seks pri nas na selu dela a ne piše, kaj ne?

I tak sem se rešila svoje prve kniževne kritičarke.

DRAME

Mali tič, velki krič

Komedija na kajkavskom narječju u jednom činu
Ivanić Grad, 2015.

Lica: GAZDA
ZORA
JOŽA
TONA

VRIJEME RADNJE: 2015.

MJESTO RADNJE: hrvatsko selo s područja kajkavskog narječja (južno-moslavačkog govora sela Vidrenjaka).

Klupa i stol ispred dućana.

Likovi: JOŽA – četrdeset godina braka sa Zorom, radnik na pilani, mala drvena kućica, staja, domaće životinje, živi na starinski način;

TONA – povratnik iz Njemačke, drugi brak, mlada žena, velika kuća, kič posvuda, ona se oblači i glupira kao Madonna, nekada je bila pjevačica u krčmama;

GAZDA – vlasnik trgovine i krčme, čovjek koji u selu sve zna i ima lijek za svaki problem;

ZORA – Jožina supruga.

Joža i Tona sjede na klupi, na stolu dvije prazne pивske boce. Svakom viri po čačkalica iz usta. Večer je.

JOŽA: Nesu ni čačkalice kaj su negdar bile.

TONA: Nesu, nesu.

JOŽA: Gazda, dojdі naplatiti.

(Stiže trgovac/konobar, vlasnik dućana i birtije).

GAZDA: Deset dek tirolske, pol kile beloga, piva. A ti Tonček, deset dek some-rice, dve žemle i piva.

JOŽA: Danes ja plačam. Gazda, naplati si pivu. Dečki, bum moral iti doma. Je mi prelepo tu z vami, no ak Zora pak pozabi zvleči kluča z brave, bum moral zvoniti,

i lupati, i vikati i obečavati vsega. A to ne bi rad. Moja je Zora kak i sami znate poštena i vredna baba, ali če joj nekaj obečaš a ne spuniš, ostal si bez gač!

GAZDA: Ne to tak grdo, Jožek. Kuliki bi šteli skinuti gače pri tvoji Zori!

JOŽA: Ne pri moji Zori! To ne!

GAZDA: Kak ti veliš.

JOŽA: Je, baš tak.

TONA: Tvoja Zora je bar skromna i skrbna. A ona moja! Pol penzije ostavi za štikle i kompletne miderov i gač od čipke! Veli da se oseča „lijepo i poželjno“ v nji-mi! Ja sem mislil klet lepo prirediti i nekaj trsekov zameniti, a ona ni čuti! Treba francuske pomade za lice, istarske za telo, nemačke za podočnjake, pak tam nekaj za nožne prste, joj se nokti fričuju kaj vitice vinove loze a bome i neakve glivice ima, valda peronosporu, a to košta kak jena kletica. Za neveruvati!

JOŽA: Vele da žene koštaju, naročito gradske kaj su vsega vidle po izlogima i misliju da vse treba to kupiti. Ti jedini v selu imaš ženu kak da je pobegla z televizije. Bi mogla čitati vesti i popevati. Obleči ju v bikini i naj se plete po inoksici pred kamerami. Bu se čulo za naše selo i vrednost zemle pe petsto posto gore. Da se već jenput rešimo tih šikar oko nas. Nas budu kune, lasice i lisice sterale z doma. Meni na tavanu kune rondaju kak stekli vrage po noći. Se ne da spati!

TONA: Ti morti budu ojri skakali po tavanu, skoro?!?

JOŽA: Šalu na stranu, zbila je pun tavan kun zlatice.

TONA: Kaj ne posečeš orehove grane. Po orehu se popneju na tavan. Imam ti ja železo za kune vjeti, dođi zutra k meni, ti ga bum dal.

GAZDA: Jeste ponoreli, kuna je inteligentna životinja, zakaj bi ju zatukli? Moj školski je to rešil elegantno.

JOŽA: A kak, no daj mi reči?

GAZDA: Prosil je vnuka da na tavanu ostavi ko dreš velke zvučnike i lepo je zrokal kune, bežale su tak da su ostavile i nameštaj, i bubnjeve, vse š čim su delale jada noć na noć. Rok-and-roll. Mozart im se svidal, lepo su se igrale uz Wolfgangove zvuke.

TONA: Naj ti reče koji rok ne vole, da ne bum pušćal rok koji vole.

JOŽA: No, dobro, vsi ljudi vse znaju, bi ja išel doma, daj mi još jenu putnu pivicu, tak je lepa mrzla, dušu leči gda se spušća po grlu.

TONA: Ja bi te odvezel, al pem peške, ostavil bum auto tu, če je to v redu, gazda?

GAZDA: Nema problema, Tonček! Bolše tak nek da se kaj zgodi. Bi šteta bilo koju jabuku ili plot vuz cestu pobrati. Ili, nedaj Bože kunu zgaziti. Ak očete, ja vas odvezem ze svojim autom, a zutra dojdite po vaša vozila. Nečemo pijani na cestu. Se naše selo samo po crnim kronikama vleče.

JOŽA: Joj meni, a tak mi se nejde doma. Sad sem se setil, nis dovezel benzin za kosilicu i nis išel po napoj v tvornicu. Joj al me bu moja Zora. Kak more vikati, nemreš veruvati.

TONA: Je, mali tič, velki krič.

GAZDA: I za otrov povedaju da je v malim flašičkama! Treba je paziti da se ne razbiju. A kaj moremo, gda smu se ženili vse su bile kak kace z medom. I slatke, i dobre, i lepe.

JOŽA: Je, je, je.

TONA: Meni je i danes za moju Pepicu.

GAZDA: A kaj moreš, Tonček, tak je moralo biti. Ni ti bilo lahko. Dvoje dece bez matere, punica i tast, posel. Dobro si naredil kaj si v Nemčiju otišel. Deca su završila fakultete, kupil si vsakom stan v Zagrebu, delaju.

TONA: Nesu imeli ni oca ni matere...

JOŽA: Babica i deda su bili kak otec i mater. Bili su još pri snagi i zdravi, bi danes rekli da su bili mladi. Danes v četrdesetj tek počneju razmišlati jel bi imali dete, a oni su ze četrdeset bili ded i baba. I to dobri ded i baba. Vse je dobro kaj dobro prejde.

(Iza ugla trgovine Zora prisluškuje razgovor).

TONA: Ova moja neče ni čuti za moju decu! Kaj bi deca ocu doma došla, kaj bi ona kuhala i dočekivala!

GAZDA: Pa ti odi k njima! Odite v restorana jesti! Bar ti imaš penziju zvana!

TONA: Vse mi pobere i potroši moja pevaljka. Tak mi i treba, gde mi je pamet bila?

JOŽA: Ni vse tak crno, Tona. V posteli te dočeka v čipki, namirisana, duge lasi kak kojnska griva, pusti ti to. Da je meni bar nekaj tak dobro držeče, a ne ona moja živčana sirota, kost i koža!

GAZDA: Tvoja je gospa onak baš dobro popunjena, prava debela baba! Se lepo zibleš, kaj ne? A one cice kaj bi je i Pamela Anderson štela? Ti si v raju, no Tonček, kaj ne tak?

ZORA: *(Naglo ulazi na scenu i udara rukom po stolu.)*

Posranci stari pijani! Kaj tak? Su vas matere tak vučile? Tak se o ženama spominata? Vas ni sram, bedaki stari? Fúj! A ko vas pere? Ko vas rani? Ko vam je decu zrodil kaj se vaše seme ni zatrglo? Kuliko sem ti samo put žgance skuhala i tajnura za te bom oprala, Jožek? I nes dobra? Celi život štumfe krpam, stare svitere preštrikavam. Kaj ti misliš da je to vesele? Misliš da ne bi rajše nekaj novega oblekla? Nekam išla, sveta vidla? Misliš da sem bedak? E, pak nis! Vidla sem ja na televiziji a i v knjižnici sem vsega čitala. Ti mene držiš ko kravu v štali. Samo kaj me nesi skolenčil. Niš ti ne znaš, živiš v osamnajstomu veku!

JOŽA: To, kak veliš, ti ni smetalo pred četrdeset let! Ja nigda nis rekel da ti nesi skrbna, vredna i poštena žena.

ZORA: Onda, kak to da z menom nesi zadovolen? Nis ja sliva koju buš posekel jer nemam velke cice! Negda su ti dobre bile!

GAZDA: No, no, Zorica, a kaj štrmlaš? Naj preterivati! Buš si jenu limunadu spila?

ZORA: Ne bum i ja peneze tebi debelom, kapitalisti ostavila! To nigdar! Ni dost kaj ti je ti moj bedak jen grunt ostavil.

GAZDA: Ja te častim. Neš niš platila, lepo si spij i zemi Jožeka doma. Setil sem se, ti voliš piče za babe a ne za dekle, je tak?

ZORA: Če imaš švepsa, bum jenu čašu spila. Več mi ga dugo ni kupil, ti moj škrti Joža. A po birtijami je jenu hižu zapil! Lepu, zidanu, novu hižu, kak vsi v selu imaju. Z bar šest štengi do ceste, kaj bi imela kam belagonije lepo deti, v jenakim novim teglinima. Naj cvetu na ti južni strani celo leto, naj se z ceste vidi prava gazdarica. I lepe tegline sem vidla pri Dorici, v dučanu. Izgled hiže je lice gazdarice. Nejni vrt su nejne ruke! A pole...

TONA: Tak je i moja pokojna pripovedala.

JOŽA: Ni čudo, su si sestre bile!

ZORA: A ti Tonček, ti si se zadobil vesela. Pravi pravcati bingo si z Nemačke dopelal. Nam ne dosadno v selu.

JOŽA: Zorica, bum i išli, buš ti vozila traktora? Ne bi štel puhati če me patrola vjeme.

ZORA: Navek samo v selo bežiš, nigdar nesi doma. Vse kaj boli, selo bu rešilo. Ti i tvoje spominanje. A ja štrmlam? Ne večeg štrmlera od tebe na svetu! Samo loviš ljude kaj bi pripovedal, niš koristi muž! Oni kteri su išli napred su doma bili i delali, sijali, orali, popravljali, hiže nadozidavali. Z decum skup nekaj delali kaj bi se deca navčila poslu i živleju. A ti, ti si samo z doma bežal. A sad bi išel doma! Si ponorel? A kaj buš doma?

JOŽA: Očem iti doma, neš ti meni zabranila.

ZORA: Rekla je meni pokojna Špičovka, još gda sem mlada bila, da ti lupim kontru i da buš onda delal vse kak treba. Rekla je naj te teram z doma, a ne vlečem doma. A ja nis štela biti neiskrena, da me ne bi Bog kaznil. Da ti ne bi bilo žal. A ti prefrigani, ciganski, smudasti leni prnorajter, ti si vse to lepo debelo skoristil! Tak se ženu poštivle, dobru i vrednu? V pekel peš, ja ti velim!

JOŽA: Zorica, Zoričica moja...

ZORA: Nis ja kobila da mi buš tepal. Ja ti toga voza ne bum zvlekla. Ostal buš tu gde si zagrezel. Ni me briga gde si i kak si.

GAZDA: Zorica, još jenoga švepeka, more?

ZORA: A jesi išel po napoj? Svinami sem dala kukuruzu i travu, a napoja se najlepše najedu. V tvornici su danes imeli gulaš, pol se toga hitilo. Bi siromaki karmenadle i hašeje z makaronima šteli jesti.

GAZDA: Lonci su im doma puni graha i gulaša.

JOŽA: *(Povlači kapu na oči)*. Nesam stigel po napoja otiti, Zorica, lepa moja!

ZORA: Nesi stigel, ha? Te ni sram? Si se kartal? Ja sem još jedina v selu koja živi v dedinoj i babinoj hiži! Još samo ja ranim svine za na pijac! Samo z našega dvorišča smrdi gnojica.

TONA: Gde ne smrdi tam ne miriši...

ZORA: Ti čkomi, pevaljkino smetje! Ja jedina okapam kukuruzu i krumpere! Vse su druge žene dame, samo ja još delam! Te ni sram, kaj si mi od živlejna naredil?

(Gazda izgovara zadnju rečenicu s njom sebi u bradu).

JOŽA: A zakaj bi me bilo sram, Zorica, ti si vredna i uredna, lepa ženica i ja te imam rad. Tvoji podi su navek lepi žuti, lepši nek vsi parketi skup v selu! A gda je o sramu reč, kaj me ne bi trebalo biti sram jer si jedina baba kaj dolazi v birtiju po muža? Ti mene sramotiš, ne ja tebe!

(Gazda pogledava Tonu i trlja ruke uživajući u bračnoj sceni).

ZORA: A tak, te je sram za tvoju babu! Te je sram kaj moram po te iti! A ni te sram kaj si jenu hižu zapil! Ni te sram kaj si još jenu hižu v cigaretlinima zapušil i poslal z dimom v zrak! Te ni sram kaj si frtalj radnoga staža bil na bolovanju i po toplicami. Te ni sram da ti je kčer to vse morala zrihtati, čak i penziju, hoditi ko zna kud i kam? Doma z menum delati i po noći gda je došla ze škole? Te ni sram imeti penziju tak malu da me je sram to reći? Ljudi voze aute, a ti v birtiju ideš z traktorom pokojnoga tasta. Mega dobroga oca.

(GAZDA ponavlja zadnju rečenicu s njom, bez glasa.)

JOŽA: A kaj bi z dve hiže, Zorica? Bi vsaki v jenoj živel? Š čim bi plačala poreza, vodu, struju, račune? Nigdar nesi delala, penzije nemaš! Si kaj zašparala, v čarapu skrila za stare dane?

(Zora se ljuti, sve skakuče po pozornici, udara šakom o stol).

JOŽA: Deca su odišla, a v naši je drveni hižici teplo kak v raju. A gda štrudla pečeš, diši kak tri raja! A da imaš one velke obluka bi je morala prati, velke firunge metati, bi te križa bolela!

ZORA: Filozof jen stari grdi.

JOŽA: Jes, lepa moja Zorica, a pogleč, kak su lepa ona stara kola puna belagonija na našem dvorišću. Pofarbana. I vse ono cvetje na stalku kaj sem ti naredil spod kuhinskoga obluka! Si rekla da mora zgledeti kak slap!

TONA: *(Sebi u bradu)*: Dobro da ni štela celu Nijagaru pod oblukom! *(Glasno)*: Am Zorica, sem čul da se turisti „Bučijade“ stanu slikati pred tvoju hižicu v cvetju i tikvami. Ti to tak vse lepo posložiš da gospoda zaborave dihati. No, kuliko put si dobila diplomu za najlepšu hižicu? Priznaj!

GAZDA: Baš tak, ni na jednoj slici ne dišeju, kaj je je!

TONA: Šalu na stranu, če hižice ideju v raj, tvoja hiža bu tam, buš vidla! Tak je Dubravko Ivančan govoril, te hižice z malim oblukima pune cvetja vse peju v raj.

GAZDA: Tak je moja baba kuliko put rekla.

ZORA: A daj ti meni bedak stari reči, kak bi hiža mogla iti v raj? No, ak si dost popil se buš snašel?

TONA: Čuj Zorica, leže nek one velke hiže, betonske na dva kata z potkrovljem i podrumom. Ko bi tak velka vrata na raju naredil? Bi je tristo angelov moralo otpirati!

ZORA: *(Zaneseno i oduševljeno)*.

Se turisti dojdou slikati, tak je. I kuliko put su i mene slikali v babičini nošnji. Lepoj, moslavačkoj. I na tom, fejsu, su te slike, tak mi je vnuk rekel. I onu prelepu mačku trofelku su vudrili na kipca, kaj je na kolima med cvetjem spala i na sunčeku se grela. Jesu, jesu.

GAZDA: Po celomu svetu idu tvoje belagonije i tikvajne. A zakaj bi morale biti na štengami?

JOŽA: A oni drveni stalek za asparabus? Su dolazile babe z cele županije gledeti tu lepotu. A majstori su šteli vkrasti ideju...

ZORA: Mega asparabusa su gledeli! A da ni došel traktor z dve prikolice daščic z pilane našičke, ne bi mega stalka bilo. Rajše si se igral dok si delal tu stelažu nek kaj bi krumpera okopal z menum. A onda si mi to gurnul pod nos za godišnjicu braka! Jesi mustra Joža moj, jesi!

JOŽA: Je, je, baš tak, kak ti veliš.

ZORA: I Bara, i suseda Kata, i kuma Jagica, vse imaju tak lepe belagonije po štengami. I lepa ulazna vrata. A ja sirota nemam! Tak mi je treba! Kaj si išel mene zmotati, kaj ni bilo frajli v tvem selu?

TONA: Nesu ga štele... loza je to bila kтеру niko ni štel.

JOŽA: (*Udara ga nogom ispod stola*). A na čijoj si ti pak strani?

ZORA: Vi to mene zajebavate, kaj? Nis ja bedasta! Joža, odma idemo po napoj, bu se skiselil v kantami.

JOŽA: Tona odi z menum, buš mi pomogel napoja v prikolicu zdiči. To su velke kante a nekak me rame boli. Odi Tonček...

ZORA: Njega njegva manekenka čeka. Kaj si mislil da te bu Tonček spasil? A ne, dobil buš ti svoje! Ja sem doma vse naredila i blagu naštrajila i podojila, kokoši zaprla, cucka naranila. Jelo naredila, a ti...

JOŽA: A kaj si finoga skuhala, Zorica moja lepa? Ti si najbolša kuharica na svetu.

ZORA: Kaj ti znaš kak je v svetu? Nesi ti dalko prešel.

JOŽA: A bil sem ja, bil sem v Daruvaru v toplicami. Bil sem v Makedoniji vu vojski! I onda sem bil v najlepšemu hotelu v Zagrebu gda sem pozvan od našega predsednika Josipovića za sto davanja krvi! Sekaj sem videl! I v Ljubljani sem išel pokojnomu bratiču Emilu na sprevod. Kakve je karmine imel, v prelepomu restoranu, vsaka čast deci. Lepo su ga spratili. Je, je, videl sem ja sveta.

ZORA: Ak si sveta videl, zakaj si me oženil i zaprl med hižicu i štalu, vrt i pole, samo kaj mi nesi štrik na vrat del i brjnicu! Za babu je kuhača i motika, kaj bi baba sveta gledela. Bi vidla kak je lepo živlejne v gradu. Gda si me v kino zel? Gda smu nekam išli osim na sprevode i svadbe? Dajbog se v peklу grejal celu večnost.

JOŽA: Ti i hižica bute v raju, neš vidla kak mi je. Buš se rešila, šuti, šuti, još malo.

GAZDA: Imaš praf Jožek, videl si sveta i onda i moreš znati da je Zorica dobra kuharica i gazdarica. I kaj si skuhala za večeru, nis čul?

ZORA: Krumper na crleno i karmenadle. A sad se bu vse oladilo.

JOŽA: Bu još teplo će si jelo ostavila na peći. Table su dugo teple. I dok još peč zagasi.

GAZDA: Zorica, znaš kaj si mislim? Bi Jožek mogel narediti štenge oko onog ot-pilenoga oreha, bi mogla panj zdupsti, posaditi tulipane ili več nekaj, a okolo naj ti majstor naredi okrugle drvene štenge. Tam buš mogla imeti puno teglinov. Nek ti naredi drvene kopajne za belagonije. A tikve moreš posložiti v rogožare, stare onak prevrjene, videl sem na televiziji! Tak nekaj ni jena baba v selu još ni vidla. Si moreš to zamisliti? Ili naredi labude gnezdo od tikvajni, na dvorišču!

JOŽA: Bum ti zrezbaril kojneka od one lipe kaj ju je veter srušil proletos. Buš vidla kak bu lepi! Posložiš kojneka, buče, tikvice, v samar deneš belagonije. Al se budu turisti slikali! Naša je hižica baš na pravomu mestu. Od bambusa kaj je otraga za gnojem zrasel, bum naredil brajdu za cuge. Če posadiš deset-petnajst koščic, to bu kak šuma viselo.

TONA: Ja ti bum, moja svast, v sredinu te instalacije monteral tri-četiri lampe, tak da bu po noći ko mesečina v Rastokima. Lepo bu za videti i cvetje bu lepše cvelo od svetla.

ZORA: A dečki, bi vi to naredili za me?

JOŽA: *(Sretno udara gazdu i Tonu po leđima).*

Kak ne bi Zorica moja, ti si najlepša i najbolša Zorica kaj sem ju igda znal. Odi idemo doma, lepa moja. Zutra bum naručil prikolicu z pilane i idemo v akciju.

ZORA: Odite onda z nami doma, bumu si malo pojeli i pospominali se.

GAZDA: Fala, Zorica, samo da zaprem, počekajte. Bum nacrta delali a ti nam buš zlevku naredila, tvoje zlevke su najbolše na celomu svetu! Ti ne šparaš doma-či sirek. Nigdar nesi škrtla bila, zato peš v raj.

(Odlaze, Joža im šapće)

JOŽA: Fala dečki kaj ste me spasili!

GAZDA: Vse za pajdaša, Jožek!

ZORA: *(Sebi ispotiha).* Vse za mušteriju...

Lopovi i tati

Komedija na kajkavskom narječju u jednom činu
Ivanić Grad, 2016.

LICA: Gazdarica
Ljubavnik
Lopov
Gazda Štef

VRIJEME RADNJE: 2015.

MJESTO RADNJE: hrvatsko selo s područja kajkavskog narječja (južno-moslavačkog govora)

Moderna obiteljska kuća. Momak sa skijaškom kapom preko lica nasilno je ušao u kuću, kroz prozor, nešto prije ponoći. Ljepljivom trakom vezao je sredovječnog muškarca (bos, sa zeleno crvenim šarenim kratkim čarapama, u boksericama) i ženu u kombineu i šlapama. Preko praznog stolca bačena je crvena ženska bluza.

GAZDA: I, kaj si rekel, dečec, zakaj baš ova hiža?

LOPOV: Je najvećša i najlepša vu vašemu selu. Ima najvećše gradilišće, puno zemle. Nasledili ste, krali ste, sejedno, vidi se da imate penez.

GAZDA: Tat, a bedak! Za neverovati! To još nis videl! Tata su prefrigani, lukavi, i tati su samo ak je vlove. A ti si jen obični velki bedak! Ti koji imaju velke hiže nemaju peneze, vse su vu te hiže deli. Jel znaš kuliko sam dojde asfaltranje dvorišča? A plot od inoksa? Fasada? Ma kaj ti znaš...

LOPOV: A zakaj si delal plot od inoksa ak je skup?

GAZDA: A ko bi ga farbal? Ova gospa tu, kaj samo nokte zna farbati? Ili nejni sineki? To su pak niškorišti svoje fele! Pitaj ju kuliko su autov i motorov do sad razbili, kuliko je sliv i plotov do sad platila ljudima vuz cestu. Pravo je čudo da nekterega još nesu zgazili! Nasledstvo – vrag dal i vrag zel!

GOSPA: Naj ti moju decu vrediti. Vsakom se more kakva lipa ili pak sliva najti na putu!

GAZDA: Če voziš dvesto na sat po selu, HIK! Ondak sigurno da se bu našla! I krmača! Pri tej brzini samo lastavice lete!

GOSPA: Ne spominji mi lastavice, ti prevrtljivi, zbeleni gad! Si odišel kak lastavica al se v protuletje nesi vrnil, kaj ti znaš kak je meni bilo? Kaj sem vse morala trpeti. Kak mi se celo selo smijalo! Baš sem se lepo udala...

GAZDA: Kaj marke nesu bile slatke? I potem ojrčeki? I da samo znaš kak je meni bez tebe lepo bilo!

GOSPA: Kaj si se onda vrnil, stari lažlivec? Kaj si došel nazaj? Sem si mogla čoveka kak se spada najti kaj bi deci bil otec kak se spada. Nek ti... ti... *(Pokušava se osloboditi i udariti ga šakom)*.

LOPOV: Čkomite! Najte mi tu glumiti dobrega i zločestoga talca! Povečte gde su penezi i zlato. Brzo bumu kvit. Popevajte il bum počel z mučenjem! Če ne bute sudelovali i pomogli jen bu ostal bez gač! A drugi bu moral gledeti!

GAZDA: Isusek, Isusek, nesu ni tati kaj su negda bili!

LOPOV: Onda, gde su EURI? Dolari? Švicarci? Ja sem globalno zaintereseran, svetski tat. *(Uzima knjigu po knjigu s police, lista i baca na pod. Uzima kartonsku kutiju od cipela s vrha regala, baca sadržaj na pod – pisma, figurica, dokumenti, stare izbušene štedne knjižice)*.

GOSPA: Vrag ti oči zel, oslepel dajbog da! Naj te v požerak svoj del krokodil! Na krilima te zmaj nosil v oblake i hital v ogenj petstopedeset let!

GAZDA: Barica, am kaj to pripovedaš? Preveč glediš National Geographic! I zakaj baš petstopedeset let?

GOSPA: Sram tebe bilo! Tu tat moju hižu ruši, a ti sediš i glediš kak kakva splašena pucica! Ni da bi A rekel!

GAZDA: A kaj mi to vredi? On bu zel kaj bu štel, buš ostala bez gač, bu te lepo poseksal da mene navči kak se to dela... tak je rekel... Se buš po selu falila da te je lepi mladi nategnul... I zakaj za boga miloga kuneš? Te ne sram?

GOSPA: Kaj ne razmeš da sem v stresu? I to velkomu...

GAZDA: Ma naj se bojati, nema on velkoga stresa! Da ima ne bi bil skompleksiran i delal takve sranje kak dela i poštene ljude mučil. Vsako malo se neko fali da je imel tata v hiži.

GOSPA: Prav za prav, tak je! Če bole razmislim, Štefica Martinova mi je nekaj rekla da ga nigdar ne bu pozabila! Mi bilo videti da bi još štela, a nis mogla razmeti kaj točno! Vidiš, vidiš...

LOPOV: Tak, to smu pospremili. Sad ova stelaža. Ova košarica... *(izvrće igle, gume, elastične gume, klupko špage, klupko vune s iglicama za pletenje)*.

GAZDA: Daj stani ti tat jeden! Nemamu peneze! Vse smu deci dali, platili fa-

kultete, svadbe preživeli, krstítke vnukov, snehi auto kupili, a kak sem rekel, ni sam več ne znam kuliko su motorov i autov razbili! Mesto da se seksaju, oni su turirali kojnske snage čez selo kak bedaki. Voleli su popiti, kaj ne vidiš da birtašima navek dobro ide. Zakaj nesi prešel k kteremu birtašu pobirašiti profita? Nek si došel plačkati sirotinju kaj su naivni vse v decu, dvorišče, plot i skupu plastičnu stolariju vrgli.

GOSPA: Kakvi otec, takvi sineki! A kaj budu deca delala v ti vukojebini? Peju v kazališče? Osim birtij tu ničega ni! Sad su došli ti velki dučani, kaj budu muški išli gledeti suđe, firunge i nameštaja? Tak se budu zabavljali? Nemreju plivati, nema bazena. Ak se v kinu očēju stiskati z neakvom deklicom, koja je doma ostala, mam celo selo zna. Nemaju kam i več tak dugo nemaju š čim. Dekle su pobegle ze sela za bolšim živlejnem. Koja bi još gnoja ze štale hitala, vrta kopala i svine ranila? Tak mi je i samoj bilo. Nigda nis imela z kim, ni kam otiti! Nama starima je teško, a kak je onda mladima? Gđa bi imeli posel, bi se ženili, išli v toplice jenput mesečno, jenpunt godišnje na more, mam bi i turizmu bilo bole. A ne, ovak se vozikaju na čušpajz mahune i grah-kašu po selu z biciklinima.

LOPOV: Gazda, gde se skluči ta baba? Kak to trpiš?

GAZDA: Kak da mleko od trnin pijem!

LOPOV: *(Naglo skoči pred ženu sa škarama u ruci)*: Gde su penezi? *(Sjeda joj sučelice u krilo)*.

GAZDA: Rekel sem ti da dečec ni gay, da bu tebe seksal a ne mene! *(uzdahne s olakšanjem)*.

GOSPA: Mrcina jena stara! Sram te bilo! Mesto da me zaštitiš i pomoreš mi, ti se veseliš moji sramoti i muki! Slabič! Navek mi je otec govoril da ne bum dobro prešla! Bogec moj stari, kak je imel prav. Zakaj ga nis poslušala? Se v grobu okreće dok vse ovo gleda...

LOPOV: Čkomi, baba! Bum ti lasi zrezal, buš ko tifusarka hodila po selu.

GOSPA: Da se nesi usudil meni glumiti flizera i još me k tome baba zvati! Ja nis baba, a najmeše tvoja baba, si razmel? Ak si štel biti flizer, zakaj nesi? Bi imel posla, i mrtvima lasi rasteju! Neš ti meni lasi rezal!

LOPOV: Kuražna baba, nema kaj! Poveč, gde su penezi i bu ti ostala ta kojnska griva na glavi!

GAZDA: Tak je i pokojna Jovanka delala punđe a Joža se palil na nje. Jedno vreme...

GOSPA: Da nesi diral našega Jožeka Broza! To je bil čovek, a ne slabič! Prave zagorske krvi kak i ja sama. Dok je on vladal niko ni trebal biti tat! Gđa je on lupil

šakom po stolu, vsi su slušali! I Staljin i Čerčil, a bome i Amerikanci. A danes? Nema toga kateri bi lupil po stolu. Samo tudi sluge i poltroni v skupim odelima i autima! Ni voziti ne znaju. Tito je bil gospon i muž kakvoga je treba tražiti!

GAZDA: Na čijoj si ti pak strani, baba?

(Tat lupa s nogom po podu).

LOPOV: Dost mi vas je! Kaj neste razmeli? Odma mi rečite gde su penezi! Ov čas! *(Uzima praznu čahuru od bombe na kojoj je kačkani tabletić i tegla s asparagusom i sprema se udariti u kamin).* Vse mi se čini da ste sim mogli zazidati kutiju od kekso punu penez. Vse bum razbil, povećte gde su penezi. Odma!

GAZDA: Si ponorel, tat? Hej, hej, daj se nemoj zajebavati! Kaj, buš hižu počel rušiti? Pa koji bi bedak zazidal peneze? I koji bi još vekši bedak išel tak lepoga bajnka razbijati. Vse te pločice...

LOPOV: Baš tak. Pionirček Titov! *(Uzima crvenu bluzu sa stolca, veže muškarcu oko vrata i naginge ga sa stolcom unatrag).* Gde su? V ormarima nesu! V kauču nesu! V madracu na posteli nesu! *(Pušta stolac s muškarcem i kucka po zidovima, vraća se nad kamin).* Čini mi se da sem nekaj napipal... *(Uvlači ruku u kamin, visoko i vadi aluminijsku kutiju. Otvara...)*

GOSPA: Za boga miloga! Kaj to je? Otpri, daj mi to sim, daj da vidim kaj je to! V moji hiži! Odma, si me čul, ti jebeni tat? Ti buš po momemu kopal! Da se nesi usudil. Da je bar dinamit vnuter da te raznese ko zrelu dinju gda padne z ruke!

LOPOV: Baba, baba. Svaka čast! Pripovedaš gda je ne treba, a gda te nekaj pitam ti je gusak pregrizel požerak? *(Otvara kutiju, baca sadržaj uokolo).*

GAZDA: Barica, pa kaj te ni sram skrivati peneze od mene? Ja sem po Minhenu šaloval bazene kaj su se tam dreki skuplali od kanalizacije i tebi slal peneze, a ti si se ze zidarom hajkala?

GOSPA: Si ponorel? Nesem ni znala da je to tam. Kaj to je?

LOPOV: *(Baca novčanice po zraku - njemačke marke i jugoslavenske dinare. Mnogo novaca.)* Ah, bedaki! Od vas baš nikve koristi. Ti penezi ne vrede niš! Kaj ni bolše da mi rečete gde držite ono kaj još nekaj vredi? Bu vam tak zaostalima i to propalo! *(Baca limenu kutiju. Skače pred ženu).* Gde je čarapa z crnim fondom? Joj kak vas bum osramotil med kolegami, al bu smeha! Švapske marke ste čuvali...

GAZDA: Daj čkomi, zapri te odurne smrdlive čube! Ti nesu rekli da je treba zube prati? Fuj, neotesanec jen neuredni. Zapri, bu ti šišmiš zletel z tog grdog požeraka! Barica, gde si pri vragu vražjemu zela te peneze? Ko je zidal kamina i gda je to bilo? Sečam se da sem došel jeno leto doma i kamin je bil tu. Nigda mi nesi

rekla ko ga je zidal.

GOSPA: Pokojni Matič, babin brat! Jel bi to babini penezi bili? Je sirota vmrla i pozabila na nje.

LOPOV: Morti je pozabila pa vmrla...

GOSPA: Naj se sprdati z moje babice! Bila je to žena kakvu je treba iskati na ovomu svetu!

LOPOV. Je, prava pravcata bankarica! Tušila je zidara i krala peneze!

GAZDA: To joj je bil tetec, bedak!

LOPOV: Pa, kaj ni moglo greha biti? Moj stric negda...

GOSPA: (*Gleda gazdu*) Morti buš ti slekel gače!

GAZDA: (*Skakuće na stolcu, nastoji ženu udariti glavom*). Prostača jena! (*Prevrne se sa stolcom*).

LOPOV: No dobro, sad je na redu pod. Pod timi daskami bi moglo vsega biti!

GAZDA: Je, paučine, mišov, zmazanoće kaj se neče sama počistiti! Tat, daj mi digni stolec, kak bum tak tu na ti zmazanoči?

GOSPA: (*Pokušava ga udariti nogom vezanom ljepljivom vrpcom za stolac*). Oprostite, kralu moj kaj nesem stigla mišeke vjeti! Mijauuuu!

LOPOV: Čkomite! Čkomite već jenput! Dost mi vas je! Tu sem ja glavni, jel vam to jasno?

GOSPA: Jel čuješ, gazda! Ov tu veli kak je v moji hiži glavni! I kaj buš naredil z tim?

LOPOV: Čuj, deda, ja tu babu ne bi trpel ni mesec dni, a kak ju ti trpiš tuliko let?

GAZDA: Fala ti lepi moj! Ti si moj čovek!

LOPOV: Dost! Gde su penezi?

GAZDA: Nemamu penez. Nekaj malo v banki za smrtni slučaj i za bolnicu. Znaš kak je, nejdi doktoru bez penez. Ti privatniki su skupi ko dragi kamen. A čovek nigdar ne zna kaj ga more strefiti. Evo, gospa treba iti na operaciju oka i kuka. Jel ti znaš kuliko bu to koštalo? A imamu samo za oko, za kuk ne bu seglo. I kaj da delam? Jel ju oču čoravu il šepavu? Kaj ti veliš?

LOPOV: Ti si zbiral svoju sreću! Ne ja! Ak imaš za operaciju onda se bumu dogovorili. Buš išel v banku i dignul peneze a tvoja lepotica bu ostala z menum. Svezal ju bum na postelu i mrdal tak dugo dok ne dojdeš, si razmel? Znaš kaj to znači?

GAZDA: (*Smiješi se ispod brka ženi*). Čuj tat, danes je nedela, kak pem v banku?

LOPOV: Kaj nesi čul za bankomate i kartice, seljak?

GAZDA: A kaj je to, ti bankomati? Ona kištra pred ktero ljudi stojijo kak pred oltarom? I molijo? Kak pred kravicom kaj oče pa neče mleka pustiti? Jel to to? A Mlečani i Švabe snimaju z kamerama kak se bokci duriju... to je skrivena kamera, jel da?

LOPOV: Prekleta zaostalost! Kaj ne znate da vsaki poštenei čovek danes ima bar tri kartice i more dizati peneze do neba, prvo vleče kaj ima a onda na dug! Ma gde vi živite?

GOSPA: Tu v ti hiži.

LOPOV: Kuš, stara krava!

GAZDA: Vidiš, voli čovek životijne! Naj se bojati! Ko voli živinu, voli i ljude.

GOSPA: Prekleti bili oba dva! Gda pucaš po jelenima je voliš, kaj ne? Ah, kaj bum doživela za to malo penez...

LOPOV: Aha! Gde, gde, gde su. Otpri tu labrjnu i reči, odma! Si čula? Odma!

GOSPA: Čuj ti drski i bezobrazni tat! Negde jesu. Morti na tavanu v šenici, mort i v pčelinjaku med košnicami, mort i v podrumu v sudu z vinom, mort i su za ciglom nad jaslami, pri kravami ili pri kojnim i. A kaj misliš, jesu mort i na štaglju pod senom?

LOPOV: Mene ne buš učenjivala, a to ne! Ja sem iskusni, pravi pravcati tat. Profesionalni i profesor za puno njih. Ak mi ne rečeš gde su penezi, vse ti bum vužgal! Nebuš je ni ti imela!

GAZDA: A gda si uspela peneze nabrati da mi je samo znati? Navek nam je falilo, nigdar dost penez. Ja sem mislel da niš nemamu... da mi nečeš dati za gemišteka...

GOSPA: Joj, bogec jen žedni stari. Oču dobiti na vremenu (*šapće, tat istražuje regal, razbacuje po sobi fotografije, smije se požutjelim likovima...*).

GOSPA: Čuj, dečko! Odi sim. No, odi bliže, kaj se bojiš. Pogleč da se nis razvezala! Skolenčena sem skroz na skroz. Čuj... no daj dojd i, ne bum te vgrizla! (*Govori tiho u povjerenju*).

LOPOV: Kaj očeš, baba?

GOSPA: (*Viče, tat odskoči*). Kak prvo i najvažnejše, ja ti nis baba. Jesmu se razmeli? Kak drugo, oč u se z tebom ozbilno pospominati.

LOPOV: Čuj ti baba kaj nesi baba. Mene buš slušala. Ja tu zapovedam.

GOSPA: No, no! Gospon general. Daj poslušaj več jenput! Ja ti bum rekla gde su penezi ak staroga nategneš? Dobro?

LOPOV: Kaj? Ma, ja to nemrem verovati! Veščica jena! Sram te bilo. Ti buš meni tak i tak rekla gde su penezi. Jel to tebi konačno jasno?

GAZDA: Bemti zrak, Barica moja mila, za boga miloga. O čemu ti to pripovedaš?

GOSPA: A delaš se da ne čuješ? A to si čul! Vse kaj je ne treba to čuješ. Lažlivec smrdlivi stari, sram te bilo. (*Tiše govori gazdi:*) Oču dobiti na vremenu, morti deca dojdu i pomoreju.

GAZDA: Ne bi se čudil da su njegov i pajdaši, kakvi su ti sineki!

LOPOV: Čkomite! Jebivetri bedasti!

GOSPA: Ti si rekel da buš merdal jednega od nas jer da ti je treba penez. To zgledi kak da si profesionalni pratitel iliti masažer. Zmaseraš i onda ti platiju. Jel tak?

LOPOV: Ludaro!

GOSPA: Nis razmela za kaj ti zapraf trebaju penezi, za džoint ili kaj već, kaj mu to dojde. Onda, jel ti trebaju penezi za maricu? Več kad je moram dati, oču znati na kaj je buš potrošil! Ti si još mlad čovek, se truješ z glupostima. A gde delaš?

LOPOV: U pi... Ma čuj ti stara vreća! Jezik ti je dugački kak kaća! Da me nesi više provocerala! Kaj tebe briga gde ja delam? Misliš da delam a moram krasti? Misliš da imam plaču a da mi je ovo hobi?

GAZDA: Čuj, dečec, kak imam za čuti, pametno pripovedaš, nesi ti z livade, ti si išel v škole! Pusti babu, kaj misliš kak je meni vse te lete z njum? Nemoguća je. A pak, mi smu stari, prestari da se rastepamo. I kaj z tom hižicom i blagom. Još dok moremo delamo, deca dojdu svaki čas jer nekaj trebaju, takvi je ti svet danes.

GOSPA: Vladek, ti tat ne tvoj pajdaš ni birtaški brat! Prestani z tim! Došel je pobrati peneze ktere nemamu, a ak je nemamu bu nam vužgal hižu. Dečko, čuj, prosim te prvo pusti kravice, kojne i svine van da ne zgoriju zavezani i zaprti. Nesu životijne niš krive. Recesija ili ne. Ti imal posel ili ne.

LOPOV: Čkomi već jenput! Bemti zrak!

GAZDA: Čuj, a da si pajceka odpelaš, tam ih je četiri. Svakom sineku i kčeri po jen i jen za nas. Mi ti damo toga svega, če ste doma gladni! Mi smu ti z velke familije obadva, sirotnja, od žlice smu išli...

LOPOV: Kaj?

GAZDA: Zemi si jorkširca i zakoli ga. Da ne buš gladen. (*govori ženi*) Rekel sem ti da idemo v Zagreb. Dobili bi stana i posel v tvornici, posle rata je vse išlo

napred. Drugoga svetskoga rata! Mogel sem završiti VKV i biti gospon čovek. Majstore v gradu trebaju još više nek na selu. Tam ti intelektualci imaju samo mozek, ruke su im za niš! Bi imeli vezu med doktorima, advokatima, direktorima, vsi oni imaju pune hiže i nekaj za popraviti i stare cevi kaj se zaštopaju i znaju se samo plakati vuz nje. A i kakvi ormar ili štenge od dreva morem narediti. Kaj ono ni dobro tam pri deci? Vsu drvenariju sem ja naredil. Ali ne, ona oče doma biti, pri svem mameku i tateku, da ne budu sami! Joj, i baš si se za pravega udala...

LOPOV: Ja sem tu glavni. Dost! I praf da ste skup i mučite jeno drugo vsa ta leta. Ko bi z vami zdržal?!

GOSPA: Čuj, onda dečec, otidi da ne bu greha!

LOPOV: Greha!

GOSPA: Bu ti se vsega pripetile v živlejnu. Ni ti treba ni nas ni naše muke. Posle bu kesno za kajanje.

LOPOV: A vi ste kao filozof ili pjesnik?

GOSPA: Ja sem ti sinek, kak sam veliš, selska baba. Čuj, da ne pozabim pitati te, kak je Franc? Nis ga dugo vidla, jel prestal piti? Bu skončal v bolnici na lečenju! Ko je videl v grabi spat i piti ko duga, to ne dobro. Ni za njega ni za familiju. A kak imam za videti, ni dobro ni za decu.

LOPOV: Ne pije već tak... Ma, kak me zdigne na jeftini trik! Kterega Franca? Kaj pripovedaš? Poveč gde su penezi ili ti ovu kuhaču gurnem v grlo do želuca! (*Maše kuhačom koju uzima iz ladice*).

GOSPA: Si čul Vladek, Franc ide tvojim putem, bu i on prestal piti. Samo se nadam da ne bu kesno za njegva jetrica... i onda dečec, kaj je još novoga v tvem selu? Zglediš praf kak tvoj otec, i njegov glas imaš...

LOPOV: Bum te skuhal na saft praf ko svinska jetrica! Gde su penezi? (*Približava se prijetećim koracima s kuhačom, udarajući po stolu*).

GOSPA: Rekli su mi mamica da bum od kuhače stradala! Od mala sem se lovila za kuhaču.

GAZDA: Daj se primiri Barica, to je samo kuhača! Zamisli si da si na gastroskopiji, oče dečec pogledet jel su ti penezi v želucu!

GOSPA: Vu vraži materi, ne v želucu! Daj nekaj naredi bedak jen stari, pomori mi!

GAZDA: Gospon tat, daj da se dogovorimo, onak pajdaški. Ja ne znam ko si, baba je pobedastela, naj ju slušati.

LOPOV: Bolše ti bu da čkomiš, ak nemaš kaj pametnoga za reči. Z kuhačom ju bum...

GAZDA: Bolše i to nek ...

GOSPA: Šuti, ded jen stari zamusani! A ti, tat, popušil si ti živlejne, mali moj, a ne buš to nigda popravil. Kak je to tužno, o Božek moj, dečec je zašel na krivi put, oprosti mu. Ne daj da greši još više, jer v peklju je vruče i večno traje. Vu večnomu jognu bu zanavek, v kipuče masti sedel i se bu topil! Na kraju bu samo čvarek od njega ostal! I gda se oladi, budu muhe došle na njega srat! Ne daj dragi Božek da ovo dete zgredi još više. Onu velku krmaču si ne bu vkral jeli, mi mu ju damo, naj ju pela doma, zakole i naj sirotinja jede. Niko v hiži ne dela, poplava je vse odnesla, od čega budu ljudi živeli? Prosim te, Božek, presvetli ga, naj si skupaju grabe okolo hiže kaj ne budu svako leto plavali...

LOPOV: Začkomi već jenput! Me razmeš? Dost! (*Udara kuhačom o stol*).

GOSPA: Božek dragi oprosti dečecu, ne zna kaj dela!

LOPOV: Stari, gde se to čudo gasi? (*pita Gazdu*).

GAZDA: Sinek sad vidiš kak je meni!

LOPOV: Nis ti ja sinek! Oču novce i zlato i kvit!

GAZDA: Već sem ti tri put štel reči kam da ideš da je najdeš, a ti stalno pripovedaš, isti si kak i ona! Jedino ti „kvit“, to ne znam gde je.

GOSPA: Božek dragi oprosti nam naše grehe, i oprosti ovomu detetu kaj nema posla, makar je bil dober đak. Oprosti njegovom ocu kaj je dobil otkaz i onda počel piti. To malo kaj zaradi po selu na pilenju drv i kopanju trsja, zapije. Vsi ga iskorisčavaju. Bože mili daj mu pameti da nas pusti na miru.

LOPOV: Ko vatrogasna sirena! Gda tuli, tuli, ti vuva potrga!

GAZDA: Čuj, ta maska skriva tve lice, a si ti zbila Francov sin, kaj ne? Je baba dobro rekla? Nekak te poznam po glasu. Čuj sinek, ne ti ovo NCIS ili kakva krimi TV serija. Ovo je kratki krimić. Moramo to nekak završiti. Onak znaš, da bu napeto a da ima hepi end. Kaj veliš? Ima tu više problema nek na prvi pogled zgledi. Moglo bi se jako zakomplecerati. Onda, jesi ti Francov sinek il nesi? Ne ovo Los Angeles ili Washington, smu vsi domači, pet sel okolo naokolo.

LOPOV: (*Skida masku i plače*): Jes, sused, jes.

GAZDA: Trebaš otiti v grad ili v Nemačku, još dok si mlad. Kaj se daš za nos vleči tim domačim niškormistima? Em to ne politika naroda, to je politika tatov i lopov! Ti si ze poštene hiže, dobri ljudi su te odgajali!

(*Lopov plače*).

GAZDA: No, no... naj se plakati. Bumu nekaj zmislili... Nesi se ti rodil za lopova, za to ti treba bolši karakter i pedigree.

GOSPA: Bum ja njemu kuhaču naterala v pevalicu, mam bu imel bolši pedigree!

LOPOV: Oprostite, štel bi se doškolati za dizaličara, a to puno košta! Malo sem se raspital, trebaju dizaličare vani. Mogel bi lepo zaraditi i doma nekaj poslati, oženiti se, Milkica je rekla da me bu čekala.

GAZDA: Čuj, daj nas odveži pa si bumu nekaj pojeli i spili malo vinca, pak bumu pametneši. No, no, bole me ramena i kolena i ni mi lahko ovak sedeti. Daj, daj. Ja tvega oca poznam još z vojske, v Makedoniji, v Bitoli smu skup služili, ti se još nesi ni zrodil a mi smu popevali: Biljana platno beljaše... (*pjeva*).

LOPOV: (*Reže trake i oslobađa taoce*). Oprostite...

GAZDA: Vse je v redu sinek. Daj da se spominamo dok baba reže špeka i luka, a tam je i celi kotur friškoga jegera. Barica, prosim te donesi nam onaj suhi sirek, tak je lepi tam na verandi v sirnici, i one tve lute feferone, kaj si sama kiselila. Tak su otrovno luti, baš kak i ti... No, no, daj donesi špek, bumu leže pili, vinčeko se bu lepo sklizalo. I pazi z kterege suda buš zela vinčeko.

GOSPA: Mrcina stara pokvarena, ti muži! To nigdar ne odraste! Kaj mi je to trebalo v živleju? Samo zapovedaju!

LOPOV: Ja, nis vam štel nikaj na žal narediti.

GAZDA: Znam dečec, znam. Sad bum pozorno gledel vse one kriminalističke serije, ni mi jasno kak se zvlečeju z tih leplivih trak, ja se nis mogel ni pomeknuti. Dobro si ti to zalepil, kaj je je! (*Trlja ruke*).

LOPOV: Kaj god naredili z menum, prosim najte reči moji mamici. Teško živi sirota, još su dva mala brata pri hiži, idu v osmoletku, če bu čula kaj sem naredil bu joj srčeko puklo od srama i žalosti! Braća bi me mogla zeti za junaka, ne bi štel da budu tati i po zatvorima. Ne vidim kak z toga van, samo si želim posla, oženiti se, delati svoju hižicu, imati detešće.

GAZDA: Ovak, dečec. Doma buš materi oteral onu krmaču. Pripustite ju, bu se našlo trave i malo napoja, i bute imeli brzo male pujceke. Znam da su vam svine pokrepale. Ondak, kuliko ti penez treba za to vučilišće, ili kak se to već zove?

LOPOV: Oko tri hiljade ...

GAZDA: Ojrov?

LOPOV: Kaj je vama? Kuna! Vele da v Rusiji trebaju dizaličare a i v pustijni negde...

GAZDA: Znaš kaj, ja nikad ne bi išel tam gdje je jako vruće. Gda je zima lahko se oblečeš i zima je i po danu i po noći. A tam dole na pesku, po noći je minus tuliko kuliko je po danu plus. To ni dobro za zdravlje. Ti kak očeš, to ti je moj savet. A i Evropa je blizu...

LOPOV: Ak očemo po istini, ja ne bi išel nikam. Ja volim naše ljude i selo, ali trebam najti posel. A gde? Kak? Nemam ni strica ni veze. Delal bi ja bilo kaj, al ni grobar nemreš biti danes. Treba je znati bilo kakvi posel najti. Moram dobro razmisliti kaj bum ze svojim živjeljnjem.

GOSPA: (*Dolazi s pladnjom hrane*): No, ste se dogovorili? Ne buš dečecu kamate zaračunal, kaj ne? To ne bi bilo lepo. A kaj se krmače tiče, pazi, oče gristi! Dajbog da se za rep vgrizla. Opasna je gda ima male. Ta prasica misli da je kuja otkad se zlegla! Grize i grize. Reči mamici da se pazi. Zakolite ju gda se oprasi a pujceki odrfrknu. Ja ju neču ni klati ni jesti! Pogleč kak me je vgrizla, prasica jena! (*Pokazuje ruku*).

LOPOV: Nemrem veruvati da sem na dobre ljude naišel. Misлил sem da dobra na tom svetu već ni. Sirotinja smu otkak pantim i nikak napred.

GOSPA: Dobrih ljudi je navek bilo i navek bu. A ti, zločesti jen, če ja čujem da si napastoval još nekterega, ja ti bum kuhaču v požerak nabila, si me razmel? A gda ti je teško, navrni se hiži k dobrim ljudima, budu ti pomogli če si pošten i dober čovek. Tati moraju navek krasti! I biti sami.

LOPOV: Obečajem suseda! Nikdar već ne bum ni pomisлил na tak nekaj. Dajbog oslepil če nekoga okradem!

GOSPA: I oču da se zakleneš da ne buš nigde ni spomenul da si bil pri ovi hiži i kaj se zgodilo. Da čujem.

LOPOV: Suseda, a kaj bi išel pripovedati, sam bi sebe v gnojnicu hitil!

GOSPA: Zakleni se da nigda nikteremu ne buš rekel gde si bil, ko je bil i kak je bilo? Ovak: „Dajbog da mi oči scuriju, pimpek otpadne i vuva narastu kak bicku, če bum igda ikomu rekel kaj se zgodilo!“ Da čujem:

LOPOV: Dajbog da mi oči scuriju....

GOSPA: pimpek... idemo...

LOPOV: Dajbog da mi pimpek otpadne (*prima se za hlače*)... uh... i vuva narastu kak bicku, če bum igda ikomu rekel kaj se pri ovi hiže danes zgodilo!

GAZDA: Dobro! Sutra pe gospa v banku i bu ti donesla peneze. Oču da joj done-seš papere da vidi da si upisal školu. Če ne buš išel vučiti, nigdar više neš dobil pomoć od nikoga v sedam sela, ja se bum postaral da to tak bu. I peš v rešt jer si nas otel, maltreteral, razbil figuricu sivoga miceka i smijal se z naših starih! I Josipa Broza. I pionirov. Kaj je bilo bilo je. Jel to jasno?

LOPOV: Ko dan. Jasno kak sunčece gda sija! Nigdar već ne bum kral ni otimal ljude. Svečano obečajem. A gde je tu zahod, slobodno idem na WC? (*Žena mu pokazuje rukom i on ode*).

GAZDA: Kaj misliš, jel skužil?

GOSPA: A, ko bi ga znal. Sam bog da se Štefek zadržal tak dolgo. Još bi mi ta sramota trebala. A zakaj ti ne bi dal peneze, nek ja? Prefrigani stari ...

GAZDA: Misliš da dečec pe v školu?

GOSPA: Sejedeno, samo naj otide več jeput!

GAZDA: Tak je. Dale je v njegovim i božjim rukami.

GOSPA: Misliš da bu Ankica pristala na krmaču?

GAZDA: Ak je pametna, bu čkomela i decu naranila kak se spada. A dečec morti i ne zna, ima on druge posle, kaj njega briga za starce z drugoga sela.

GOSPA: Odojke naj prodaj, dva si ostavi, i pomalo bu vse došlo na svoje.

(Lupanje na vrata, oboje se uplaše i skoče.)

ŠTEFEK: Otpri lepa moja Barica! Sem kluče zgubil, zima mi je, moker sem do kože. Baricaaaaa! Moja lublena, najlepša ženica! V celomu selu nema lepše riti od tvoje! Da! Ni dugšeka jezika. A sejedno, ti si moja, ja sem tvoj. Baricaaaaa! *(Pjeva). Ti si moja ja sem tvoj! Ti si moja...*

GOSPA: Tak sem si i mislila da bu! Peh, čisti peh. Celi dan je bil zgužvan, nigdar kraja! Gda ode na vatrogasnu zabavu ne dojde do jutra, a sad, tek je pol noći prešlo. Peh je peh. Kaj sad?

GAZDA: Daj da mislim...

GOSPA: Obleči košulu, lače i obuj se dok misliš. Zemi dečeca ze šekreta i odite kroz špajzu v podrum, i čez garažu van. Kukuruzaj još ni posečena, ne bu vas vi-deti. Odite po redu kukuruze na gornju cestu. Na, evo ti penezi. Daj dečku.

(Vadi zamotuljak iz lonca u kuhinjskom elementu, iz papirnate vrećice – 5 kg s brašnom koje u brzini prosipa.)

GOSPA: Malomu daj peneze i reči mu da čkomi ili ga ja bum...

ŠTEFEK: Moja Barica, deklica moja! Tvoj Štefek je došel doma. Ne bum pak v kokošincu spal, prosim te, dost mi je tekutov... pusti me v hižu. Bi se lepo okupal, preslekel i bum ko novi. A nekak sem te se i zažalel, lepa moja. Bumu se male valali po posteli... Barica, lepotica moja! To sem ja, tvoj Štefek! Smu pred oltarom skup bili, se sečaš?

GAZDA: A prasica?

GOSPA: Sutra ju bum odvezla na traktoru k dečkovoj materi. Bum rekla da ju je kupil. I bum joj splatila dug v dućanu, rekla mi je Katice, trgovkijna, da su dužni

prek osamsto kuna i da nemreju dobiti kredita više. Puna je teka. Katica bu rekla da je dečko to platil. Nek se sirota veseli. Ali mu reči da čkomi i da mu ne pada na pamet još nekaj zvleči! Inače bute vsaki dobili kuhaču, znaš kam!

ŠTEFEK: Draga moja Barica, prosim te otpri, zima mi je, ta kiša nikak da stane. Čizme su mi pune vode, v nekakvi jarek sem opal.

GOSPA: A jesi se i popišal v lače?

(*Potiho*): Bežite, kad ti velim. (*Dečku*): A ti mali, če otpreš gubicu i počneš tračati, dobil buš svoje. Si razmel? (*Maše kuhačom i čupa svoju bluzu s Vladinih ramena*).

LOPOV: (*Pokazuje kako prstima zaključava usta*). Jesem, gospa Barica.

GOSPA: Ondak, otidite već jenput! Vladek, zemi od maloga broj mobitela, oču da se javi da je završil te škole. Ak ne buš (*okreće se k lopovu*) bum te vjela i seksala celi dan i noć, dok ti joči ne skoče a noge se pretvore v puding. I vse drugo, malo gore više, da ne bum prosta! Jesi me razmel? Gda god se primiš za šlic seti se pudinga!

(*Muškarci odlaze, ona kreće prema vratima*).

GOSPA: (*Umiljato*) Si to ti, Štefek moj, sem zadremala... A kaj se zgodile? Nekak si rano došel doma? Jel te ona tvoja macafuta hitila van? Ti ni dala?

ŠTEFEK: Barica, znaš da sem bil z pajdašimi. Kakva macafuta, kaj je tebi. Daj me pusti v hižu, nigdar više ne bum tak rano došel doma. Oprosti kaj sem te zbudil...

GOSPA: (*Otvora vrata i ljuti se*): Prasec zamusani, skini se tu na verandi, idem ti po ručnik, ne peš mi takvi zmazani v hižu, ja ne bum za tebum stalno čistila... nis ti ja čistačica... ah ti muži ...

ŠTEFEK: Već dugo me nesi iskala da se slečem... (*Potrči po kući za suprugom odbacujući čizme i košulju*).

Telefonska prodaja

LICA: Anita
Petar
Razni prodavači (telefonom)

ANITA: Dobar dan...

PETAR: D...

ANITA: ...zovem iz tvrtke „Radost zdravlja“ i obavještavam vas da ste dobitnik našeg...

PETAR: Halo... niš ne čujem! A ko je to?

ANITA: Dobar dan... zovem iz tvrtke „Radost zdravlja“...

PETAR: Zdravje, a kaj tebe dekla briga za me zdravje? Ko si ti? Si imela oca, dedu, kak su se zvali, odkud su? I kak se to z menum spominaš, daj malo glasa kaj bi te čul!

ANITA: Kažem da sam iz tvrtke „Radost zdravlja“...

PETAR: To sem razmel, je. A kaj nemaš drugo kaj za delati nek nedaš ljudima mira?

ANITA: Želim Vam reći da ste dobitnik besplatne masaže.

PETAR: Čega? Marmelade? Od čega je ta tvoja marmelada, dekla? Ja ti najrajše imam pekmez od sliv, domači, kak ga moja Barica sfrkne. Si se gda posladila z domačim pekmezom od sliv? Bistric? Najbolši je na toplim palačinkami, a bome i na londonerima je dober! A tek za probavu... čovek se tak lepo po..., no, no, no! I znaš gde je još fini? V buhtlama! Onak teple i dišeče z rola, gda celo dvorišče diši od ljubavi, po sreči, po familiji, onak dojde čoveku teplo pri srčeku, još lepše nek da spiye petnajst gemištev. Si gda jela takve domače buhtle? Jel znaš kuvati ili si se cela dela v karijeru? Bogec jen, no dobro, kaj si ono rekla?

ANITA: (*Kolegici, drži dlan na spikeru telefona*): Ovaj krelac mi prodaje domaći pekmez od šljiva, možeš li to vjerovati? On meni!

ANITA: Halo, halo, dedice! Ne nudim vam marmeladu, halo čujete li me?

PETAR: (*Govori Barici*). Počela je šiziti! Očeš čuti?

BARICA: Neču, sirota žena morti ima petero dece i nema je š čim raniti pa si je toga posla zela, a kaj ju zajebavaš? Lepo reči da marmeladu ne trebaš i fertig!

PETAR: A gda bi tebe pet put na dan takve flundre zvale i nekaj ti prodavale bi ti vidla kak je to! Niš ne stignem narediti, samo telefon zvoni i zvoni. Dobili ste to i to, vse zabadaf! Niš ni zabadaf! I ono š čim sem se zrodil, z tim sem pedeset let i te kak delal, da ne bum sad prost. Oral i prekapal noć na noć, kaj ni tak moj Barek! Nam je lepo bilo, si moja bila, daj reči da ne tak, če se samo ufaš! A oni bi meni nekaj zabadaf dali!

(Iz slušalice se čuje Anitin glas koja objašnjava kako se služiti masažerom).

BARICA: Če se ne bi na telefon javil bi i stigel nekaj narediti! A to z prekapanjem i oranjem, je, tu si bil vreden, čak vredneši od suseda Mateka. Pokojni Jurek je oral puno glibše od tebe, tak je znal orati da se vse prašilo! A ti si preoraval celo selo!

ANITA: Halo, halo! Slušate li vi mene?

PETAR: Nek kak, nek slušam, lepa moja. A ti tvoj masažer, jel bi ja mogel z njim još i orati, onak gliboko kak je to Jurek mogel. Da se vse praši? Imaš kaj š čim bi ralo podmazal i rešil se hrđe? Jel ta tvoja masaža za celo telo? Jel bi mogel odma na ti tvoji masažerki sprobati delovanje toga kaj sem dobio zabadaf. Ondak, jel bumu tržili, lepa moja?

BARICA: Sram te bilo, bedak jen stari! Kak moreš takvoga nekaj misliti?

ANITA: Gospodine, možda se nismo razumjeli. Dobivate jednu besplatnu masažu a kolegica će vam ponuditi kreme, stroj za masažu, stol za masažu, stolac za masažu, uputiti vas u vježbe koje morate raditi.

PETAR: Rečite, a jel bi se ja moral i oprati? Još po letu neka, odem v kanalec i malo se osvežim, a sad po zimi bome ne znam! Jel bi ta tvoja cura štela pomoći korito za pažmanje donesti v kuhinu i bar dve košare drv, pa bi baba zgrejala vodu, ali moram paziti, bi mi stara štela gače zeti i namočiti je za prajne.

ANITA: *(Kolegici)*: Nećeš vjerovati, dobila sam osamnaesto stoljeće na telefon. Ja sam u vremepolovu. Ovo se meni ne događa!

PETAR: Znaš, dekla, mi ti nemam struju. Naša je hiža v polu dalko od ceste. A jel bi ta tvoja firma nami pomogla neka ze strujom? Pa bi ja kupil ti tvoj masažer. Jedino, mi ti nemam penziju, poloprivrednici smu bili, celi život smu delali kak stekli i sad stari i krepani živimu od socijalne pomoći.

ANITA: Možete uzeti na otplatu, primamo sve vrste kartica: Maestro, American, Visa, Diners...

PETAR: A kakve su to karte, za sedmicu ili šnaps?

BARICA: Ma daj, naj ženu mučiti! Ni ti ona niš kriva. Idem ja zapaliti auto i odnesti torbe, bumu išli. Morti je v gradu gužva, ne bumu stigli na avion.

ANITA: Kako to mislite, kakve karte?

PETAR: Dekla, si rekla da bi se kartala, pa onda, jel znaš šnaps ili tabliča morti? Spominjala si puno vrst karti. Ja ti onu brkula ili kak se već ona italijanska igra zove ne znam, sećam se v Prvom svetskomu ratu su to Dalmatinci igrali kak ludi. Toga ti ja ne razmem. Ali, karte za belu imam. Nesu baš male, kartice kak ti veliš, ali bi ja tebe z njima... ili tu tvoju maserku, a jel mlada i lepa?

BARICA: Daj, moramo iti! Pusti curu na miru.

ANITA: (*Kolegici*): Jebote, ovaj je star ko Biblija, frajer je bio u Prvom svjetskom ratu!

ANITA: A gdje ste ratovali u Velikom ratu?

PETAR: Kaj veliš, dekla? Sem dobil i *velkog ratlera*? Kaj i cucke zabadaf delite? Ti štakoraš bi mi dobro došel, navek imamu štakore i miše tam de ranimo kokoši, guske, race, pure, znaš dekla kak to već je pri sirotinji. Puno je dvorišće mesa v perju; kokodače, siče i svakak se duri, friško i posrano, zmazano i bog i bogme teško za vjeti. A bome i v svince, pod kopajnu se znaju zavleči. Pa gda svine spiju, oni vsako zrno kuruze poberu. Tak su lepi debeli, bi te prosil če imaš viška tih *ratlera* da mi bar tri dovezeš. Budi bez brige, navek budu siti, ima tu za nje dost friškoga mesa! Budu živeli v raju kak mi je i samom z mojom Baricom. Nek, nesi mi rekla, jel ta tvoja mast za masažu diže z mrtvih, no znaš već kaj oču reći! Si ne dete, već, kaj ne? Bi ja još malo oral, onak po praf, gliboko i na dugačko, kaj bi moja Barica cvilela ko vjeni štakor od toga tvega ratlera, kaj veliš?

BARICA: Sram te bilo! Nemrem verovati! Ma kam se od celoga sveta baš na te popiknula?

PETAR: Bilo je i na kaj se popiknuti! I ti si se lepo popiknula, bome!

ANITA: Gospodine, halo? Slušate li vi mene?

PETAR: Slušam te dekla, još imaš pol vure mi prodati kaj očesh, točno kak vurica. Ja ti se nemam baš z kim puno spominati, moji su pajdaši vmrli ili se odselili v drugo selo. V mali dućan baš i nesmem, Barica je lubomorna na Šteficu kaj tam trži. V birtiju i nejdem, tam ti cele dane sede deca koja beže ze škole, imaju vuva pokrita ze slušalicami i te sve igračke glediju kak da su svetinja, očarani su z njimi i nećeju me poslušati. A imam ja kaj za reći, itekak.

Da vidimo, buš došla k meni probati pekmeza od sliv i ak ti bu dober, bum ti otpustil bar pet flašic, če zemeš deset bu dvadeset posto jefinejše; buš mi dopelala tri štakoraša i bumu sprobali tu tvoju čudotvornu mast dok me buš maserala. Ja inače maseram svoju Baricu, metnem joj jastuk pod trbuha i lepo maseram leđa z rukami, a da se onak nauljena od ulja ne odskliže po posteli, lepo si ju pridržim.

ANITA: Čovječe, ja samo prodajem masažere.

PETAR: Ha čuj, vsaki bedak ima svoje vesele. A kaj nesi rekla da bi nekaj štela dati i da je zabadaf? Se to meni samo čini?

ANITA: Gledajte, ja sam samohrana majka s dvoje djece i ovo mi je posao. Onda, hoćete li naručiti taj masažer, to Vam je samo 399,99 a kremu dobijete besplatno, i jednu masažu.

PETAR: Kaj veliš, dekla, te niš ne čujem. Smetnje su, nekaj stenje i cvili...

ANITA: Kažem da masažer dođe...

PETAR: Ne, ne to, to si rekla da dobim za badaf, to razmem. Ne razmem ono, kaj si raspuštenica? Nesi štela trpeti gada! Išel ti je na živce, kaj ne? Nesi štela iskati njegve štumfe za kaučom ili pod jastukom, nesi štela gurati stolec pod stol gda je rit odnesel na dvorišće, nesi štela prati njegve radne lače, znam ja vas raspuštenice, vse bi li štele gospe biti i ono, znaš kaj, za badaf dobiti. A to ne tak!

BARICA: Daj već jenput... (*Bori se za telefon i udara ga kuhinjskom krpom*).

ANITA: Halo, je li sve u redu? Onda, mogu Vam poslati masažer, kremu i sve ostale poklone? Kada vam odgovara da kolegica dođe? Dodatna masaža za gospođu je dvjesto kuna. Halo, gospodine, čujete li me?

BARICA: (*Otela je telefon*): Halo, gospa, kaj vi baš ne znate odustati, vas stari zajejava! Ili bi vi šteli biti svetska prvakinja? Nemrem verovati! Raspuštenica, školovana, gradska ženska z iskustvom, jeli, a tu vas nekakvi stari ded tak lepo spredela? Bi on vama pekmeza taj čas prodao. I mene je zmotal i gda sem k sebi došla već sem tri put rodila, kopala na pet rali zemle, imela punu štalu blaga i ščašeno rame od rogožarov, košar krumpera, i onda je bog i bogme moral kupiti trakač, i tačke da mi bu leže. A je, ne se on to setil kupiti, ja sem se morala boriti kak pravi partizan i zboriti se za svoju pravicu. I znate kaj... svoju babu mi je dopelal, senilnu, pa onda mater, oca smu lovili po cele noći po selskim staglima...

ANITA: Gospođo, halo... samo malo.. (*Kolegici: Da ne vjeruješ, baba je pet puta gora od staroga, koja jezičina*).

BARICA: ... decu ni štel v škole slati! A ne! Ima zemle! Naj kopaju! Naj oreju! Seno sušiju! Kaj budu v školi samo sedeli, ni hoditi ne budu mogli nakon fitalj veka školovanja! Ko bu im samo doktore i rengene platil, ni kičme ne budu ime-li... tak je govoril!

ANITA: Gospođo, a da pošaljem maserku s masažerom vašoj djeci? Ako je kičma u pitanju tu smo vrlo uspješni. Imamo i kiropraktičara koji će rado posjetiti vašega sina, ili kćer, a zadnje vrijeme i djecu uspješno spašavamo od sjedenja pred računalom;

znate, zgrbe se, ne kreću se, u mračnim su prostorijama, a držim da kod Vas tamo u tom osamnaestom stoljeću i nema baš puno dvorana ili bazena za rekreaciju...

BARICA: Kaj velite... bazen, da bazeni su prava stvar. Tak je stari govoril! Rekel je najstarešemu sinu kaj je studiral na tom nekakvom FERJU naj naredi bazen tu med bregima i peneze mlati, veli, kojekakvi gradski bedaki nemaju kaj delati pa si onda dojdū rit namakati v toplice! Fūj, vsi ionak pišaju i onda se v tome miva-ju. Mi tu na kanalcu imamu i pijavice, lepo nam noge zleče zabadaf. I žabe, da samo vidite kuliko ih je. Mi je vnuk rekel da je nekakvi muzej tam v Ameriki, gde god to bilo, naručil brojenje kresnic po noći. Onak si lepo sedneš v čošek vrta ili pola, svako leto na isto mesto i brojiš svetleče riti kukcev i lepo im javiš kuliko si nabrojil v isto vreme vsako leto. A mi vam gospa draga, ne bute veruvali, imamu svetleče žabe! One pojedu tuliko tih svetlečih kukcev, da i one svetle. I sad ja imam velku brigu, če bi ja išla brojiti kresnice, kak da računam one kaj su žabe pojele? Jel vi učena žena morti znate? Jena svetleča žaba je kuliko kresnic, kaj vi mislite? Baš je to prava masaža za mozek, kaj ni?

ANITA: Ali gospodo, izgubili smo se... odlutali od teme. U ime svoje firme „Radost zdravlja“ ja vam samo želim darovati mali ručni masažer i prodati stol za masažu, stolac za masažu, dvanaest vrsta krema, masti i gelova, prva masaža je besplatna a druga dvjeto kuna. Čemu onda to mijenjanje teme?

BARICA: Koje teme, lepa moja? Pa ak je kresnic menše na svetu, to ni dobro. Ak pokrepaju pčelice, za tri leta nema živlejna na zemli, kaj vi niš ne znate? Meni vnuki vse to pripovedaju gda dojdū! Gde vi to živite lepa moja? Jel istina da ste raspuštenica? Ma, nema lepše od udate žene. Samo, treba se paziti! Meni vam je baš lepo, skuvam obed, malo mobiteleram, odem pogledeti kak kuruze napredu-ju... čist mi vas je žal!

ANITA: Gospodo! Gospodo! Kupujete ili ne? Moja će djeca umrijeti od gladi dok Vama nešto prodam, ženo, razmislite! Moja plaća, kruh i mlijeko za djecu ovisi o tome da kupite to sranje i skinete mi se već jedanput s telefona!

BARICA: No, dobro, če me lepo prosite, zbogom!

(Petar i Barica ustaju od stola, on počinje oblačiti sako, uzimaju svaki svoj kufer na kotačićima i kreću prema izlaznim vratima, spremaju se uključiti alarm).

PETAR: Ovu smu skuhalo ko fileke, kaj ne, ta ne bu više zvala! A čuj..

BARICA: Misliš ono z kukuruzama, ma nesi tak bedast, sem morala nekaj budali reći, znaš vsa ta gospoda z asfalta, gladni i žedni, fini i školovani, a pogleč kak smu ju zmotali! Ta je dremala na onim njihovim štreberskim seminarima o prodavanju. Trgovac se rodiš, i to se nemreš navčiti. Ona bi meni prodavala? Pun je tavan gluposti kaj su nam prodali, smu se već jenpunt navčili!

PETAR: Si zaprla vse oblake? Vrata na terasu su zaključana?

BARICA: Još snočka. Moramo iti. Bumu zakesnili...

(Zvonjava telefona).

PETAR: Molim?

IGOR: Zovem iz tvrtke „Roletarski raj“ i javljam Vam prekrasnu vijest, naime osvojili ste poklon-roletu za jedan prozor po vašem izboru.

PETAR: Dobro, doviđenja!

IGOR: Samo malo... Gdje da Vam dostavimo roletu?

PETAR: Na ovi broj telefona. Samo ju hitite u dvorišće, će je drvena buma ju pokurili a će je plastična bu dobra babi za ogradu za pišćence ili već nekaj.

IGOR: E pa nije to tako jednostavno.

PETAR: Kak ti to misliš dečec, ni jednostavno. Pa si mi rekao da mi buš dal roletu, a ja ti velim da ju hitiš z kamiona na dvorišće. Kaj tu ne štima? Ak mi ju daš, onda je moja. Kaj te briga kaj bum ja z nju naredil? Je tak? Ili, daj da te pitam, lepi moj? Imaš ti novčanik? Imaš? Vsaki ga bedak ima, kaj ne? Vidiš, ni me opće briga kaj ti z tim svojim šrajtoflinom delaš? Sem te gda kaj pital po tom pitajnu? Nesem. Onda?

IGOR: Pa ovaj, dimenzije, recimo?

PETAR: A tak. Čekaj...

(Govori Barici): Daj prosim te zmeri ti obluk, oće nam nekteri dečec novu roletu dati.

BARICA: Ni moguće, moramo iti, bumu zakesnili. Imamu već rolete...

PETAR: Samo malo, dečec, ovak si zapiši: dva metra puta metar i trideset! Je. Adresu znaš, kaj ne? Doviđenja!

IGOR: Samo malo, molim Vas. Roletu će vam postaviti naši majstori besplatno.

PETAR: Lepo!

IGOR: A možda biste željeli kupiti rolete za ostale prozore?

PETAR: Čuj, dečec, u ovomu momentu reoveram i dobro bi mi došle te nove rolete. Nek daj da te pitam, si oženjen? Se skoro ženiš?

IGOR: Pa, razmišljam... znači dolazi u obzir da kupite rolete?

PETAR: Imaš hižu ili stan?

IGOR: Pa... znate, o koliko je prozora riječ?

PETAR: Čuj, dečec, ak se kučiš, ja bi ti jeftino prodal hižu kaj sem nasledil od pokojne strine v gradu. Ima i nameštaj, to bi posebno zaračunal, ali hiža je za deset. Ima tri balkona, dve etaže, velki podrum gde moreš imeti radionu, znaš, da se imaš kam skriti od žene i dece ak voliš šarafiti, švasati i tak to. Ili pak igrati kojekakve igrice, kak vi mladi danes kratite bogu noći. Gda se ženiš vse ti je lepo, malo kušuješ, malo maseraš, a onda se familija razmnoži kak bakterije i vsi te maseraju a ti se nemaš kam skriti. Zato je ta hiža kak rođena za te. Kak za tebe, dvestohiljad ojrov, kaj veliš? Ima novu fasadu boje zrele breskve, prelepa je. V starim Gajnicama, cug je mam blizu, ima drveča, čak i mali vrtek če tvoja buduća voli kopati.

IGOR: Gledajte, ta roleta može doći u bijeloj, smeđoj...

PETAR: Kak si znal da strinina hiža ima smeđe rolete? One prave starinske, drvene još z Delnic, gda su delali kak se spada! Vekovečne! Moreš svoju babu maserati tak da viče ko stekla a niko ne bu čul, ni na nogostup ni susedi. A zidi su tak debeli da deca ne budu do puberteta ni znala kaj vi delate cele noći ili kak su došli na svet! Ozbilno ti velim!

IGOR: Čujte..

PETAR: No dečec naj se splašiti, babu je treba dobro sprašiti vsaku večer. Tak da lepo spi i imaš mir. A gda se naspi, zutra bu kuhala, čistila, okapala, išla v štalu, vse bu naredila i još bu popevala. Tak ti je to, lepi moj. To ti se zove mudrost živlejša jenoga pravoga muža, i ja to tebi dam zabadaf, onak z prve ruke. Samo tebi. Če kupiš hižu, dobiš si i nauk gratis!

IGOR: Moja zaručnica je liječnica...

PETAR: A kaj nesi odma rekel, dam vam popusta na hižu! Bumu si kak familija, nigdar nis imel doktora med svojimi. Bum vas zel za svoje! Ak je početna cena trisohiljad ojrov, bum vam dal za dvestopedeset, kaj veliš?

IGOR: Maloprije ste rekli da je početna cijena dvjesto tisuća eura.

BARICA: Daj već jenput, moramo iti! Pusti ljude na miru, to je samo posel. Kaj zajebavaš?

PETAR: A imam ti i krasni Ford iz devetstosedamdesete, plavi kak nebo, ščuvani, limuzina da ti mozak stane, vozi šest ljudi, to kad dobiš četvero dece ti bu taman. Buš se lepo vozikal v toplice, decu vozil v školu, doktoricu na posel, ma nemre život biti lepši. Još ak imaš lepe plave oči, bu ti baš pasala k njima.

IGOR: Zašto mislite da ćemo imati četvero djece?

PETAR: A zakaj ne bi. Pa to je neka najljepše na svetu, delati dečicu! Slatko i pre-slatko. A još doktorica, mlada i zdrava, celi posel zna! Samo ju dobro zmaseraš ...

BARICA: Luđak jen stari, bedak, sram te bilo! Bu se čoveku brak zgadil.

IGOR: Imate li vi djece?

PETAR: Šest komadov, svi su otišli, Bogu fala. Pedeset let vse skup sem išel z njimi v osnovnu školu, dvadesetsedam let sem išel v zanat i gimnaziju, študerali smu trideset i pet let. Kaj to ni bilo dost? To ti je računica za šestero dece, a dogovorili smu da buš ti imel četiri, tak da si priuštiš ti auto. Znaš kaj, če zemeš hižu za dvestopedesethiljad ojra, ti auto dam za badaf. Očeš tak?

IGOR: Moram razmisliti...

PETAR: Ta ti je bome mudra, dobro si razmisli pak me nazovi, imam poziv na mobitelu a i Barica mi oče nekaj reči. Se čujeme.

IGOR: Vaša je ponuda veoma velikodušna, hvala. Nego, što sam ono htio reči...

BARICA: Idemo, ja bum vozila, si se uzrujal, tak bedačiš. Ti ljudi samo delaju svoj posel. Išli su na seminare da postanu dobri trgovci. A ti je motaš oko maloga prsta kak list pofurenoga radiča z masti. Kakvi si ti to čovek?

(Barica odlazi, zvoni mobitel. Petar se javlja, provjeravajući još jednom prozore i šparhet da vidi je li sve uredno zatvoreno i ugašeno).

PETAR: Halo?

MIRKO: Vaš provider ovdje.

PETAR: Kaj pa ti kupuješ?

MIRKO: Ne kupujem gospodine, nudimo Vam novac! Možete uštedjeti!

PETAR: To razmem, no najbolše bum šparal če otkantam ti vaš provajder, ili kak več!

MIRKO: Ovo je potrošačko društvo i vrijeme informacija i informatike. Bez telefona, interneta, iPod-a, laptopa, mobitela i besplatnih filmova jednostavno ne postojite. Nema vas. Zato vam mi nudimo popust na sve priključke.

PETAR: Baš dobro onda, sinek kaj si nazval. Ak bi prešela na ti tvoj novi priključak, ja bi štel imeti vse novo. Velku plazmu, nove mobitele, dva lepa kompjutera, bi ti to meni štel nabaviti?

MIRKO: Rado bih vam pomogao, no ja samo nudim ono što moja tvrtka može ponuditi vama kao klijentu.

PETAR: No dobro, naj se gristi, sigurno su te navčili kak to vse lepo zapakirati i prodati. Nek, daj čuj, bi štel kupiti lepu kravu?

MIRKO: Oprostite...

PETAR: Če ne voliš teletinu i govedinu ili nemaš tak velku škrinu, ti ja otpustim jenu našu. Ima tristo litri i ne dela već deset let, kak su deca otišla z doma. Kaj veliš? A morti bi rajše dve prasice, ti je moj sused mesar zakole i hiti v auto. Po dva ojra kila, kaj veliš? Tak da imam š čim platiti ti tvoj provajder ili kak se već zove?

MIRKO: Mislim da me niste razumjeli, radi se o usluzi koja se plaća mjesečno...

PETAR: Gleč, če zemeš prasice moraš odma platiti i to keš. Če zemeš kravu bez telekov, bum ti dal popusta i moreš platiti na dve rate. Če zemeš pol krave, druga polovica ti bu v škrini pri meni. Nemreš dobiti škrinu dok ne platiš vse. I to jako povoljno, bum ti zašparal bar četiri eura po kili mesa.

MIRKO: Halo, gospodine, nudimo Vam...

PETAR: Znam sinek, znam, nudiš mi nižu cenu. Dobro, bum ti pustil na dvadeset kuna po kili, kaj veliš? Gda ti mamica skuha juvicu od te govedine, tek buš onda znal kaj je juvica! I domaćega rena ti bum skopal, gratis! Pa bu ti ga Barica naribala i onak z domaćim vrhnjem naredila. Tak nekaj ne buš nigdar zaboravil.

MIRKO: A kosti?

PETAR: (*Prekida razgovor*). E jesem te!

BARICA: Si gotov za danes? Buš još nekoga našel za zajebavanje? Ti je tlak na dvesto, kaj ne? Jesi meril? Pusti ljude naj delaju kaj očēju! A ti, ti stari bedak, na kraju ti prodaješ njimi. To mi nikteri ne bi veruval. Ne daj bog da još na koga naletimo. Jedva čekam da si sednem v avion i odremam...

PETAR: Halo, si tam sinek?

MIRKO: Da, računam, zovem punicu i brata, kako ćemo kravu podijeliti...

PETAR: A čuj, ono kaj si mi štel prodati jeftinejše, još to nudiš?

MIRKO: Devet put dvadeset... halo, rekli ste?

PETAR: Da, pital sem te kaj si mi to zapraf nudil?

MIRKO: Hmmm, ovako, ako predete na novi ugovor, dobivate 20 posto jefiniji internet, megabajta kao u priči, besplatne lokalne telefonske pozive i jasno, novi mobitel, sve to za samo dvjestopedeset kuna mjesečno.

PETAR: Čuj sinek, ak je tak jeftino, ja bi mam zel pet paketa, tak gda se jen potroši da mam imam drugi, kaj veliš? A bi mi dal popust če zemem pet komada odma? Kaj veliš?

BARICA: Si ponorel, pusti čoveka, još računa.

MIRKO: Gospodine, a zašto bi vi uzeli pet paketa, što ćete s njima?

PETAR: Gleč, bi je del v špajzu da se ne pokvare, tam je dobri propuh i žica, nemreju ni muhe ni miši, i gda se jen paket potroši ili pokvari, mam imam drugi. Kaj veliš?

MIRKO: Ali, ali... pa to je neizvedivo. Paket su programi, možete samo jedan priključak... mislim da se ne razumijemo!

PETAR: Razmemo se mi sinek, bez brige. Kaj z mesom? Gda dojdeš po kravu i svine i škrinu, da rečem mesaru, mesar te bu došel osamsto kun, samo da znaš. Ja ti dam dvorišče za klajne i babu ti posudim, če očeš creva prati. Morete to tam pri gnoju delati, ja z tim niš nemam. Da se mam razmemo.

BARICA: Si ponorel, bi ja creva prala? Kaj se nis dost dreka naprala i čistila. Deca, krave, svine, vsaku zimu se klalo i po pet-šest prasic, ti bi da ja perem creva? *(Uzima tavu i maše iznad Petrove glave).*

PETAR: *(Pokriva slušalicu i govori Barici):* Ti si ponorela, Bara! O čem ti pripovedaš?

BARICA: Ja više ne bum v živlejnu creva prala! I bok!

PETAR: Koja creva, Barica, samo zajebavam čoveka! Si i ti pozabila da nam oče nekakve provajderove pakete prodati?

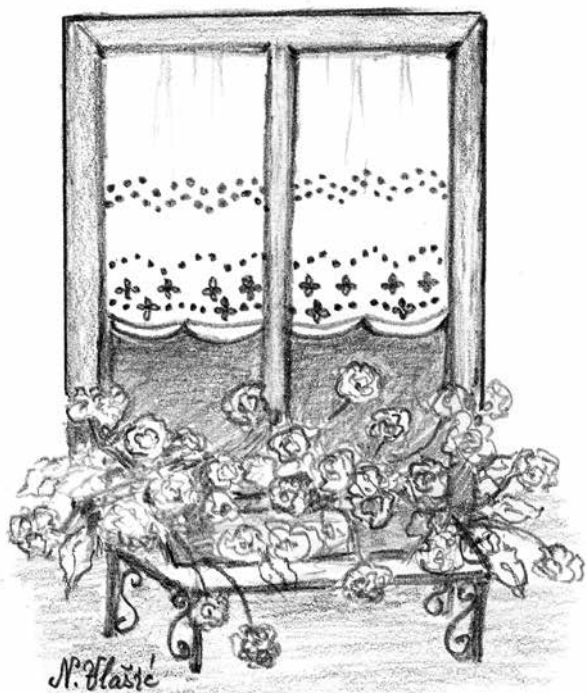
MIRKO: Halo, dajte da se najprije dogovorimo za priključak a onda, kada vam dovezemo sve što treba ... a možda biste novu plazmu kupili, ispod pulta, nova, zapakirana? Ekran 140 cm, ma iz staje možete vidjeti boju očiju... To bi bilo za keš, dobili smo za vjenčanje, znate kako je...

PETAR: To je jako lepo od tebe, sinek. Znaš kaj, to z plazmom mi se najviše sviđa. Morti se nekaj dogovorimo. Ja ti imam nekaj janjcov na livadi, jenoga bi sigurno mogel pojesti ze svojima, kaj veliš?

BARICA: Vrag te dal, pusti čoveka na miru, idemo, bumu zakesnili, deca su već na aerodromu... sad su me zvali na mobilni.

PETAR: Sinek, znaš kaj, moram iti, baba me oče z tavicom klepnuti po tintari, čuj, daj da te pitam, a jel za taj tvoj paket trebam struju v hiži?

(Mirko baca slušalicu a Barica i Petar se smiju i napuštaju scenu s kuferom i torbom).

MANJE POZNATE REČI I FRAZE, domaće, dotepene i ti takozvani žargoni, naj se najde pri ruki

A

ajnpidekl – jastuk za novorođenčad; **apfl štrudel** – savijača od jabuka; atererati – sle-tjeti; **auf** – na noge, buđenje

B

bajnek – zidani dio kuhinjske peći; **bajt** – osnovna jedinica za reprezentaciju podataka na računalu; **bauštela** – gradilište; **bedak** – čovjek sklon glupim postupcima; **belagonija** – pelargonija; **belo me je gledel** – začudno me promatrao; **betega** – bolest; **betežni** – bolesni; **bezga** – bazga; **bežati** – trčati; **bicko** – nerast; **bina** – pozornica; **birotehnika** – ukupnost postupaka koji se primjenjuju pri obavljanju uredskih poslova; **biznis** – posao; **blago** – stoka; **bleskajuća** – sjajna; **blicati** – bljeskati; **boem** – lutalački, neodgovoran čovjek; **bogechki** – sirotinjski, bijedno; **bogice** – sirote; **bogznakaj** – bog zna što; **bokčije**, **bokčijska** – sirotinjska; **botokserati** – podvrći se estetskom zahvatu botoksom; **brajda** – odrina; **brbučkati** – brbotati; **brisalo** –guma za brisanje, gumica; **brjnica** – nagubac; **buh-tla** – buhtl, kolač od dizanog tijesta punjem pekmezom ili demom; **bum ju pitala** – pi-tat ću ju; **bunt klučev** – svežanj ključeva; **bušpan** – šimšir

C

catch (engl.) – uhvatiti; **cedilka** – cjedilo; **celi celcati dan** – čitav dan; **cevanica** – go-ljenača; **cincifak** – žarač; **cliché** – često upo-trebljavan izraz; **cmrkati** – srkati uz popratni zvuk; **coprnica** –vještica, zla žena; **cuckarna** – pseća kućica; **cuclati** – sisati; **cug** – vlak; **cug** – tikva sudovnjača, vrg, pomoću nje iz-vlačilo se vino iz bačve; **cukor** – šećer; **cureti** – curjeti; **curiknuti** – zakoračiti unatrag; cve-le su im rože – bili su uspješni; **cvrliti** – cvrljiti

Č

čas – trenutak; **čavrlaju** – časkaju; **če** – ako; **če gazda ima dost sena v jaslami, ne bu išel na sudosov štagel** – muškarac neće varati suprugu ukoliko ima zadovoljavajući seksualni život u braku; **čer** – kći; **česati** – četkati; **češnjovke** – domaće mesnate kobasice obilno začinjene bijelim lukom; **čistka** – uklanjanje nepodobnih; **činovnik** – administrativni služ-

benik; **čkometi** –šutjeti; **čokati** – ključati; **čo-rav** – slijep; **čošek** – ugao ulice; **črbliv** – kre-zub; **čuba** – usnica; **čušpajz** – varivo; **čvarek** – ocvirak; **čvarnak** – pogačica od ocviraka

D

daktilograf – osoba koja tipka na pisačem stroju, tipkač; **dalše** – dalje; **dangubiti** – tra-titi vrijeme; **deglobalizacija** – soc. proces rastavljanja povezanosti; **dekla** – djevojka; **delati se** – hiniti; **demeptropolizacija** – sma-njenje koncentracije vlasti u glavnom gradu; **demokracija** – načelo društvene jednakosti i ravnopravnosti pojedinca unutar neke druš-tvene zajednice; **depresija** – potištenost, tje-skoba, gubitak volje i interesa; **deran** – nest-ašan dječak; **dignuti na noge** (decu) – odgojiti i školovati djecu; **dišati** – mirisati; **detektor** – jednostavni prijemnik za slušanje radioemi-sija; **detešce** – djetence; **dinstati** – kuhati u pari; **divka** – žitna kavovina; **dobežati** – do-trčati; **dobiti batine** – biti kažnjen; **dobit buš svoje** – prijetnja; **v dobri veri** – u dobrim namjerama, povjerenje; **dobro joj je išlo** – bila je uspješna; **dost** – dovoljno; **dotepenac** – došljak; **dotikivati** – dodirivati; **drevo** – drvo; **drndati** – tresti se; **držimo se hiže** – ostajemo kod kuće; **drugačke** – drugačije; **duha** – mi-ris; **dukše** – dulje; **duriti se** – mrštiti, ljutiti se

E

erodirati – izlokati, izglodati

F

fajn – mnogo, poprilično; **fajter** – borac, bor-ben, uporan; **fajtno** – vlažno; **faleti** – nedo-stajati; **falični ljudi** – neiskreni ljudi; **falim** – hvalim; **farbati** – obojiti; **farmer** – zem-ljoradnik; **fasciklin** –kartonska omotnica za spine; **faširanci** – kosani odrezak; **fektati** – tražiti, prositi; **fertun** – pregača; **finoća** – ugladenost; **flanc** – sadnica; **flaša** – boca; **fle-gmatičan** – hladnokrvan; **flekasti** – zamrljan; **forvaderati** – proslijediti; **flundra** – pogrдно ime za ženu; **frajhati**, **žbukati** – obljepljivati zidove određenom smjesom; **frajla**, **frajlica** – djevojka; **frast** – fras, bolest u djece; **firu-nga** – zavjesa; **Freud** (Sigmund 1856.-1938.) – austrijski neurolog i osnivač psihooanalize; **fruštik** – doručak; **friško stepeni puter** –

svježe umlaćeni maslac; **flaša** – boca; **flizura** – frizura; **fritula** – uštipak, prženo dizano tijesto; **frtal** – četvrt; **fuck** (engl.) – spolni čin; **fundament** – temelj; **furiti** – polijevati vrelom vodom; **gablecuvati** – jesti užinu

G

gajba pive – sanduk s bocama piva; **gatre** – sigurnosna željezna mreža na prozorima; **gay** (gej) – homoseksualac; **gda** – kada; **gda ide proč** – kada odlazi; **gda imaš cajta** – kad imaš vremena; **gda je velika sila** – kada je hitno; **gemišt** – piće (bijelo vino i gazirana voda); **gigabajt** – jedinica za mjerenje kapaciteta memorijskog prostora računala (približno milijardu bajtova, 1 GB); **glečte** – pogledajte; **gletati** – određenom smjesom poravnati zidove; **gliboko** – duboko; **gnojnica, gnojničina** – prljava i smrdljiva tekućina koja se stvara na gnojištu; **gorše** – gore; **gospodski oblekla** – lijepo se obukla i uredila; **GPS** (Global Positioning System, engl.) – navigaciona i mjerna instalacija bazirana na primanju signala sa satelita u orbiti Zemlje; **graba** – jarak uz cestu; **grde** – ružne; **grintava** – kržljava; **gubica** – njuška; **gusle** – violina

H

hajkati se – provoditi se; **hasterman** – mitološke biće, živi u vodi; **haračiti** – pustišiti; **hepi end** – sretan završetak; **hititi** – baciti; **huč** – tek, želja za nekom hranom

I

igda – ikad; **ipod** – džepni uređaj za slušanje glazbe; **iskati** – tražiti; **iti na pašu** – čuvati stoku na pašnjaku; **iskati** – biti u potrazi; **išel** – išao; **išel na ruku** – činio uslugu

J

jamrati – jadikovati; **jebiveter** – šarlatan; **ječ** – jedi; **jel se ona seča** – sjeća li se; **jemo** – jedemo; **jen, jena, jenega** – jedan, jedna, jednoga; **jogen** – vatra; **jorkširec** (veliki jorkšir) – pasmina svinja; **još gorše** – još gore; **jezera let** – tisuću godina; **Jung** (Carl Gustav, 1875.–1961.) švicarski psihijatar i psihoanalitičar, utemeljitelj analitičke psihologije;

K

kaj se da – koliko je moguće; **kak se ko sprdne** – kako tko poželi; **kalafonij** – kolo-fonska smola; **kancelarija** – ured, pisarnica; **kapla** – kapljica; **karmenadl** – kotlet; **kaslič** – poštanski sandučić; **kasta** – društveni sloj;

keba – džepni nožić; **kesneše** – kasnije; **kiflek** – roščić; **kill** (engl.) – ubiti; **kipiju, tri sela kipiju z tim** – govori se u tri sela; **klofati već** – udaranjem u drveno korito ispirati rublje na potoku ili rijeci; **kluč** – ključ; **kmica** – mrak; **kmičiti se** – smrkavati se; **knedlin ze šljivom** – okruglica punjena šljivom; **ko bi ga znal** – tko bi znao; **ko si vragi** – intenzivno, jako; **kompjuter** – računalo; **konekted** – (connect, engl.) – povezan; **kontra** – protiv čega; **kopajna** – valov, korito za hranjenje i/ili napajanje stoke; **koščica** – koštica; **koturati** – kotrljati se; **krama** – rabljene, nepotrebne stvari; **kramp** – pijuk, trnokok; **kvit** – kraj; **kraval** – metež; **kredenc** – kuhinjski ormar; **krelac** – kreten; **krepati** – uginuti; **kriči** – vrišti; **krpice** – flekice, **Krautfleckerl** – jelo od tijesta; **krumper na crleno** – jednostavno jelo od krumpira i paprike; **ktera, kteru, kteri** – koja, koju, koji; **kukuruzje** – kukuruzovina, posječene stabljike kukuruza; **kulturna trauma** – psihološko opterećenje uslijed promjene načina života; **kuražno** – hrabro; **kušlec**, **kušnuti** – poljubac, poljubiti

L

Labrnja, **lalovka** – gubica; **lače** – hlače; **lanček** – ogrlica; **lavor** – posuda za umivanje i pranje; **leni martin** – smrdljivi martin, kukac riličar; **laptop** – prenosivo računalo; **lasi** – kosa; **legitimacija** – osobna iskaznica; **lesa** – vrata od letvi ili pruca na ogradi; **leže** – lakše; **likovo** – piće koje se ispija u čast i uspjeh dobro obavljena posla; **lotrica, lotra** – ljestve; **ludara** – ona koja pravi gluposti; **luft** – zrak, dah; **luknja** – rupa; **lukšija** – lužnica, voda s prokuhanim pepelom za pranje rublja; **lut** – ljut;

M

mak na konec napelati – istjerati mak na konac; **malopredi** – maloprije; **marva** – stoka, blago; **mašeju** – mašu; **me je morti imel rad** – možda me je volio; **mefke** – mekane; **megabajt** – jedinica za mjerenje kapaciteta memorijskog prostora (približno 1 mil. bajtova ili 1 MB); **meknuti se** – odmaknuti se; **melin** – mlin; **memu** – mom; **menadžerstvo, menagement** – vođenje poslova, upravljanje; **menše** – manje; **menum, z menum** – sa mnom; **meršav** – vitak; **mi ju je bilo praf žal** – žalila sam ju; **mider** – steznik, grudnjak; **mikrovalka** – mikrovalna pećnica; **misija** – zadatak

koji je od općeg interesa; **mititi** – podmićivati; **mitna** – mazna, mirna; **mlajši** – mlađi; **mlel je** – pričao; **mobing** (mobbing, engl. isto što i bullying) – emocionalno zlostavljanje na radnom mjestu; **morti** – možda; **mozgala** – razmišljala; **mrtvik** – pokojnik; **mrzlo** – hladno; **musaka** – složenac; **mušterija** – klijent, kupac; **na grbači** – na brizi; **na svom terenu** – poznatatelj prilika; **mramorni kolač** – vrsta dvobojnog biskvita

N

nabrušen – ljut; **naj zemeju godišnji** – neka odu na godišnji odmor; **najti** – naći; **nalukavati** – viriti; **namesto** – umjesto; **napoj** – hrana za svinje, uglavnom ostaci hrane; **natkaslin**, **nachtkasl** (njem.) – noćni ormarić; **naspram** – prema; **nastreleni** – ustrijeljen; **navčiti** – naučiti; **navuka** – znanost; **nazaj** – natrag; **nazmagala**, **nazmagati** – izmoći; **nebdeder** – neboder; **nejno** – njeno; **nektere** – neke; **nerast** – mužjak svinje; **neš** – nećeš; **ni kriv ni dužen** – nedužan; **nigdar** – nikada; **nikak da dojde** – nikako stići; **nikak napred** – bez napretka; **niko to ne bu zel za zlo** – nitko neće zamjeriti; **nikterega** – nikoga; **niš ne košta** – besplatno; **niškoristi** – onaj od kojega nema koristi, ništa ne radi

NJ

njuh – njih

O

obed – ručak; **obiti** – obići; **oblatna** – oblanda; **obleči** – odjenuti; **obluk** – prozor; **očale** – naočale; **očēju, kteri znaju i očēju** – oni koji znaju i žele; **očice** – niti; **od kud se to do-teplo** – od kuda je to došlo; **od žlice smu išli** – počeli od ničega; **odalečuvati** – udaljavati; **odfrknuti** – odrasti; **odpevati svoje** – završiti; **oladiti** – ohladiti; **onocajtno** – tadašnje; **opanak** – kožna obuća ručne izrade; **opegeofci** – proizvođači hrane (OPG); **oplevila**, **pleviti** – uklanjati korov iz vrta ili usjeva; **oskubeni gusak** – gusak kojemu je očerupano perje; **osmoletka** – osnovna škola (1-8 razred); **osteoporoza** – atrofija kostiju; **otiti** – otići; **otkantati** – otjerati, **otperjati**; **otklatiti** – odstikati; **otprti** – otvoriti; **otpremnina** – novčana naknada prilikom prestanka radnog odnosa; **ovocajtni** – sadašnji

P

pajdaš – prijatelj; **paleta** – podloška za slaga-

nje i prijevoz tereta (drvena); **partner** – suigrač; **pasati** – pristajati; **passé** (fran.) – koji je prošao i više se ne upotrebljava; **pateka** – ljekarna; **pažmanje** – odstranjivanje dlake sa zaklane svinje; **pečar** – majstor koji se bavi zidanjem krušnih i kuhinjskih peći; **pečenik** – klip mlade kukuruze; **pečenjarka** – žena koja sprema hranu u pečenjarnici, u ovom slučaju u improviziranoj kuhinji koja se selila po mjesnim sajmovima i prošćenjima; **pečurka** – livadska gljiva, rado raste na pašnjacima; **pedigre** – porijeklo; **pehati** – dirati; **peljati** – voziti; **pemo** – ići ćemo; **penezi** – novac; **perfekcionista** – onaj koji teži savršenstvu; **peripetije** – komplicirane situacije; **pevalica** – grlo; **pijac** – stočni sajam na otvorenom; **pimpek** – dječji muški spolni organ; **pisane** – šarene; **plac** – otvorena tržnica; **pleća** – leđa; **pobral sem se doma** – otišao sam kući; **pokek** – kućni prag; **pod svoje deti** – prisvojiti; **pofureno mrazom** – smznuto; **pogleč** – pogledaj; **polovnjača** – djevojka s prošlošću; **polupati** – razbiti; **pomeknuti** – pomaknuti; **pomada** – krema za lice ili ruke; **pomore** – pomogne; **pondelek** – ponedjeljak; **ponorel** – poludio; **popoldan** – poslije podne; **popraf** – uistinu; **poradi sebe** – radi sebe, zbog sebe; **poskrivečki** – kriomice; **pospominati** – razgovarati; **pošlem** – pošaljem; **pošpotati** – grditi, koriti; **potkuriti** – naložiti peć; **poveč** – reci; **pozabiti** – zaboraviti; **pozaspiju** – zaspiti; **pozutra** – prekositra; **požerak** – usta; **PR** – public relations, osoba za odnose s javnišću; **pravično** – pravedno; **praznu slamu mlatiti** – gubiti vrijeme uzalud, nepotrebno pričati; **prefrigan** – lukav, prepreden; **Prehrana** – naziv trgovine široke potrošnje; **premeniti** – promijeniti; **premisлити** – promijeniti mišljenje; **predi** – prije; **prefrigan** – prepreden; **prekapati** – tražiti; **prekleta** – prokleta; **prekopitnuti** – prebaciti se preko glave; **preladiti se** – prehladiti se; **premeniti** – promijeniti; **prepelavati** – voditi; **preraščen špek** – slanina s velikim udjelom mesa; **prešli, kaj se ne bi prešli** – da se ne prevare; **preštimana** – uvažena; **preveč** – previše; **prevuzme** (da me zrak prevuzme) – na svježem zraku na otvorenom; **pri ruki** – u blizini; **prijel** – primio; **pasent** – prikladan; **predinstati** – skuhati u pari; **prešvercati** – provući, prokrijumčariti; **privčiti** – priučiti; **prnjavi** – poderani; **pro-**

tekcija – posebna prednost, pokroviteljstvo; **prostituirati** (ime) – zlobupotrijebiti popularnost ili ime; **protvun** – tepsija; **provajder** – opskrbljivač; **pružiti** – pokloniti; **pucanci** – kokice, pečeno zrnje kukuruza; **putine** – polja uz put; **racak** – patak; **raceki** – pačiči;

R

ral – mjerna jedinica, jutro (zemlje); **rajnglica** – mala posuda za pripremu hrane; **rana**, **ranil**, **raniti** – hrana, hranio, hraniti; **raspuštenica** – razvedena žena; **Rastoki** – **Rastoke**, mjesto kod Slunja, poznato po slapovima rijeke Slunjičice; **rastrančerati** – rasijecati životinjsko meso; **ratler** – pas jamar, „štakorac“; **razhitati** – razbacati; **razmikavati** – razmicati; **razzsvetliti** – pojasniti; **razmeti** – razumjeti; **reciklerati** – preraditi otpadni materijal; **ren** – hren; **rengen** – rentgen; **rešiti se, da me se reše** – otići, kako bih otišao; **rešpekt** – poštovanje, uvažavanje; **rešt** – zator; **Rifle** – brend traperica; **rifljača** – sprava za ručno pranje rublja; **rikverc** – unatrag; **rogožar** – torba spletena od rogoza; **rokajne** – moderna glazba; **roktanje** – glasanje svinja; **rol** – rerna; **roleta** – zaštitna zavjesa od drvenih ili plastičnih letvica; **rondati** – stvarati buku kotačima; **roskop** – horoskop; **ruvati**, **ruje** – kopa, izriva

S

sajt (site, engl.) – web stranica; **salenjak** – kolačić od lisnatog tijesta, pripremljeno sa salom; **scenarij** – plan nekog događaja; **scureti** – iscurjet; **sećati se** – sjećati se; **sečkarna** – naprava za ručno sjeckanje trave za prehranu stoke; **sedeti na jajcima**, **kvočka** – kokoš koja grije jaja kako bi se izlegli pilići; **seglo**, **seći** – doseći; **seksarda** – crno, aromatično grožđe (Izabela); **selača** – seljanka (posrprdo); **səri** – izbledjeli od sunca; **server** – računalo koje upravlja mrežom; **sindromizerana** – pod utjecajem nepovoljnih elemenata; **siročišće** – sirotište; **skoro** – umalo; **skoro me kap trefila** – umalo dobih moždani udar; **skupsti** – čupati; **sleči** – skinuti; **služba** – posao; **sfrknuti** – zamotati, učiniti na brzinu; **sistematski** – godišnji lječnički pregled; **skočiti v dućan** – otići u trgovinu; **skolenčen** – sputan; **skrbiti** – štedljivo živjeti; **skuriti** – spaliti; **skrižalka** – križaljka; **skup** – zajedno; **skupleši** – skuplji; **sleči se** – skinuti se; **smacati se** – smočiti se; **smuda-**

sta – lukava, zla osoba; **snajti se** – snaći se; **sprejiti se** – prošetati; **ste ponoreli** – jeste li poludjeli; **social climbers** – članovi društva ovisni o osvajanju što viših pozicija u društvu, elita; **soldat** (le soldat, fran.) – vojnik; **sopun** – sapun; **spakerane** – upakirano; **spati kak tuka** – spavati čvrstim snom; **speglati** – glatačiti; **speripetilo** – dogodio; **splatiti** – isplatiti (dug); **spuskati** – pljusnuti; **spravljanje** – priprema; **sprintano** – ispisano pisačem; **sprtljati** – prtljati; **spuzati** – penjati se; **Srebrnjak** – Dječja bolnica Srebrnjak, Zagreb; **starati se** – brinuti; **stareši** – stariji; **Status quo** (lat.) – postojeće, trenutno stanje; **stekli** – bijesan, ljut; **stelaža** – polica; **stelna** – steona; **stepka** – mlaćenica; **sterati** – otjerati; **sto ljudi, sto čudi** – ljudi su različiti; **stornirati** – poništiti; **stroža** – umjesto madraca, platnena navlaka punjena slamom; **svetleće** – sjajne; **sve** – svoje; **strajbati** – promiješati; **strefiti** – pogoditi; **stubokom** – temeljito; **stući** – istući; **svadiju se** – svađaju se; **svetak** – blagdan; **sveti se ko Betlehem** – raskošno osvijetljen

Š

šahta (schacht, njem.) – vertikalni otvor, jama; **šara kikla** – šarena haljina; **šaraf** – vijak; **šarapolke** – žaluzije, grilje; **ščipati** – štupati; **šefla** – kutlača, zaimača; **širajzl** – ožeg; **širočka** – tesarska sjekira; **širše** – šire; **škap** – banjica, posuda za vodu; **škatula** – kutija; **škornje** – cipele; **škrina** – ledenica, zamrzivač; **šlabekati** – pripovijedati, pričati; **šlatati** – pipati; **šlepstek** – mučak, jaje pod kvočkom koje nije oplodeno; **šlic** – rasporak; **šmajhlati se** – umiljavati se; **šoder** – šljunak; **špaga** – tanji konop; **špajza** – smočnica; **šparati** – štedjeti; **špeceraj** – kućne potrepštine; **špek užgan** – stara sušena slanina, užegla; **špigel** – ogledalo; **špotati** – grditi; **šprican** – poprskan; **šrajtfofin** – novčanik; **štala** – staja; **štale skidati** – očistiti stelu i izmet stoke iz staja; **štancati** – umnožavati, utiskivati podatke; **štela** – htjela; **štrik** – už; **štrikana kapa** – pletena kapa; **štikla** – potpetica; **štof za trač** – temu za ogovaranje; **štreka** – željeznička pruga; **štengice** – stepenice; **štentati** – dodijavati; **študerati** – razmišljati; **šupiti** – pljusnuti; **švasati** – zavarivati

T

tabla – ploča; **tablič** – tabletnet; **tačke** – ručna kolica s jednim kotačom; **takitak** – ionako;

tange – minijaturne gaćice; **teden** – tjedan; **teglin** – lonac za cvijeće, saksija; **teka** – bilježnica; **tekut** – grizlica, nametnik na pticama; **tikvajna** – buča; **Time is money** (engl.) – vrijeme je novac; **tintara** – glava; **tipfeler** – slovna pogreška; **tiranin** – nemilosrdan čovjek; **toplice** – kupalište s izvorom tople vode; **toren** – toranj; **trakač** – ručna kolica s jednim kotačem za dovoz trave; **transparentno** – tako da je jasno; **trauma** – psihičko opterećenje; **sterati s firme** – dati otkaz; **tratovar** – pločnik; **trend** – opća sklonost, moda; **trpel** (on ni trpel) – nije podnosio, nije volio; **trsje** – vinograd; **trunčica** – mrvica, malo; **tuhica** – perina, pokrivač punjen perjem; **tuftenina** – miris vlage, miris ustajalosti; **tukci** – purani;

U

ufati se – vjerovati; **ular** – povodac; **upraf** – upravo; **urota** – tajna, zajednička akcija protiv koga

V

v trsju – u vinogradu; **vager** – vagir, ždrepanik; **valda** – moguće; **vani** – u inozemstvu; **vandlin** – zdjela; **včera** – jučer; **vekovčni** – dugog vijeka; **velka sila** (gda je velka sila) – kada je to neizbježno; **verniki** – vjernici; **veresija** – dug; **veruvati** – vjerovati; **Vinogradska** – Klinički bolnički centar Sestre milosrdnice, Zagreb; **više kila junetine** – više od kilogram junetine; **vizija** – zamisao o željenom pothvatu u budućnosti; **vjeti** – uhvatiti; **vjutro rano auf** – rano buđenje; **vkradne** – ukrade; **vlečenje, vleči se, vlekla se** – sporo se kretati; **vmoriti** – ubiti; **vnukino** – unukino; **vnuter** – unutra; **voajer** – pretjerano znatiželjan čovjek; **vokabular** – rječničko blago; **vredi** – odgovara po vrijednosti; **vrgla** – stavila; **vrnuti** – vratiti; **vrteti** – vrtjeti; **vsega i svačesa** – svašta; **vučiti** – učiti; **vučitelji** – učitelji; **vusnice** – usne; **vuvo** – uho; **vuz** – uz

Z

z trbuhom – trudna; **za par ojev** – za nekoliko Eura; **zabadaf** – besplatno; **zabeglo mi je** – u ljutnji rečeno; **zacoprani** – začarani; **začkometi** – zašutjeti; **zadravati** – zatrparati; **zafala** – zahvanost; **zahiril** – sporo se razvijao, nerazvijen; **zakoli** – zaklati (svinju); **zameriti se** – izgubiti nečiju naklonost; **zamusani** – prljav, neumiven; **zanavek** – zau-

vijek; **zaobiti** – obići; **zapametiti** – opametiti se; **zapraf** – zapravo; **zapreći** – upregnuti; **zaribati** – obmanuti; **zasekli se** – urezali se; **zaštopati** – zaustaviti; **zavleči se** – uvući se; **zbavlati** – rješavati; **zbelen** – začuđen; **zbluvati** – povratiti; **zbrčkati** – loše izvesti posao; **zbudiš** – probudiš; **zdiči** – podignuti; **zdiha-va** – uzdiše; **zbrati** – odabrati; **zel, zemem, zeti** – uzeti; **zêl** – oženio; **zeprati, zepala** – isprati, isprala; **zglancani** – ulašteni; **zgubidan** – danguba, besposličar; **ziher** – sigurno, zasigurno; **zimlica** – groznica, vrućica; **z detetom ziti na kraj** – uspostaviti dobar odnos s učenicom; **zlaserirati** – podvrgnuti se intervenciji laserom; **zleći, zlegli, zleći se** – okotiti se; **zlevka** – bazlamača; **zlizana klupa** – istrošena od duge uporabe, pohabana; **zmajne** – pašnjak; **zmeri, zmeriti** – izmjeriti; **zmotana** – smušena; **znašamo** – iznosimo; **znenada** – iznenada; **zrihtane** – uređene, do-tjerane; **zrumpirati** – eruptirati; **zrušila se** – srušila se; **zuzetek** – izuzetak; **zeleno ludilo** – proljetna sjetva i sadnja; **zemeju, zeti, zmem** – uzimati; **zdojdu, zdojiti se** – propasti, ostarjeti, smršaviti; **zdopala** – svidjela; **zdraveša** – zdravija; **zêti** – uzeti; **zlegel, zleći se** – izleći se; **zmacan** – smočen; **zmazano** – prljavo; **zmazati** – izudarati; **zmeknula** – uganula; **ko zmišleni** – lijep; **zmrznuti** – smrznuti; **z tim silnim novcima** – s toliko mnogo novca; **zginuti** – nestati; **zrasel** – odrastao; **zrihtati** – srediti; **zrivati** – ugurati, odgurnuti; **zuti, zuvati** – izuti obuću; **zutra** – sutra

Ž

žbanjica – manja bačva; **žbuka** – smjesa kojom se obljepljuju zidovi; **žedni** – žedni; **žderaju** – uzrujavaju; **živad** – perad; **življenje** – život; **živo joj se fučka** – ne vodi brigu; **žmuklar** – škrtica; **žuhki, žuk** – gorak

Bibliografija:

Moslavačko zrcalo, Matica hrvatska, ogranak Popovača
Pabirci, Ogranak Matice hrvatske Kloštar-Ivanić
Pod Murvu na Krče, Zbornici KUD-a „Dragutin Domjanić“, Adamovec
Poculica, Matica hrvatska, ogranak Velika Gorica
Susret riječi, Bedekovčina

Bio-bibliografija:

Jabuka/An Apple, zajednička zbirka haiku *Sedam prozora/Seven Windows*, 2002.
Malo ulijevo, malo udesno, humoreske, 2005.
Zapravo.../Actually..., humoreske, hrvatski i engleski jezik, 2005.
Hvatajući oblake/Chasing the clouds, haiku/senrju na hrvatskom, engleskom i kajkavskom narječju, 2005.
Može a ne mora, humoreske, 2007.
Nepokošeno nebo/An Unmown Sky, Antologija hrvatskoga haiku pjesništva 1996.-2007. hrvatski i engleski jezik, 2011.
Od ljepote boli me noćno nebo, poezija, 2011.
Fuj, ti si normalan!, humoreske, 2012.
Naizgled maleni/Seemingly Small, misli i aforizmi, hrvatski i engleski jezik, 2012.
Raščehal je veter oblake, poezija, kajkavsko narječje, 2013.
Hodajući unatrag/Walking Backwards, misli i aforizmi, hrvatski i engleski jezik, 2013.
Vrludanja s najadama/Wandering with Naiads, misli i aforizmi, hrvatski i engleski jezik, 2013.
Od pećine do grada/From a Cave to the Town, misli i aforizmi, hrvatski i engleski jezik, 2013.

- Gospar konj/The Master Horse*, mala svjetska haiku antologija o konju, 2014.
- Tiha glazba/Silent Music*, haiku, hrvatski i engleski jezik, 2015.
- Čiji je ovo planet/Whose is this Planet*, senrju i haibun, hrvatski i engleski jezik, 2015.
- Pogled na Otrantska vrata/A Gaze at the Strait of Otranto*, tanka, hrvatski i engleski jezik, 2015.
- Zvijezda vodilja/Leading Star*, sjećanja na V. Devidéa, hrvatski i engleski jezik, 2015.
- Pod krilom rode/Under the Wing of a White Stork*, haiku i senrju, hrvatski i engleski jezik, 2016.
- Polski put/A Country Lane*, haiku na kajkavskom narječju s prijevodima na hrvatski i engleski jezik, 2016.
- Kabocha/Buča/Gourd*, 2014.-2016., antologija haikua s domaćih i međunarodnih natječaja za haiku na temu buče, hrvatski i engleski jezik, objavljeno povodom "Bučijade", 2016.
- Kap krvi, slap života/A Drop of Blood– a Waterfall of Life*, antologija s međunarodnog natječaja za haiku u organizaciji Hrvatskog zavoda za transfuzijsku medicinu, hrvatski i engleski jezik, 2016.
- Igračke/Toys*, antologija s natječaja za haiku na temu igračke, hrvatski i engleski jezik, Festival igračaka, Ivanić-Grad, 2017.
- Bijela roda/White Stork*, antologija radova s međunarodnog i domaćih natječaja za haiku na temu bijele rode, Javna ustanova Zeleni prsten Zagrebačke županije, 2017.
- Sepia vrapci/Sepia Sparrows*, haiku i senrju iz urbanog života, na hrvatskom i engleskom jeziku, 2017.

SADRŽAJ

NANIZANKE NAPUTKOV	10
Kuharica	10
I onda, kak sad to?	14
Strah od običnosti	16
Torbica	17
Strah od uspeha	19
Činovnička autonomija	20
 SAMO PO ISTINI	 25
Činovnik	25
Micek	27
V birtiji	30
Pri javnomu biležniku	33
Sistematski	39
Bela kuta	41
Protekcija	44
Matura	46
Šefica	50
 DOBRI LJUDI MEGA SELA	 55
Kečke	55
Dučani	59
Ni smeče za hititi	61
Kleptomanka	66

Trač	68
Božični sindrom	71
Lubomora	75

PRI MOJI HIŽI	76
Veš	76
Rulena kašica	78
Spajne	80
ifkica31@gmail.com	83
Književna kritika i seks	85

DRAME	88
Mali tič, velki krič	88
Lopovi i tati	96
Telefonska prodaja	109

MANJE POZNATE REČI I FRAZE	120
--------------------------------------	-----

Bibliografija:	125
Bio-bibliografija:	125